

ОПШТИНА АРИЉЕ

ЛОКАЛНИ ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

2012-2022.ГОДИНЕ

Фебруар 2012

Садржај:

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ.....	3
Увод.....	3
Значење ИЗРАЗА	4
Класификација ОТПАДА	7
СТРАТЕШКИ И ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР	9
СТРАТЕГИЈА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	9
НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО У ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	10
ЗАКОНОДАВСТВО ЕУ У ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	12
РЕГИОНАЛНИ ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ.....	15
ПОДАЦИ О ОПШТИНИ АРИЉЕ	16
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ.....	16
КЛИМАТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ.....	16
ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	17
ГЕОМОРФОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	17
СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА	18
САОБРАЋАЈ И ПУТНА ИНФРАСТРУКТУРА.....	18
ВОДОСНАБДЕВАЊЕ И КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА.....	19
ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА.....	19
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА	20
ПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ И ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....	20
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	22
Надлежности у области управљања отпадом	22
ПРАВНИ ОКВИР ЗА УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ У ОПШТИНИ АРИЉЕ.....	24
ПОВЕРАВАЊЕ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА КОМУНАЛНИМ ОТПАДОМ	24
САРАДЊА ИЗМЕЂУ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА.....	26
ОБАВЕЗЕ ЈКП ДУБОКО	27
ОБАВЕЗЕ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА.....	27
КАРАКТЕРИСТИКЕ ОТПАДА У ОПШТИНИ АРИЉЕ	28
ПОСТОЈЕЋИ ПРОГРАМ САКУПЉАЊА И ОДЛАГАЊА ОТПАДА	29
АКТИВНОСТИ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА	32
КОЛИЧИНА И МОРФОЛОШКИ САСТАВ ОТПАДА У ОПШТИНИ АРИЉЕ	33
ПОСЕБНИ ТОКОВИ ОТПАДА	35
ИНДУСТРИЈСКИ ОТПАД	42
ПРИСУТНИ ПРОБЛЕМИ У ПРОЦЕСУ САКУПЉАЊА, ОДВОЖЕЊА И ОДЛАГАЊА ОТПАДА	42
ДИВЉЕ ДЕПОНИЈЕ И СМЕТЛИШТА	43
СТРАТЕШКИ ОКВИР И ПОТРЕБНЕ ПРОМЕНЕ	49
САКУПЉАЊЕ И ТРАНСПОРТ ОТПАДА	50
ТИП СИСТЕМА ЗА САКУПЉАЊЕ	50
ЦИЉЕВИ КОЈЕ ТРЕБА ОСТВАРИТИ	51
РАЗВОЈ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ОПШТИНИ АРИЉЕ	53
ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО ОТПАДА.....	53
ПРОГРАМ САКУПЉАЊА, ТРАНСПОРТА И ОДЛАГАЊА ОТПАДА У ПЕРИОДУ 2012. -2016.	54
ПРОШИРЕЊЕ ПОДРУЧЈА НА КОМЕ СЕ ПРИКУПЉА ОТПАД.....	59
ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОПАСНОГ ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТАВА	59
ПРОГРАМ САКУПЉАЊА КОМЕРЦИЈАЛНОГ ОТПАДА	59
ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ИНДУСТРИЈСКИМ ОТПАДОМ.....	60
ПРЕДЛОГ ЗА ПОНОВНУ УПОТРЕБУ И РЕЦИКЛАЖУ КОМПОНЕНАТА КОМУНАЛНОГ ОТПАДА	60
ПРОГРАМ СМАЊЕЊА КОЛИЧИНА БИОРАЗГРАДИВОГ ОТПАДА У КОМУНАЛНОМ ОТПАДУ	61

ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЈАВНЕ СВЕСТИ О УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ	64
УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ	66
ЛОКАЦИЈА ДЕПОНИЈЕ И ТРАНСПОРТНЕ РУТЕ	67
МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ КРЕТАЊА ОТПАДА КОЈИ НИЈЕ ОБУХВАЋЕН ПЛАНОМ	68
МЕРЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ СА ОТПАДОМ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	68
МЕРЕ САНАЦИЈЕ НЕУРЕЂЕНИХ ДЕПОНИЈА	68
НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ И МЕРА	70
ПРОЦЕНА ТРОШКОВА И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА.....	71
САНИРАЊЕ И РЕКУЛТИВАЦИЈА ДИВЉИХ ДЕПОНИЈА И СМЕТЛИШТА.....	71
НАБАВКА ОПРЕМЕ И МЕХАНИЗАЦИЈЕ	71
ТРОШКОВИ ЕДУКАЦИЈЕ И МЕДИЈСКЕ КАМПАЊЕ.....	72
ПОТРЕБНА ДОДАТНА РАДНА СНАГА	72
МОГУЋНОСТИ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ДВЕ ИЛИ ВИШЕ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛЕ САМОУПРАВЕ	73
АКЦИОНИ ПЛАН.....	74

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

Увод

Успостављање система управљања отпадом подразумева постизање пуне контроле над свим токовима отпада: од настајања, сепарирања, сакупљања, одвоза па до коначног депоновања. Локални план управљања отпадом представља базни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу општине. План у наредној фази мора бити подржан већим бројем имплементацијских планова за прикупљање, транспорт, третман и одлагање контролисаног отпада.

Локални план управљања отпадом представља документ којим се организује процес управљања отпадом на нивоу локалне самоуправе за период од 2012. до 2022. године. Локални планови треба да буду у сагласности са Стратегијом управљања отпадом Републике Србије за период 2010-2019. године и са Регионалним планом управљања отпадом.

На територији општине Ариље у претходном периоду није адекватно решено управљање отпадом. Не постоји систем интегралног управљања отпадом, па је неопходно утврдити приоритете и механизме решавања оваквог стања који ће, дугорочно гледано, омогућити приближавање општине Ариље европским стандардима у поступању са отпадом.

Доминантан начин одлагања отпада у Ариљу је депоновање, без примарне селекције. Такво стање с једне стране резултира врло штетним утицајима на здравље и животну средину, а с друге стране нерационалним понашањем у односу на могуће искоришћавање материјалних и енергетских потенцијала отпада.

Препознајући проблематику управљања отпадом, општина Ариље је 2003. године потписала први документ: »Споразум о заједничкој изградњи регионалне санитарне депоније за општине Ужице, Чајетина, Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Ариље, Лучани и Ивањица«, за укупно **260.000** становника.

С обзиром на ограничени капацитет и век експлоатације локације »Дубоко«, пројектним задатком за израду главног пројекта регионалне депоније »Дубоко«, предвиђено је да се на простору за санитарну депонију, поред постојећих објеката, пројектује постројење за селекцију отпада и усагласи постојећа техничка документација са новим захтевима Инвеститора. Да би пројекат имао пуну економску оправданост, придружен је и Град Чачак. Укупан број становника девет општина и градова који су у систему »Дубоко«, износи око **350.000**. Девет општина и градова који учествују у изградњи регионалне депоније »Дубоко« потписало је уговор о изградњи депоније 2005. године и формирало јавно комунално предузеће – Регионална санитарна депонија »Дубоко«.

Локални план управљања отпадом разматра потребе за институционалним јачањем, развојем законодавства, едукацијом и развојем јавне свести. Исто тако, утврђивање економских, односно финансијских механизма је неопходно за одржавање и побољшање управљања отпадом, и да би се осигурао систем за домаћа и инострана улагања у дугорочно одрживе активности. Имплементацијом основних принципа управљања отпадом датих у стратешком оквиру тј. решавањем проблема отпада на месту настајања, принципу превенције, одвојеном сакупљању одвојених материјала, принципу неутрализације опасног отпада, решавања одлагања отпада и санације сметлишта, имплементирају се основни принципи ЕУ у области отпада и спречава даља опасност по животну средину и генерације које долазе.

На основу члана 13. Закона о управљању отпадом („Сл.гласник РС“ број 36/09) Скупштина јединице локалне самоуправе је дужна да донесе и усвоји Локални план управљања

отпадом којим дефинише циљеве управљања отпадом на својој територији у складу са Стратегијом.

Општини Ариље је у оквиру Ехцханге 3 Програма који се финансира од стране Европске уније одобрен пројекат „Смањимо отпад заједно – нови корак ближе Европи“. У оквиру овог пројекта, као једна од активности предвиђена је израда Локалног плана управљања отпадом.

У оквиру наведеног пројекта стручну подршку општини Ариље пружају консултанци из партнерских организација: Општина Инђија и Асоцијација за развој ибарске долине из Краљева.

Значење израза

ПОПс отпад - отпад који се састоји, садржи или је контаминиран дуготрајним органским загађујућим материјама.

Амбалажни отпад - свака амбалажа или амбалажни материјал који не може да се искористи у првобитне сврхе, изузев остатака насталих у процесу производње.

Анаеробна дигестија – процес у којем се биоразградиви материјал разграђује у одсуству кисеоника.

Биоразградиви отпад – било који отпад који се може подвргнути анаеробној или аеробном разлагању, као што је храна или баштенски отпад, папир и картон.

Грађевински отпад и отпад од рушења - грађевински отпад укључује: земљу од ископа, отпад од рушења и грађења (отпад од керамике, бетона, гвожђа, челика, пластика и др.), као и отпадни асфалт и бетон.

Депонија - место за одлагање отпада на површини или испод површине земље где се отпад одлаже укључујући: интерна места за одлагање (депонија где произвођач одлаже сопствени отпад на месту настанка), стална места (више од једне године) која се користе за привремено складиштење отпада, осим трансфер станица и складиштења отпада пре третмана или поновног искоришћења (период краћи од три године) или складиштења отпада пре одлагања (период краћи од једне године);

Дозвола - решење надлежног органа којим се правном или физичком лицу одобрава сакупљање, транспорт, увоз, извоз и транзит, складиштење, третман или одлагање отпада и утврђују услови поступања са отпадом на начин који обезбеђује најмањи ризик по здравље људи и животну средину.

ЕУ Директиве – правне инструкције ЕУ које повезују све земље чланице и морају бити имплементирани кроз законодавство земаља чланица у прописаним роковима.

Индустријски отпад - отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома.

Инертни отпад - отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама; не раствара се, не сагорева или на други начин физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт на начин који може да доведе до загађења животне средине или угрози здравље људи; укупно излуживање и садржај загађујућих материја у отпаду и екотоксичност излужених материја морају бити у дозвољеним границама, а посебно не смеју да угрожавају квалитет површинских и/или подземних вода.

Инсинерација отпада (спаљивање) - термички третман отпада у стационарном или мобилном постројењу са или без искоришћења енергије произведене сагоревањем чија је примарна улога термички третман отпада.

Интегрално управљање отпадом – укључује бројне кључне елементе и

партнере у процесу доношења одлука; коришћење разних опција управљања отпадом са локалним системом одрживог управљања где сваки корак у процесу управљања отпадом представља део целине.

Истрошена батерија или акумулатор - батерија или акумулатор који се не може поново користити и представља отпад, а намењена је третману односно рециклирању.

Ко-инсинерација (ко-спаљивање) - термички третман отпада у стационарном или мобилном постројењу чија је примарна улога производња енергије или материјалних производа и који користи отпад као основно или додатно гориво или у којем се отпад термички третира ради одлагања.

Комерцијални отпад - отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада.

Компостирање - третман биоразградивог отпада под дејством микроорганизама, у циљу стварања компоста, у присуству кисеоника и под контролисаним условима.

Комунални отпад - отпад из домаћинства, као и други отпад који је због своје природе и састава сличан отпаду из домаћинства.

Медицински отпад - хетерогена мешавина комуналног отпада, инфективног, патоанатомског, фармацеутског и лабораторијског отпада, дезинфицијенаса и амбалаже, као и хемијског отпада из здравствених установа и ветеринарских организација, у смислу ове Стратегије

Неопасан отпад - отпад који нема карактеристике опасног отпада.

Одлагање отпада - било који поступак или метода уколико не постоје могућности регенерације, рециклаже, прераде, директног поновног коришћења или употребе алтернативних извора енергије у складу са D листом (Закон о управљању отпадом, члан 5.).

Одрживо управљање отпадом - ефикасно коришћење материјалних ресурса, смањење количине отпада која се производи, а када је отпад произведен поступање са њим на начин који активно доприноси економским, социјалним и еколошким циљевима одрживог развоја.

Опасан отпад - отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика (експлозивност, запаљивост, склоност оксидацији, органски је пероксид, акутна отровност, инфективност, склоност корозији, у контакту са ваздухом ослобађа запаљиве гасове, у контакту са ваздухом или водом ослобађа отровне супстанце, садржи токсичне супстанце са одложеним хроничним деловањем, као и екотоксичне карактеристике), укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован.

Отпад - свака материја или предмет садржан у листи категорија отпада (Q листа) који власник одбацује, намерава или мора да одбаци, у складу са законом.

Отпад животињског порекла - отпад настаје у кланицама, постројењима за прераду меса и објектима за узгој и држање животиња, као и лешеви угинулих животиња.

Отпад од електричне и електронске опреме - отпадна електрична и електронска опрема и уређаји, као и склопови и саставни делови који настају у индустрији.

Отпадна возила - моторна возила или делови возила која су отпад и која власник жели да одложи или је њихов власник непознат.

Отпадна уља - сва минерална или синтетичка уља или мазива, која су неупотребљива за сврху за коју су првобитно била намењена, као што су хидраулична уља, моторна, турбинска уља или друга мазива, бродска уља, уља или течности за изолацију или пренос

топлоте, остала минерална или синтетичка уља, као и уљни остаци из резервоара, мешавине уље- вода и емулзије.

Отпадне гуме - гуме од моторних возила (аутомобила, аутобуса, камиона, моторцикала и др.), пољопривредних и грађевинских машина, приколица, летелица, вучених машина, других машина и уређаја и остали слични производи, након завршетка животног циклуса, које власник одбацује или намерава да одбаци због оштећења, истрошености или других разлога.

Пољопривредни отпад - отпад који настаје од остатака из пољопривреде, шумарства, прехранбене и дрвне индустрије.

Поновна употреба – употреба производа који се могу користити више пута као што је амбалажа за вишекратну употребу.

Посебни токови отпада - кретање отпада (истрошених батерија и акумулатора, отпадног уља, отпадних гума, отпада од електричних и електронских производа, отпадних возила и другог отпада) од места настајања, преко сакупљања, транспорта и третмана, до одлагања на депонију.

Постројење за инсинерацију – било која стационарна или мобилна техничка јединица или опрема одређену за термички третман отпада са или без коришћења топлоте произведене сагоревањем.

Постројење за сепарацију рециклабилног отпада – технолошка линија за издвајање корисних рециклабилних компоненти из комуналног отпада

Постројење за управљање отпадом - стационарна техничка јединица за складиштење, третман или одлагање отпада, која заједно са грађевинским делом чини технолошку целину.

Произвођач отпада – привредно друштво, предузеће или друго правно лице, односно предузетник, чијом активношћу настаје отпад и/или чијом активношћу претходног третмана, мешања или другим поступцима долази до промене састава или природе отпада (Закон о управљању отпадом, члан 5.).

Регион за управљање отпадом – просторна целина која обухвата више суседних јединица локалне самоуправе које, у складу са споразумом који закључују те јединице локалне самоуправе, заједнички управљају отпадом у циљу успостављања одрживог система управљања отпадом.

Регионални центри за управљање отпадом – центри у регионима за управљање отпадом који садрже: регионалну депонију, постројење за сепарацију рециклабилног отпада, трансфер станице, постројење за компостирање, центре за сакупљање рециклабилног отпада.

Редукција отпада – приоритетна акција за постизање што је могуће већег смањења отпада.

Рециклажа - поновна прерада отпадних материјала у производном процесу за првобитну или другу намену, осим у енергетске сврхе.

Сакупљање отпада – активност систематског сакупљања отпада, разврставања и/или мешања отпада ради транспорта за даљи третман или одлагање.

Складиштење отпада - привремено чување отпада на локацији произвођача или власника отпада, као и активност оператера у постројењу опремљеном и регистрованом за привремено чување отпада.

Транспорт отпада - превоз отпада ван постројења који обухвата утовар, превоз (као и претовар) и истовар отпада.

Трансфер станица – место до којег се отпад допрема и привремено складишти ради раздвајања или претовара пре транспорта на третман или одлагање.

Третман отпада – обухвата физичке, термичке, хемијске или биолошке процесе укључујући и разврставање отпада, који мењају карактеристике отпада са циљем смањења запремине или опасних карактеристика, олакшања руковања са отпадом или подстицања рециклаже и укључује поновно искоришћење и рециклажу отпада.

Управљање отпадом – спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања (Закон о управљању отпадом, члан 5.).

Центар за одвојено сакупљање рециклабилног отпада – место одређено одлуком локалних самоуправа, на које грађани доносе материјал погодан за рециклажу, кабасте предмете (намештај, бела техника), баштенски отпад.

Класификација отпада

Отпад је свака материја или предмет који власник одбацује, намерава или мора да одбаци. Врсте отпада су:

- комунални отпад (отпад из домаћинства);
- комерцијални отпад;
- индустријски отпад.

Комунални отпад је отпад из домаћинства (кућни отпад), као и други отпад који је због своје природе или састава сличан отпаду из домаћинства.

Комерцијални отпад је отпад који настаје у привредним субјектима, институцијама и другим организацијама, које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада.

Индустријски отпад је отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома. У зависности од опасних карактеристика које утичу на здравље људи и животну средину, отпад може бити:

- неопасан;
- инертан;
- опасан.

Неопасан отпад је отпад који, због своје количине, концентрације или физичке, хемијске и биолошке природе, за разлику од опасног отпада, не угрожава здравље људи или животну средину и нема карактеристике опасног отпада.

Инертан отпад је отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама; не раствара се, не сагорева или на други начин физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт на начин који може да доведе до загађења животне средине или угрози здравље људи; не поседује ни једну од карактеристика опасног отпада; садржај загађујућих материја у његовом воденом екстракту не сме угрожавати законом прописани.

Опасан отпад је отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи, као и здравље животиња, и има најмање једну од опасних карактеристика (експлозивност, запаљивост, склоност оксидацији, органски је пероксид, акутна отровност, инфективност, склоност корозији, у контакту са ваздухом ослобађа запаљиве гасове, у контакту са ваздухом или водом ослобађа отровне супстанце, садржи токсичне супстанце са одложеним хроничним

деловањем, као и екотоксичне карактеристике), укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован.

Отпад се, према **Каталогу отпада**, разврстава у двадесет група у зависности од места настанка и порекла. Каталог отпада се користи за класификацију свих врста отпада, укључујући и опасан отпад и потпуно је усаглашен са каталогом отпада ЕУ, који је урађен да створи јасан систем за класификацију отпада унутар ЕУ.

Каталог ствара основу за све националне и међународне обавезе извештавања о отпаду као што су обавезе везане за дозволе за управљање отпадом, националне базе података о отпаду и транспорт отпада. Каталог отпада се повремено допуњава и ажурира.

Табела. Каталог отпада

Индексни број	Место и порекло настанка отпада
01	Отпади који настају од истраживања, ископавања из рудника или каменолома, и физичког и хемијског третмана минерала
02	Отпади из пољопривреде, хортикултуре, аквакултуре, шумарства, лова и риболова, припреме и прераде хране
03	Отпади од прераде дрвета и производње папира, картона, пулпе, панела и намештаја
04	Отпади из кожне, крзнарске и текстилне индустрије
05	Отпади од рафинисања нафте, пречишћавања природног гаса и пиролитичког третмана угља
06	Отпади од неорганских хемијских процеса
07	Отпади од органских хемијских процеса
08	Отпади од производње, формулације, снабдевања и употребе премаза (боје, лакови и стаклене глазуре), лепкови, заптивачи и штампарска мастила
09	Отпади из фотографске индустрије
10	Отпади из термичких процеса
11	Отпади од хемијског третмана површине и заштите метала и других материјала; хидрометалургија обојених метала
12	Отпади од обликовања и физичке и механичке површинске обраде метала и пластике
13	Отпадна уља и отпади течних горива (осим јестивих уља и оних у групама 05, 12 и 19)
14	Отпади од органских растварача, средстава за хлађење и потисних гасова (осим 07 и 08)
15	Отпади од амбалаже; апсорбенти, крпе за брисање, материјали за филтрирање и заштитне тканине, ако није другачије специфицирано
16	Отпади који нису другачије специфицирани у каталогу
17	Грађевински отпад и отпад од рушења (укључујући и ископану земљу са контаминираних локација)
18	Отпади из објеката у којима се обавља здравствена заштита људи и животиња и/или с тим повезаног истраживања (искључујући отпад из кухиња и ресторана који не долази од непосредне здравствене заштите)
19	Отпади из постројења за обраду отпада, погона за третман отпадних вода ван локације настајања и припрему воде за људску потрошњу и коришћење у индустрији
20	Комунални отпади (кућни отпад и слични комерцијални и индустријски отпади), укључујући одвојено сакупљене фракције

СТРАТЕШКИ И ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР

Стратегија управљања отпадом Републике Србије

Како је дугорочна стратегија Републике Србије у области заштите животне средине подразумева побољшање квалитета живота становништва осигуравањем жељених услова животне средине и очувањем природе засноване на одрживом управљању животном средином, природно је да се морају предузети кључни кораци укључујући:

- јачање постојећих и развој нових мера за успостављање интегралног система управљања отпадом;
- даљу интеграцију политике животне средине у остале секторске политике;
- прихватање појединачне одговорности за животну средину и активније учешће јавности у процесима доношења одлука.

Стратегија управљања отпадом представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије. Стратегија управљања отпадом је подржана одређеним бројем имплементационих докумената, са тим да ће у наредној фази бити подржана већим бројем имплементационих планова за сакупљање, транспорт, третман и одлагање контролисаних отпада и уопште плановима за управљање посебним токовима отпада (биоразградиви, амбалажни и други).

Стратегија управљања отпадом:

- одређује основну оријентацију управљања отпадом за наредни период, у сагласности са политиком ЕУ у овој области и стратешким опредељењима Републике Србије;
- усмерава активности хармонизације законодавства у процесу приближавања законодавству ЕУ;
- идентификује одговорности за отпад и значај и улогу власничког усмеравања капитала;
- поставља циљеве управљања отпадом за краткорочни и дугорочни период;
- утврђује мере и активности за достизање постављених циљева.

Како се управљање отпадом у Републици Србији суочава са периодом брзих промена, мора се наћи начина за смањење настајања отпада, за смањење опасног отпада и наћи решења за управљање отпадом која неће угрожавати сутрашњицу, а ово све у складу са принципом одрживог развоја.

Стратегија управљања отпадом је установила кључне принципе који су узети у обзир при установљавању одрживе сутрашњице за управљање отпадом предвиђене овим Планом.

Процена реализације Стратегије за период од 2010. до 2019. године, која је изведена на основу анализе планираних приоритетних активности и мера и садашњег стања у управљању отпадом, указује да се имплементација Стратегије управљања отпадом није одвијала жељеном динамиком.

У претходном периоду постигнуто је:

- усклађивање регулативе у области управљања отпадом доношењем Закона о управљању отпадом и Закона о амбалажи и амбалажном отпаду;
- институционално јачање и развој, удруживањем општина у регионе за управљање отпадом и потписивањем међуопштинских споразума;
- развијање јавне свести, јер се став о отпаду полако мења и све је заступљеније схватање да отпад представља ресурс;

- мање се урадило на инвестиционим пројектима, као и на изградњи инфраструктуре за управљање отпадом, али се напредовало и у припреми техничке документације и
- санирана су сметлишта у неким општинама.

Национално законодавство у области управљања отпадом

Нови законодавни оквир за управљање отпадом успостављен је доношењем сета закона у области заштите животне средине (2004. године), укључујући и нове законе којима се уређује управљање отпадом, односно амбалажом и амбалажним отпадом (2009. године). Овим законима обезбеђују се услови за успостављање и развој интегралног система управљања отпадом, односно амбалажом и амбалажним отпадом.

Основни прописи којима се уређује управљање отпадом у Републици Србији су:

Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон и 72/09 – др. закон) уређује интегрални систем заштите животне средине који чине мере, услови и инструменти за одрживо управљање и очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића, спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине, промовисање и употребу производа, процеса, технологије и праксе који мање угрожавају животну средину, примену посебних правила понашања у управљању отпадом од његовог настанка до одлагања, односно спречавање или смањење настајања, поновну употребу и рециклажу отпада, издвајање секундарних сировина и коришћење отпада као енергента, увоз, извоз и транзит отпада, оснивање Агенције и Фонда, унапређење образовања обуком кадрова и развијањем свести, приступ информацијама и учешће јавности у доношењу одлука.

На основу Закона о заштити животне средине усвојен је:

- Правилник о садржини документације која се подноси уз захтев за издавање дозволе за увоз, извоз и транзит отпада („Службени гласник РС”, број 60/09).
- Правилник о условима које морају да испуњавају стручне организације за испитивање отпада („Службени гласник РС”, број 53/06).

Такође, на основу Устава Републике Србије, Закона о Влади, а у вези са Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, број 135/04) донети су следећи прописи којима се уређује управљање посебним токовима отпада, и то:

- Уредба о управљању отпадним уљима („Службени гласник РС”, бр. 60/08 и 8/10).
- Уредба о начину и поступцима управљања отпадом који садржи азбест („Службени гласник РС”, број 60/08).

Закон о потврђивању Базелске конвенције о прекограничном кретању опасних отпада и њиховом одлагању („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 2/99) обезбеђује међународно усаглашене механизме и инструменте за контролу прекограничног кретања отпада;

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/04) уређује однос политике заштите животне средине са осталим, секторским политикама у припреми и доношењу других планова и програма у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, а којима се успоставља оквир за усвајање будућих развојних пројеката. Утврђени су услови, начин и поступак вршења стратешке процене утицаја одређених планова и програма на животну средину у оквиру њихове припреме и усвајања, садржина извештаја о стратешкој

процени, његова верификација, и укључивање, односно учешће јавности у поступку оцене тог извештаја. Овај закон је усаглашен са одговарајућом директивом ЕУ.

Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09) уређује поступак процене могућих значајних утицаја пројеката на животну средину, садржај студије о процени утицаја на животну средину, обавезе подносилаца захтева за добијање дозволе или одобрења за изградњу или реконструкцију објекта, промену технологије, проширење капацитета, или престанак рада и уклањање пројеката који могу имати значајан утицај на животну средину или осталих интервенција у природи и природном окружењу, као и учешће јавности у поступку израде или одобравања тих пројеката. Процена утицаја врши се за пројекте у области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљање отпадом и комуналних делатности, као и за пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра.

Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, број 135/04) уређује услове и поступак издавања интегрисане дозволе за рад постројења и обављање активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине. Како у Републици Србији још није издата ниједна интегрисана дозвола, први рок за подношење захтева за њено издавање утврђен је за индустрију минерала (децембар 2009. године – септембар 2010. године), затим следе остале активности као што је прерада хране, постројења за одлагање и третман животињских трупа и животињског отпада, товљење живине и свиња, производње пулпе и дрвета, папира и картона, штављења коже и сл. (октобар 2010. године – септембар 2011. године), производња и прерада метала (октобар 2011. године – март 2012. године), хемијска индустрија (април 2012. године – децембар 2012. године), производња енергије и управљање отпадом (јануар 2013. године – децембар 2013. године) и индустрија минерала - производња азбеста и производа на бази азбеста (јануар 2014. године – март 2014. године).

Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС”, број 36/09) уређује врсте и класификацију отпада, планирање управљања отпадом, субјекте, одговорности и обавезе у управљању отпадом, управљање посебним токовима отпадом, услове и поступак издавања дозвола, прекогранично кретање отпада, извештавање, финансирање управљања отпадом, надзор и друга питања од значаја за управљање отпадом. Законом о управљању отпадом прописани су рокови за усклађивање пословања правних и физичких лица са одредбама овог закона и то: (1) произвођачи отпада у постојећим постројењима за које се у складу са посебним законом издаје интегрисана дозвола дужни су да у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона израде план управљања отпадом у постројењу, који садржи нарочито мере и динамику прилагођавања рада постојећег постројења и активности усклађеног са одредбама овог закона до 31. децембра 2015. године, а у случају да је у том постројењу извршено привремено складиштење отпада, произвођач отпада дужан је да обезбеди уклањање привремено ускладиштеног отпада најкасније у року од три године од дана ступања на снагу овог закона; (2) оператери постојећих постројења за управљање отпадом, односно правна и физичка лица која обављају делатности у области управљања отпадом, дужни су да у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона пријаве своју делатност органу надлежном за издавање дозвола, у складу са овим законом, а програмом мера предвиде динамику прилагођавања рада постројења усклађеног са одредбама овог закона за период до 31. децембра 2012. године; (3) јединица локалне самоуправе дужна је да: у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона изради попис неуређених депонија на свом подручју које не испуњавају услове из овог закона; у року од две године од дана ступања на снагу овог закона изради пројекте санације и рекултивације неуређених депонија; у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона, у споразуму са једном или више јединица локалне самоуправе одреди локацију за изградњу и рад постројења за складиштење, третман или одлагање отпада на својој

територији; (4) произвођачи и увозници електричних и електронских производа дужни су да управљање отпадом од електричних и електронских производа ускладе са овим законом до 31. децембра 2012. године; (5) одлагање, односно деконтаминација уређаја који садрже РСВ и одлагање РСВ из тих уређаја, извршиће се најкасније до 2015. године, а друге обавезе биће одређене посебним прописом.

Закон о амбалажи и амбалажном отпаду („Службени гласник РС”, број 36/09) уређује услове заштите животне средине које амбалажа мора да испуњава за стављање у промет, управљање амбалажом и амбалажним отпадом, извештавање о амбалажи и амбалажном отпаду, економске инструменте, као и друга питања од значаја за управљање амбалажом и амбалажним отпадом. Овај закон примењује се на увезену амбалажу, амбалажу која се производи, односно ставља у промет и сав амбалажни отпад који је настао привредним активностима на територији Републике Србије, без обзира на његово порекло, употребу и коришћени амбалажни материјал. Овим Законом прописани су рокови од дванаест до осамнаест месеци за прилагођавање (1) произвођача, увозника, пакера/пуниоца и испоручиоца у погледу: организације преузимања амбалажног отпада и обезбеђења простора за сакупљање, разврставање и привремено складиштење амбалажног отпада; закључења уговора са оператером за комунални амбалажни отпад и амбалажни отпад који није комунални отпад или прибављања дозволе за сопствено управљање амбалажним отпадом; обезбеђење управљања амбалажним отпадом; означавање података на амбалажи коју стављају у промет а који се односе на могућност остављања амбалажног отпада непосредно на месту набавке или накнадног бесплатног враћања; (2) крајњег корисника који увози или купује амбалажу или амбалажне сировине за потребе сопствене делатности, а нема снабдевача, и који мора да обезбеди управљање тим амбалажним отпадом који није комунални отпад, тако што ће закључити уговор са оператером или сам обезбедити поновно искоришћење, рециклажу или одлагање амбалажног отпада. Одлагање примене овог закона предвиђено је за (1) произвођача и увозника амбалаже који су дужни да своје пословање које се односи на означавање амбалаже ускладе у року од дванаест месеци од дана ступања на снагу овог закона; (2) амбалажу која је произведена пре ступања на снагу овог закона, а није усаглашена са основним захтевима које амбалажа мора да испуњава за стављање у промет, може да буде у промету најдуже две године од дана ступања на снагу овог закона.

Законодавство ЕУ у области управљања отпадом

Директива Савета 2008/98/ЕС о отпаду која замењује и допуњује Оквирну директиву 75/442/ЕЕС, 2006/12/ЕС успоставља систем за координисано управљање отпадом у ЕУ са циљем да се ограничи производња отпада. У Оквирној директиви о отпаду земље чланице се обавезују да направе план управљања отпадом. Нова оквирна директива о отпаду 2008/98/ЕС даје одређене дефиниције (различите у односу на директиву 2006/12/ЕС):

- уводи нове термине: био отпад, отпадна уља, дилер, сакупљање, одвојено сакупљање, третман, најбоље расположиве технике (ВАТ) итд;
- постављени циљеви за рециклажу и искоришћење остали су исти – до 2020. достићи 50% од укупне количине сакупљеног комуналног отпада и до 70% осталог неопасног отпада;
- енергетско искоришћење отпада није посебно дефинисано у општим условима Директиве, осим у Анексу II – листи могућих активности искоришћења;
- поштовање принципа хијерархије у управљању отпадом;
- у Анексу I Директиве наведене су прихватљиве могућности одлагања;
- прописује одређене минималне стандарде који се морају задовољити током примене различитих начина третмана отпада.

Директива Савета 99/31/ЕС о депонијама има за циљ да се увођењем строгих техничких захтева редукују негативни ефекти одлагања отпада на животну средину, нарочито на

земљиште, подземне и површинске воде, као и ефекти на здравље становништва. Директивом се дефинишу категорије отпада (опасан, не-опасан и инертан); дефинишу класе депонија и то: депонија за опасан отпад, депонија за не – опасан отпад и депонија за инертан отпад; захтева третман отпада пре одлагања; забрањује одлагање на депонијама: течног отпада, запаљивог или изузетно запаљивог отпада, експлозивног отпада, инфективног медицинског отпада, старих гума и других типова отпада; захтева смањење одлагања биоразградивог отпада и успоставља систем дозвола за рад депонија.

Директива **Савета 2000/76/ЕС** о спаљивању отпада. Циљ Директиве је да постави стандарде за смањење загађења ваздуха, воде и земљишта узроковано инсинерацијом или ко-инсинерацијом отпада, ради спречавања ризика по људско здравље. Инсинерација опасног отпада може проузроковати емисију супстанци које загађују ваздух, воду и земљиште и које имају штетан утицај на здравље људи. Ова Директива се односи и на постројења у којима се врши ко-инсинерација.

Директива **Савета 2006/66/ЕС** која замењује и допуњује Директиву 91/157/ЕЕС о батеријама и акумулаторима који садрже опасне супстанце уводи мере за одлагање и контролу одлагања истрошених батерија и акумулатора који садрже опасне материје у циљу смањења загађења тешким металима који се користе у производњи батерија и акумулатора.

Директива **Савета 75/439/ЕЕС** о одлагању отпадних уља допуњена директивама 1987/101/ЕЕС, 91/692/ЕЕС, 2000/76/ЕС промовише сакупљање и одлагање минералних мазива или индустријских отпадних уља која се не могу више користити за оригиналну употребу. Директивом се: забрањује поступање са употребљеним уљима које изазива загађивање ваздуха изнад границе утврђене прописима; захтева обезбеђивање сигурног и ефикасног система сакупљања, третмана, складиштења и одлагања отпадног уља; највиши приоритет се даје регенерацији отпадних уља, затим спаљивању уз искоришћење енергије, а најмањи њиховој деструкцији или контролисаном складиштењу; забрањује бацање употребљених уља у површинске и подземне воде и канализацију, као и на земљиште.

Директива **Савета 91/689/ЕЕС** о опасном отпаду допуњена Директивом 94/31/ЕС и 166/2006/ЕС има за циљ успостављање управљања, искоришћења и правилног одлагања опасног отпада. Директивом се дефинише да привредни субјекти која производе, држе или уклањају опасне отпаде, достављају надлежним органима на њихов захтев тражене податке из регистра.

Директива **Савета 96/59/ЕС** о одлагању РСВ и РСТ има за циљ да дефинише контролисани начин поступања и елиминације полихлорованих бифенила (РСВ) и полихлорованих терфенила (РСТ) и деконтаминацију опреме у којој су се налазили, као и начин одлагања опреме која је загађена са РСВ, а није извршена њена деконтаминација.

Директива **Савета 2000/53/ЕС** о истрошеним возилима успоставља мере за превенцију настајања отпада од истрошених возила тако што стимулише сакупљање, поновну употребу и рециклажу њихових компонената (батерије, гуме, акумулатор, уља) у циљу заштите животне средине.

Директива **2002/95/ЕС** о ограничавању коришћења неких опасних супстанци у електричној и електронској опреми и Директива 2002/96/ЕС о отпаду од електричне и електронске опреме имају за циљ ограничавање коришћења неких опасних супстанци у електричној и електронској опреми, односно промоцију поновне употребе, рециклаже и искоришћења електричне и електронске опреме у циљу редукције количине отпада. Закони у ЕУ уводе рестрикције употребе опасних материја у производњи електричне и електронске опреме у циљу олакшавања рециклаже. Чланице морају успоставити систем сакупљања при којем власници и дистрибутери електричне и електронске опреме могу бесплатно примити назад овакву опрему из домаћинства.

Прописана је обавеза да од 1. јануара 2008. године, олово, жива, кадмијум, шестовалентни хром, полибромовани бифеноли и полибромовани дифенили у електричној и електронској опреми морају бити замењени другим материјама.

Директива 86/278/ЕЕС о заштити животне средине и посебно земљишта у случају коришћења секундарних ђубрива у пољопривреди дефинише употребу муљева из постројења за третман отпадних вода у пољопривреди у циљу превенције загађења земљишта, вегетације, људи и животиња. Муљ из постројења за третман градских отпадних вода има повољне карактеристике тако да се може користити у пољопривреди. Међутим, присутни тешки метали у муљу могу бити токсични по биљке. Директивом се дефинише појам муља, третираног муља, прописују услови под којима се може користити муљ, постављају граничне вредности концентрација тешких метала у земљишту и муљу, као и максимална дозвољена годишња количина тешких метала у земљишту итд.

Уредба 1774/2002 о отпаду животињског порекла прописује технолошке поступке прераде отпада животињског порекла. Отпад животињског порекла је сврстан у три категорије. Категорија 1 у коју спадају лешеве животиња заражени са БСЕ (болест лудих крава), другим опасним зоонозама као и другим непознатим ризиком који је у вези са лечењем животиња нелегалним супстанцама. Категорија 2 обухвата остатке болесних животиња или остатке ветеринарских лекова. Категорија 3 обухвата остатке угинулих здравих животиња, делове животиња из кланица који се не користе у комерцијалне сврхе, кожу, одмашћене кости, крв (изузев преживара) и др.

Уредба 1013/2006 о прекограничном кретању отпада регулише надзор и контролу прекограничног кретања отпада. Она у европско законодавство уводи одредбе Базелске конвенције. Базелска конвенција представља међународни мултилатерални уговор којим се регулишу норме поступања, односно критеријуми за управљање отпадима на начин усаглашен са захтевима заштите и унапређења животне средине и поступци код прекограничног кретања опасних и других отпада. Земље које примењују ову Уредбу дужне су да одреде одговарајуће овлашћене организације за транспорт отпада.

Директива 78/176/ЕЕС о отпаду из индустрије у којој се користи титан-диоксид, допуњена Директивама 82/883/ЕЕС (даље допуњена уредбом 807/2003/ЕС), 83/29/ЕЕС и 91/692/ЕЕС (даље допуњена Уредбом 1882/2003/ЕС) односи се на спречавање и прогресивно смањење до уклањања, загађења узрокованог отпадом из индустрије титан диоксида. Земље чланице ће предузети кораке да обезбеде да се одлагање отпада обавља уз бригу о људском здрављу и животној средини. Оне ће активно подстицати спречавање настајања отпада, поновну употребу и рециклажу отпада као сировине. Свако испуштање, одлагање, нагомилавање или инјектирање отпада захтева претходно дозволу.

Директива Савета 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду допуњена Директивом 2005/20/ЕС, 2004/12/ЕС, 1882/2003/ЕС имплементира стратегију ЕУ о отпаду од амбалаже и има за циљ да хармонизује националне мере за управљање отпадом од амбалаже, да минимизира утицаје отпада од амбалаже на животну средину и да избегне трговинске баријере у ЕУ које могу да спрече конкуренцију. Она третира сву амбалажу која је на тржишту Уније, као и сав отпад од амбалаже без обзира на порекло настајања: индустрија, комерцијални сектор, радње, услуге, домаћинства, имајући у виду материјал који се користи.

Одлука Комисије 2001/524/ЕС о објављеним референцама стандарда EN 13428:2000, EN 13429:2000, EN 13430:2000, EN 13431:2000 и EN 13432:2000 у Службеном гласнику Евроске заједнице у вези са Директивом Европског Парламента и Савета 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду.

Одлука Комисије 2001/171/ЕС од 19 фебруара 2001 о условима за смањење концентрације тешких метала у стакленој амбалажи утврђених Директивом Европског Парламента и Савета 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду

Одлука Комисије 2005/270/ЕС од 22 марта 2005 о успостављању образаца који се односе на базе података из Директиве Европског Парламента и Савета 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду.

Одлука Комисије 1999/177/ЕС о условима за смањење концентрације тешких метала у пластичим гајбама и палетама утврђених Директивом Европског Парламента и Савета 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду.

Регионални план управљања отпадом

Регионални план управљања отпадом (РПУО) покрива регион кога чини девет локалних самоуправа Ариље, Бајина Башта, Чачак, Чајетина, Ивањица, Косјерић, Лучани, Пожега и Ужице.

Главни аргумент за заједнички рад свих локалних самоуправа које чине ЈКП Дубоко је недостатак било какве модерно пројектоване депоније у региону. У блиској будућности, сва постојећа сметлишта биће затворена због непостојања адекватних пројеката, а Дубоко је била једина погодна локација за изградњу нове санитарне депоније која ће се користити за одлагање кућног комуналног отпада из читавог региона.

Резултат исцрпне студије изводљивости, завршене у марту 2007. године је предлог за успостављање система за трансфер и транспорт којим ће се сав чврст отпад допремати у центар за управљање отпадом у Дубоком. Овај центар ће бити опремљен линијом за селекцију отпада, где ће се вршити рециклажа а остатак одлагати на нову депонију. Ова студија изводљивости је до сада интензивно коришћена у фази планирања пројекта, али и као основа за доношење главних одлука у управљању отпадом у региону.

Осим чврстог комуналног отпада, ЈКП Дубоко и остала локална комунална предузећа имаће посла и са другим врстама отпада као што су кабасти отпад, опасан отпад из домаћинства и мањих трговина, медицински и кланични отпад итд.

Намера је да се Регионални план управљања отпадом третира као динамички документ, који ће се ажурирати у складу са доношењем кључних стратешких и оперативних одлука. Одлуке ће бити садржане у будућим прегледима плана, уколико садрже значајне измене у стратегији, услугама, цени или финансирању. Финансијски оквир ће се састојати од политике финансирања и плана који треба да буде развијен на основу активности постојећег плана.

Регионални план управљања отпадом садржи кратке прегледе принципа и смерница који ће подупирати управљање отпадом и уобличити предстојеће активности. Кључне активности су накнадно структуриране око главних стратешких области деловања и циљева појединачних токова отпада. Коначно се може проценити и финансијски утицај ових активности.

Примарни циљ РПУО је повећање процента прикупљања отпада у региону од постојећих 61% на 93% до краја 2021. године. До краја 2021. године све локалне самоуправе у региону ће достићи стопу од минимум 90%.

Други циљ је да се оствари стопа од 45 % у рециклажи и поновној употреби свог генерисаног отпада.

Подаци о општини Ариље

Географски положај

Територија општине Ариље се налази у југозападном делу Србије и физичко-географски припада Старовлашко-рашкој регији. Простире се између Златибора, Западног Поморавља, Драгачева и Старог Влаха. Она је смештена у долинама река Моравице, Великог Рзава и Малог Рзава, које припадају сливу Западне Мораве.

У географском погледу ово је брдско-планинско подручје у коме је град смештен на надморској висини од 349 метара, а села у централном и западном делу општине су и преко 1000 метара надморске висине. Највиши врх општине је планина Кукутница, у селу Бјелуша, са 1328 метара надморске висине.

Подручје општине Ариље по административној организацији припада Златиборском округу, а по свом просторном положају обухвата његов источни део. На северу се граничи са општином Пожега, на истоку је општина Лучани, која припада Моравичком округу, на југоистоку и југу се граничи са општином Ивањица (Моравички округ), на југозападу је општина Нова Варош, а на западу су општине Чајетина и Ужице.

Површина општине Ариље износи 349 км², на чијем подручју живи 19 784 становника, по попису из 2002 године. Густина насељености је 56.6 ст/км². Просечна величина насеља износи 15.9 км², а просечан број становника по насељу је 899.

Насеље Ариље, које је административно средиште општине, није смештено у геометријском центру територије, већ се налази у североисточном делу општине, на ушћу Великог Рзава у Моравицу. Његов положај је одређен координатама 43⁰ 45' с.г.ш. и 20⁰ 06' и. г. д. Већина села се налази на удаљености до 10 км од општинског центра. На највећој удаљености од општинског центра су насеља Висока, Бјелуша, Радошево и Бреково.

Климатске карактеристике

Најближа метеоролошка станица се налази у Пожеги, тако да су у табели дате вредности измерене, на тој станици. Подаци за Ариље се делимично разликују, првенствено у нешто вишим температурама, падавинама и у далеко мањем броју дана са маглом.

Основне карактеристике климатских елемената овог подручја одређене су његовим географским положајем, циркулацијом атмосфере, рељефом и степеном континенталности. Клима у овом делу Србије има умерено-континенталне одлике, са четири јасно диференцирана годишња доба. Карактеристике климе су следеће: умерено топла лета и умерено хладне зиме, блага и дуга прелазна доба, топлије јесени од пролећа, доста је падавина током зиме, пролећа и јесени, а нешто мање у летњим месецима. Само највиши делови подручја имају слабије изражена обележја субпланинске климе, где су лета прохладна, зиме оштре, а јесени су топлије од пролећа.

Просечна годишња температура ваздуха је +9.2°C. Апсолутни максимум температуре је +39.3°C, а апсолутни минимум је -29.2°C. Просечна годишња количина падавина је око 800 мм/м². Распоред падавина је веома повољан, јер у вегетационом периоду падне око 60% од укупне годишње количине падавина. Највећа облачност је зими, а најмања у јулу, августу и септембру. Дебљина снежног покривача је 30-50 цм, док је око 32.5 снежних дана у години. Ветрови најчешће дувају из правца запада и северозапада. Због конфигурације терена и високих брда, ветрови никада нису изразито јаки, тако да се ретко претварају у олујне непогоде.

Релативна влажност ваздуха је око 80%. Само у изразито сушним годинама у долинама Моравице може, током августа, пасти нешто испод 80%.

Хидролошке карактеристике

Територија општине Ариља спада у делове наше земље где је висина атмосферског талоба изнад око 800мм годишње. Међутим оно што је битно за ово подручје односи се на то да присуство виших делова терена условљава повећану кондензацију воде у тлу што погодује издашностима извора и уопште присуству воде у тлу. Подручје општине је богатије водом и због тога што сливови Моравице, Великог и Малог Рзава дренирају територијално шире подручје него што је само подручје општине Ариље.

На територији општине Ариље постоје развијена три маркантна водотока, који се од осталих разликују како по својој дужини тако и површини терена који дренирају. То су идући по величини Моравица, Велики Рзав и Мали Рзав. Мали Рзав се улива у Велики Рзав око 6 км узводно од Ариља према Радобуђи, док се Велики Рзав потом улива у Моравицу у Ариљској долини око 3 км низводно од центра Ариља.

Главни правац пружања водотокова је север-северозапад – југ-југоисток. Попречно на овај правац јављају се раседне структуре које такође дефинишу праце пружања водотокова. Према томе уопште угледано најдужи део дренажног тока на територији општине Ариље прати ова два правца.

Од секундарних токова који посебно прате ове правце пружања су Пањица, Трешњевачка река, Гривска река, Новотовића река и Латвичка река. Биљевачка и Миросалачка река делимично прате ове правце пружања.

Велики Рзав и Моравица имају проток воде по 8 м³/с..

У широким алувијонима, терасним платоима и пролувијалним наносима присутна је богата језерска издан на 4-6 м дубине од површине терена.

Бројни извори јављају се на контакту кречњака са карбонским шкриљцима, често и у самим речним коритима. У кречњачким теренима јављају се врло јаки каверозни извори који најчешће већ на самом извору формирају мањи поток или речицу.

Геоморфолошке карактеристике

Територија општине Ариље захвата део простора између 19о 53' и 20о 13' ИГД и 43 о 35' и 43о 47' СГШ. Највећи део њене територије припада брдским и брдско-планинским теренима. Најнижим деловима терена припада Ариљска котлина са долинама река Моравице и Рзава кога на 6км узводно од Ариља чине Великог и Малог Рзава. При изласку са Ариљске општине надморска висина Моравичког алувијона је 319 м док је највиша тачка на подручју општине врх Куктнице 1382 м.

Анализирајући сам рељеф на територији општине Ариље јасно су изражена три стила.

Првом стилу припадају терени до 700м н.в. који се одликују блажим падинама и одсуством изражених вертикалних одсека, а тиме и мањом енергијом. Овај стил је заступљен десно од реке Моравице и у ужем појасу низводно од Клисуре, где захвата делове терена са леве стране реке.

Другом стилу припадају терени западно од реке Моравице, који делом чине обронке Мучња и Златибора и где је већи број врхова изнад 1000м н.в. На овом простору се налази и највиши врх на подручју општине 1382м. Присуство дебелих наслага кречњака условило је стварање стрмих кањона у појединим деловима речних токова В. и М. Рзава, као и великог брија стрмих падина и одсека на скоро свим планинама које чине овај терен. Велика енергија терена довела је до појаве јаружања и плавинских лепеза на местима где постоје стални или повремени речни токови. Развој дренажног система допринео је даљој фрагментацији овог простора и стварању две доминантне, често врло уске речне долине В. и М. Рзава. Оне често прелазе у кањоне висине и до неколико стотина метара. У кречњацима овог дела терена има појава мерокарстних облика представљених вртачама,

Жираве, појаве пећина и пећинског накита, Водена пећина у Добрачама, појава бездана, Малич, Благаја итд., као и шкрапа виши делови Благаје.

Трећем стилу припадају речне долине Моравице, Великог и Малог Рзава. Овде се посебно запажа широка Моравичка долина која се идући од јужног дела општине, почев од Маличке клисуре, левкасто шири све до Ариљске котлине и даље наставља на север где код Грдовића излази са подручја општине идући даље ка Пожешкој котлини. Ариљска котлина настала је на простору где се Рзавска долина спаја са Моравичком. База ове долине представља широку алувијалну равн кја се идући на запад издиже око 10-15м до прве речне терасе на којој се налази центар града Ариља и насеље Пискавице.

Становништво и насеља

Општину Ариље чини двадесет једно рурално насеље и једно насеље урбаног карактера (Ариље). Сеоска насеља су: Бјелуша, Богојевићи, Бреково, Вигоште, Вирово, Висока, Вране, Грдовићи, Гривска, Добраче, Драгојевац, Крушчица, Латвица, Миросаљци, Поглед, Радобуђа, Радошево, Северово, Ступчевићи, Трешњевица, Церова.

Према Попису становништва из 2002.г., Општина Ариље броји 19.784 становника, од чега 6.744 или једна трећина живи у општинском центру. **Број становника** је од Другог светског рата па до данас у благом опадању, са различитом динамиком. У посматраном периоду једино се у општинском центру и приградским насељима број становника повећава, док сеоска насеља у целини бележе константан пад броја становника.

Након пописа од 2002. године овај број је у константном смањењу и по прелиминарним резултатима Пописа из 2012. године износи 18.725.

Табела. Општи подаци о насељима и катастарским општинама, 2008.

	Општина
Површина	349 км ²
Број становника (2002)	19784
Број насеља	22
Просечна величина насеља (км ²)	15,8
Број градских насеља	1
Број осталих насеља	21
Број катастарских општина	22
Просечна величина катастарске општине (км ²)	15.8

Просечна **густина насељености** за Општину је 2002. године износила 56,7 ст/км². Насеља са највећом концентрацијом становништва (преко 100 ст/км²) су: Ариље, Вигоште-Поглед, Церова, Грдовићи и Вране.

Насеља са најмањом концентрацијом становништва (испод 25 ст/км²) су: Висока, Бјелуша, Северово, Крушчица, Гривска, Радошево, Бреково, Добраче.

Саобраћај и путна инфраструктура

На подручју општине Ариље је од видова саобраћаја заступљен само друмски саобраћај. Преко мреже друмског саобраћаја, првенствено магистралног пута М21/1 и регионалног пута Р-228, остварује се веза са општинама и градовима у ширем окружењу. Веза са другим видовима саобраћаја своди се првенствено на везу са железничком пругом у Пожеги. Јавни превоз за локалне потребе се огледа у аутобуским линијама Ариље-Крушчица-Висока и Ариље-Добраче-Бјелуша.

Мрежу путева на подручју општине Ариље чине локални путеви у дужини од 250 км, некатегорисани путеви у дужини од 400 км, регионални пут у дужини од 43 км и магистрални пут у дужини од 12,6 км. Целокупна мрежа путева се везује на магистрални

пут М 21/1 и на регионални пут Р 228. Густина путне мреже на територији општине Ариље износи 0.87 км/км² што је више од просека централне Србије и Златиборског округа. Степен изграђеност путне мреже са путевима са савременим коловозом, на подручју Општине такође је изнад просека Округа и централне Србије.

Табела. Путеви на територији општине Ариље.

Ранг пута	Укупно (км)	Савремени коловоз	Туцаник	Земљани
Некатегорисани	400	-	-	400
Локални	245.7	109.7	108	28
Регионални	43	43	-	-
Магистрални	12.6	12.6	-	-

Водоснабдевање и канализациона мрежа

Системом за водоснабдевање општине Ариље покривено је градско језгро и 12 околних месних заједница, које су у непосредној близини града или се налазе у равничарском делу општине. Овим водосистемом је обухваћено око 60% становништва општине Ариље.

Табела. Изворишта и количине воде за водоснабдевање у градском систему.

Извориште	Количина (л/с)	Просечна потрошња
Регионални систем "Рзав"	100,00	50,00
Извориште "Клокоч"	4,50	4,50
Латвица "Малско Врело"	10,00	6,00
	114,50	60,50

Примарно водоснабдевање највећег броја потрошача је са водосистема "Рзав". Тренутна просечна потрошња са овог водосистема је око 50 л/с, а у оквиру предвиђених квота унутар система "Рзав" Ариље може да користи максимално 100 л/с, што представља значајну резерву и даје велике могућности за проширење општинског система за водоснабдевање, али други проблем представљају сушни периоди када се количина испоручене воде општини Ариље смањују и испод 30 л/с.

Остала насеља се снабдевају водом са мањих локалних изворишта која нису у градском водоводном систему и која се недовољно контролишу. Због конфигурације терена, удаљености и мале густине насељености, та насеља нису предвиђена за прикључење на градски водоводни систем.

Канализациони систем општине Ариље је слабо развијен у Зони насеља Ариље и Зони магистралног пута и реке Моравице, док у насељима Брдско-планинске зоне не постоји.

Поједини делови приградских насеља имају засебне колекторе, тако да у градску канализациону мрежу са збирним колектором нису укључени сви делови система. У овом колектору се сакупља око 70% отпадних вода из канализационе мреже и оне се без претходног третмана испуштају у Моравицу. Преосталих 30% отпадних вода се из канализационих одвода без претходног третмана директно испушта у Велики Рзав или Моравицу. Градска канализациона мрежа је заједничка за индустријске, фекалне и атмосферске отпадне воде које се не пречишћавају.

Главни колектори се налазе дуж обале Великог Рзава и магистралног пута.

Енергетска инфраструктура

Подручје општине Ариље упућено је на снабдевање електричном енергијом и горивом из енергетског система Србије. На подручју Општине, односно електродистрибуције Ариље, дистрибутивна мрежа се напаја из ТС 110/35 kV и четири ТС 35/10 kV.

Инсталисана снага постојећих трафостаница (110/35 kV, 35/10 kV и 10/0,4 kV) задовољава садашње потребе потрошача, али због недостатка напајања из више праваца није обезбеђено квалитетно и сигурно снабдевање електричном енергијом.

Гасоводна мрежа на подручју општине није развијена, односно не постоје објекти ове мреже.

Телекомуникација

Телефонска мрежа са подручја општине Ариље припада мрежној групи Ужице. Фиксна телекомуникациона мрежа у општини Ариље је организована преко шест телефонских централа.

Табела. Телефонске централе у општини Ариље.

Р. бр.	Назив централе	Ранг	Тип	Број прикључака	Број претплатника	Могућност проширења
1	Ариље	чворна	Д	6759	6650	/
2	Дивљака	крајња	А	1152	1000	/
3	Крушчица	крајња	А	220	210	/
4	Бреково	крајња	Д	512	384	/
5	Висока	крајња	А	220	210	/
6	Гривска	крајња	Д	384	194	128 претплатника
УКУПНО:				9247	8648	

Делови појединих насеља имају обезбеђен сигнал фиксне телефоније преко мрежа суседних општина, и то део Северова из општине Пожега, део Радошева из општине Чајетина, део Миросалаца из општине Лучани.

Привредне активности и економски развој

Привредне активности у општини Ариље се базирају на пољопривредној производњи и сектору малих и средњих предузећа.

Најразвијенија грана пољопривреде подручју општине Ариље је **воћарство**, у коме доминира производња малине, која је економски најзначајнији производ пољопривредне производње. Гаји се на површинама од око 1500 ha, на којима се производи годишње у просеку око 15000 t. У хладњачама са подручја Општине смрзава се, прерађује и извози око 20000 t плода малине годишње.

Од других врста јагодастог воћа на мањим површинама се гаји купина. Последњих година у проузводњу се уводе и култивисана високожбунаста боровница и интензивна производња јагоде.

Шљива је по засађеним површинама на првом, а по обиму производње и економском значају дели друго место са јабуком. Ариљски крај постаје све више познат по производњи квалитетних јабука. На површини од око 750 ha производи се годишње око 4000-5000 t јабуке, што чини скоро половину од укупне производње јабуке у Златиборском округу. На подручју Општине се у мањим количинама производе и друге врсте воћа, и то крушка, трешња, вишња, дуња, орах и др.

Сточарство на подручју општине Ариље је по вредности производње и економском значају на другом месту, што није у складу са расположивим агроекономским и другим развојним условима.

Ратарска производња је највећим делом у функцији сточарства, при чему се производња жита константно смањује.

Учешће **повртарства** у укупној биљној производњи један је од индикатора степена интензивности пољопривреде. Подручје општине Ариље спада у веће произвођаче

кромпира у Републици Србији. Кромпир се производи на целом подручју Општине, при чему се највећа производња (око 60%) остварује у Бјелуши и Трешњевици. Производња поврћа се претежно (преко 99%) обавља на отвореном простору.

Упоредо са пропадањем индустријске производње током 90-их година прошлог века, у општини Ариље се одвијао се развој мале привреде која се показала виталним сегментом локалне економије у периоду неповољних и нестабилних услова привређивања. У даљем педиоду, некада мале радионице занатског типа, у данашњем економском окружењу прерастају у мала приватна предузећа и апсорбују највећи део радне снаге која је остала без посла пропадањем великих друштвених фирми.

У погледу гранске структуре, може се говорити о извесној усмерености концентрације производних капацитета у поједине индустријске секторе што се одражава на препознатљивост привреде/индустрије Општине у регионалним оквирима, односно на специјализацији производа с овог подручја. На првом месту реч је комплексу текстилне индустрије и разноврсности производње у оквиру ње (нпр. производња рубља, одеће, трикотажних тканина, тешке конфекције, предмета од текстила и др). Следећи бренд је производња прехранбених производа заснована на богатој сировинској основи али са недовољно широко развијеном палетом производних грана. Углавном је реч о бројним капацитетима за складиштења и примарну прераду воћа (пре свега хладњаче за малине) али недовољности капацитета виших фаза прераде и са тек спорадичним развојем производње кондиторских производа, прерада меса и млека и сл.

Комплекс дрвопрерађивачке индустрије обухвата производњу резане грађе, али и различите нивое финализације дрвета, од основне прераде у виду лајсни и подних облога, па до намештаја и кухињских елемената. Комплекс металске индустрије обједињује различите производне гране (производње металних прооозвода, жичане робе, ливених производа) организоване кроз десетину производних капацитета. Слабије изражена разноврсност производње присутна је у области електроиндустрије (производња машина, инсталационих материјала, професионалне опреме).

На подручју Општине формирала се неравномерна **територијална структуре индустрије**. Током почетне фазе индустријализације насеље Ариље постаје примарни центар индустријског развоја. Кроз касније фазе развоја, индустријска активности се ширила радијално, ка и у приградским насељима, дакле у североисточни део Општине, и била је праћена интензивнијим социо-демографским развојем у њима. Ова насеља су даљим интензивирањем предузетништва додатно оснажила у погледу концентрације производних активности већих и мањих капацитета.

Упоредо, мада слабијим инензитетом, одвијала се концентрација производних капацитета дуж магистралног пута јужно од Ариља. С аспекта просторног развоја, агломирање делатности током последњих деценија углавном је имало спонтани ток. С порастом обима производње која је у почетку организована у оквиру стамбених објеката (као мале занатске, кућне радионице), јавила се потреба за наменски организованим производно-пословним објектима, који су често грађени у непосредној близини стамбених објеката. На тај начин се дуж магистралне саобраћајнице у долини Моравице формирао специфичан појас мешовите функције, као стамбено-производно-услужни простор.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

Надлежности у области управљања отпадом

Према новом Закону о управљању отпадом ("Службени гласник РС", број 36/2009) одговорности и надлежности у управљању комуналним отпадом, подељене су између Републике и локалне самоуправе.

Одговорност Републике односи се на доношење закона и подзаконских прописа, обезбеђење економских инструмената за спровођење управљања отпадом, развијање јавне свести у друштву, иницирање разговора заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у управљању отпадом, док са друге стране локална самоуправа има одговорност за спровођење закона, уређење и обезбеђивање услова управљања комуналним отпадом.

Одговорност Владе Републике Србије огледа се у следећем:

- спровођење политике Републике Србије, извршавање закона, прописа и општих аката које доноси Народна скупштина;
- доношење уредби, одлука и осталих аката који су неопходни за примењивање закона;
- предлагање буџета, годишњих биланса, развојног и просторног плана,
- предлагање закона, дугих прописа и општих аката;
- одређивање принципа, унутрашње организације министарстава, агенција и посебних управних организација.

Министарства Републике Србије су одговорна за:

- примену закона и других прописа из ове области;
- планове и програме из оквира права и дужности Републике;
- извршавање закона и других прописа, њихово спровођење, као и надгледање развоја и примене програма и планова;
- одлучивање и решавање о питањима из области за коју су надлежни (дозволе, одобрења, сагласности, мишљења).

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања. Обезбеђује спровођење система и основа заштите и унапређивања животне средине и одрживо коришћење природних богатстава; развија националну политику и национални програм управљања отпадом; припрема документа, планове и програме од стратешког значаја за земљу; развија и предлаже Стратегију управљања отпадом Влади Републике Србије; припрема прописе и техничке стандарде за општине и предузећа; припрема нацрт законодавства хармонизованог са ЕУ законодавством; издаје дозволе, сагласности, потврде и акте прописане законом о управљању отпадом као и другим законима и води одговарајуће регистре; координира послове управљања отпадом од значаја за Републику и прати стање; усваја регионалне планове управљања отпадом осим планове на територији аутономне покрајине; даје оцену извештаја о процени утицаја на животну средину; врши функције у складу са међународним уговорима и споразумима; издаје дозволе за увоз, извоз и транзит отпада, тј. управља хемикалијама, опасним и штетним материјама и отпадом, укључујући и производњу и промет отрова и прекогранично кретање отпада сагласно Базелској конвенцији; управља или координира имплементацију великих инвестиционих пројеката у области отпада финансираних из међународних или домаћих извора; утврђује овлашћене организације у вези управљања отпадом; успоставља и развија информациони систем о отпаду на територији Републике; врши инспекцијски надзор и контролу примене мера поступања са отпадом, и слично.

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде. Министарство које има одговорност у погледу заштите и коришћења пољопривредног земљишта, контролу и нешкодљиво уклањање лешева и отпадака животињског порекла; контролу и регистрацију средстава за заштиту биља и ђубрива у производњи; политику водопривреде, вишенаменско коришћење вода и водоснабдевање, заштиту од вода, спровођење мера заштите вода и планску рационализацију потрошње вода, уређење водних режима, мониторинг и мере одржавања режима вода; политика шумарства везана за очување, заштиту шума, дивљачи и др.

Министарство здравља. Одговорност се огледа у здравственој заштити, очувању и унапређењу здравља грађана и праћење здравственог стања и потреба становништва, производњи и промету лекова, надзор у области јавног снабдевања становништва хигијенски исправном водом за пиће, утврђивање санитарно-хигијенских услова објеката који су под санитарним надзором у поступку изградње и реконструкције, као и сталну контролу стања тих објеката и др.

Министарство за државну управу, људска и мањинска права и локалну самоуправу. Надлежност је у организацији и раду министарстава и посебних организација, система локалне самоуправе и територијалне аутономије, управни поступак и управни спор, управну инспекцију, комуналне делатности и др.

Министарство финансија. Преваходно одговорно за доношење буџета, утврђивање консолидованог биланса јавних прихода и јавних расхода, управљање расположивим средствима јавних финансија Републике, увођење и надгледање система и политике пореза, такса и других јавних прихода, кредитно-монетарни систем, одржавање стабилног банкарског система, осигурање имовине и лица, царински систем и царинску тарифу, режим и промет непокретности, експропријацију и др.

Јединица локалне самоуправе. У складу са Законом о управљању отпадом ("Службени гласник РС", број 36/2009), Законом о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Србије", број 129/07) и Законом о комуналним делатностима ("Службени гласник Републике Србије", број 88/11), јединица локалне самоуправе је надлежна да у области управљања отпадом и заштите животне средине: припрема и предлаже програм развоја, урбанистичке и друге планове; доноси локални план управљања отпадом, обезбеђује услове и стара се о његовом спровођењу, дефинише локалну политику и усваја акционе планове за територију општине; доноси одлуке и одређује опште акте из оквира права и дужности локалне самоуправе; уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности; уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији; одређује услове под којима се може користити јавно и остало грађевинско земљиште и сви видови пословних простора; припрема и имплементира инвестиционе пројекте; стара се о изградњи, одржавању и коришћењу локалних путева и улица, и других јавних објеката који су под јурисдикцијом јединица локалних самоуправа; стара се о задовољавању одређених потреба грађана у области заштите животне средине (заштите ваздуха, природе, животиња, заштите од буке, инспекцијског надзора, финансирања) и др; непосредно извршава прописе и друга акта, врши послове управног надзора, стручне и друге послове, као и послове из оквира права и дужности Републике који се законом повере локалној самоуправи; обезбеђује финансирање обављања послова из своје надлежности, одређује поступак наплате и врши наплату локалних комуналних такси укључивши и наплату услуга у области управљања комуналним, односно инертним и неопасним отпадом; одређује цене комуналних услуга; врши комунални инспекцијски надзор и надзор у области заштите животне средине; установљава таксе и казне; издаје дозволе између осталог и за сакупљање и третман општинског и грађевинског отпада, одобрења и друга акта у складу са законом о управљању отпадом као и другим законима, води евиденцију и податке доставља министарству; контролише активности предузећа са којима је уговорила услуге сакупљања, транспорта и одлагања општинског комуналног отпада; даје мишљење у

поступку издавања дозвола министарству или надлежном органу аутономне покрајине; врши надзор и контролу мера поступања са отпадом; омогућава информисање јавности.

Јединице локалне самоуправе најчешће се удружују и врше поделу послова и одговорности ради остваривања заједничких циљева, планова и програма развоја у области заштите животне средине. Обављање комуналних делатности може се организовати за две или више јединица општина, односно насеља, под условима утврђеним законом и споразумом скупштина тих општина. Јединица локалне самоуправе ради остваривања својих права и дужности и задовољавања потреба локалног становништва оснива предузећа, установе и друге организације које врше јавну службу.

Агенција за заштиту животне средине. Агенција за заштиту животне средине води и ажурира базу података о управљању отпадом у информационом систему заштите животне средине, у складу са законом којим се уређује заштита животне средине.

Стручне организације за испитивање отпада. Стручне организације и друга правна лица, овлашћени за узорковање и карактеризацију према обиму испитивања за која су акредитована у складу са законом о управљању отпадом, врше испитивања отпада ради класификације отпада за прекогранично кретање, третман отпада и одлагање отпада. Карактеризација отпада врши се само за опасан отпад и за отпад који према пореклу, саставу и карактеристикама може бити опасан, осим отпада из домаћинства. Стручне организације издају извештај о испитивању отпада.

Правни оквир за управљање отпадом у општини Ариље

Управљање комуналним отпадом на нивоу Општине Ариље је регулисано:

- Одлуком о комуналним делатностима од 29.09.2003.године,

Изношење и депоновање отпада је обрађено у Одлуци о комуналном уређењу у оквиру поглавља III ОДРЖАВАЊЕ КОМУНАЛНЕ ХИГИЈЕНЕ кроз чланове 18 до 61.

Међутим, постојећа Одлука о комуналним делатностима је у појединим сегментима превазиђена, тако да је потребно приступити изменама и допунама.

Измене и допуне треба да се односе на проширење обухвата прикупљања комуналног отпада, на обавезу увођења примарне селекције отпада, као и на измену система обрачуна цене услуге.

Поверавање послова управљања комуналним отпадом

Информације о ЈКП

Јавно комунално предузеће “Зелен” Ариље основано је као Јавно предузеће на основу Одлуке Скупштине Општине Ариље 01 бр. 023-1/99 од 25.02.1999.године. Са радом је почело 02.04.2001.године Одлуком о преузимању комуналних делатности од ДП “Водоградња” Ариље 01 бр. 023-2/2001 годину од 30.03.2001. године.

Пословно име предузећа гласи: Јавно Комунално Предузеће “Зелен” са потпуном одговорношћу Ариље. Скраћени назив је ЈКП “Зелен” п.о. Ариље.

Седиште предузећа је у Ариљу, улица Војводе Мишића број 38, 31230 Ариље.

По Статуту у предузећу постоје следећи органи:

- Управни одбор,
- Надзорни одбор и
- Директор.

Организациону структуру предузећа чине следеће службе:

- Служба општих послова
- Служба рачуноводствено-финансијских и комерцијалних послова
- Служба комуналних послова
- Служба за инвестиције и оперативу
- Служба за одржавање механизације

По правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији послова и радних задатака ЈКП „Зелен” Ариље предвиђено је 60 запослених, а тренутно је запослен 50 радника. На пословима сакупљања, транспорта и одлагања отпада ангажовано је 11 особа.

ЈКП „Зелен” Ариље обавља послове од општег интереса за општину Ариље и то: производњу и дистрибуцију воде, изношење смећа, одржавање сточне и зелене пијаце, одржавање гробља и вршење погребних услуга, као и хигијенизацију града, као активност уговорену са Дирекцијом за изградњу Ариље.

Информације о изношењу отпада

Комунални отпад се са територије општине сакупља у контејнерима и индивидуалним кантама, типизираним и нетипизираним. У деловима града где преовлађује колективно становање отпад се сакупља у контејнерима, док у деловима индивидуалног становања свако домаћинство има своју посуду.

Комунални отпад, са територије коју обухвата генерални урбанистички план, као и од правних субјеката који гравитирају територији ГУП-а а имају потребу за одношењем отпада, ЈКП прикупља и одвози на депонију у Годовик која је удаљена 15 километара од Ариља. Накнада за одлагање отпада на ову депонију током 2011 године износила је између 550.000,00 и 600.000,00 динара месечно.

Пошто се ово сметлиште налази на територији општине Пожега, којим газдује ЈКП „Наш Дом”, са овим предузећем је склопљен уговор о одржавању локације за одлагање смећа. Приоритет за следећу годину је максимално поштовање свих тачака уговора, јер је одлагање смећа на сметлиште у Годовику једино могуће решење до отварања нове регионалне депоније у Дубоком, град Ужице.

Механизација којом располаже предузеће

Током 2011 године отпад је се износио 6 дана у недељи уз укључење следећих возила:

- Специјално возило „Сканиа” – које служи за пражњење контејнера запремине од 1,1 м³ до 5 м³
- Смећар „ФАП” – користи се за пражњење канти за смеће и контејнера запремине 1,1 м³
- Смећар „МАН” – користи се за пражњење канти за смеће и контејнера запремине 1,1 м³
- Аутоподизач „ФАП” – користи се за превоз контејнера, који се не празне специјалним возилом „Сканиа”, и то су контејнери који садрже отпадни грађевински материјал, метал, стари намештај и кућне апарате. Ови контејнери се претоварају на камион кипер на простору постојеће претоварне рампе, уз сточни пијац
- Багер „БН” – на претоварној рампи утовара и сабија смеће
- Камион кипер марке „Мерцедес” користи се за транспорт смећа и грађевинског материјала на сметлиште у Годовику.

Процењена просечна годмесечна количина отпада је 550 тона док процену састава отпада није могуће прецизно одредити јер се врши колективно сакупљање и не постоји сепарација отпада, мада се искуствено може дефинисати процентуално учешће појединих састојака у отпаду.

Цене и наплата трошкова

Основ за обрачун накнаде за услуге збрињавања отпада које врши ЈКП „Зелен“ је површина - m² поседованог простора корисника услуга.

- домаћинства 7,27 дин/м²
- привреда 12,12 дин/м²

Сарадња између локалних самоуправа

Правни основ за оснивање ЈКП Дубоко

Девет локалних самоуправа (Ариље, Бајина Башта, Чајетина, Чачак, Ивањица, Косјерић, Лучани, Пожега и Ужице), потписале су 13. и 26. октобра 2005. године споразум о оснивању, изградњи, коришћењу и одржавању Регионалне санитарне депоније Дубоко. Споразум се односи и на испоруку и селекцију секундарних сировина из комуналног отпада заједно са припадајућим објектима потребним за функционисање саме депоније.

Члан 6 наводи да компанијом (ЈКП Дубоко) управља Управни одбор, који чини по један представник из сваке локалне самоуправе.

У члану 9 је прецизирано да ЈКП Дубоко има приоритетно право на секундарне сировине које настају на територији припадајућих локалних самоуправа. Даље је наведено да ће се уколико дође до смањења секундарних сировина у отпаду који се допрема на Депонију, предузети све Законом предвиђене мере како би се секундарне сировине прво понудиле у ЈКП Дубоко. Добит проистекла из продаје секундарних сировина дефинисана је у члану 10. Она припада ЈКП Дубоко и користиће се за технолошко унапређење система управљања отпадом. Одлуке о расподели новчаних средстава намењених овим унапређењима доноси Управни одбор предузећа.

Члан 11 прецизира да су локалне самоуправе сагласне да Управни одбор својом одлуком утврди цену одлагања смећа на депонију.

Члан 13 наводи да уколико нека локална самоуправа иступи из уговора, право учешћа се дели преосталим локалним самоуправама сразмерно процентима. Враћање уложених новчаних средстава локалној самоуправи која је иступила из уговора, врши се у року од пет година, са грејс периодом од једне године.

Члан 14 наводи да ће се на основу налаза измерених количина отпада које се испоручују на депонију ревидирати учешће у финансирању ЈКП Дубоко.

Конкретни детаљи у вези задатака које треба да предузме ЈКП Дубоко се експлицитно не помињу у споразуму, али постоји заједничко разумевање међу локалним самоуправама о томе да ће свака учесница сакупљајти отпад у оквиру своје локалне самоуправе, а ЈКП Дубоко ће организовати успостављање потребних трансфер станица и обезбедити превоз и одлагање / сортирање отпада на регионалну депонију.

У посебној студији “Преглед правних импликација ЈКП Дубоко” анализирани су сви правни аспекти сарадње локалних самоуправа.

У анексу оснивачког уговора градови Чачак и Ужице потписали су оперативни уговор са ЈКП Дубоко. У овом споразуму се наводи да ће се наплата заснивати на количинама отпада које ће се допремати на депонију Дубоко, а не по броју становника како је наведено у оснивачком уговору.

Постоји потреба да се успостави организација за развој и праћење РПУО. Обзиром да ће ЈКП Дубоко бити централна фокусна тачка за пренос, сортирање и одлагање отпада, јасно је да ће ЈКП Дубоко бити задужено за ове активности. Ова обавеза мора бити дефинисана у оснивачком уговору.

Обавезе ЈКП Дубоко

Поред циљева наведених у споразуму, обавезе ЈКП Дубоко су и следеће активности:

- Ревизија Регионалног плана управљања отпадом сваких пет година и усвајање у складу са националним регулативама
- Припрема годишњег извештаја о пословању којим би се документовао и контролисао развој и направиле измене уколико је то потребно
- Помоћ локалним самоуправама у затварању постојећих сметлишта
- Размотри будуће нове прописе у области управљања отпадом који ступају на снагу
- Стално праћење преосталог века трајања депоније и благовремено планирање проширења
- Праћење састава сакупљеног отпада
- Пружање помоћи локалним самоуправама у успостављању заједничког сета правила и прописа везаних за рад ЈКП Дубоко, интеракција са локалним ЈКП и самоуправама
- Инвестирање у опрему коју ће користити ЈКП Дубоко и локалне самоуправе за постизање циљева дефинисаних овим РПУО
- Израда студија и испитивања на годишњем нивоу, примењујући нове технологије и решења за побољшање управљања отпадом у региону
- Одржавање и спровођење активности из плана јавне кампање који је развијен и подржава подизање јавне свести о заштити животне средине
- Промовисање сарадње између локалних самоуправа у циљу оптимизације система управљања отпадом
- Испитати у којој области пословања отпадом, приватне компаније могу да понуде своје услуге и максимално прошире опсег таквих услуга
- Испитати могућности за успостављање Јавног - приватног партнерства у области одвојеног сакупљања појединих врста отпада или других области у систему управљања отпадом
- Омогућити инвестиције из приватних компанија које нуде услуге рециклаже

Обавезе локалних самоуправа

Обавезе локалних самоуправа су, поред услуга управљања отпадом које нуде грађанима да:

- Развијају и ажурирају локалне планове управљања отпадом у складу са националним прописима и принципима који су примењени у РПУО
- Имплементирају активности предвиђене РПУО
- Обезбеде локацију за трансфер станице
- Обезбеде простор за канте/контејнере за одвојено сакупљање одређених врста отпада
- Одржавају и сервисирају опрему коју обезбеђује ЈКП Дубоко, а коју користе локалне самоуправе
- Учествују у студијама и испитивањима које спроводи ЈКП Дубоко примењујући нове технологије и решења за побољшање управљања отпадом у региону
- Промовишу сарадњу локалних самоуправа и учествују у њој у циљу оптимизације система управљања отпадом
- Развијају и имплементирају јавну кампању у складу са кампањом коју спроводи ЈКП Дубоко за подршку подизања јавне свести о заштити животне средине
- Испитају могућности за успостављање Јавно-приватног партнерства у области одвојеног сакупљања одређених врста отпада или других области у систему управљања отпадом
- Омогуће инвестиције из приватних компанија које нуде услуге рециклаже
- Испитају у којој области пословања отпадом, приватне компаније могу да понуде своје услуге и максимално прошире опсег таквих услуга

КАРАКТЕРИСТИКЕ ОТПАДА У ОПШТИНИ АРИЉЕ

Познавање количине и карактеристика отпада који генеришу насеља на територији општине, као и индустријска производња, у току одређеног временског периода, су почетни и основни подаци неопходни за организовање управљања отпадом на одређеној територији. У Србији не постоје поуздани подаци о количинама отпада, тј. не обављају се мерења количина, већ се количина отпада „процењује“ претежно на бази капацитета самих возила за сакупљање и броја тура.

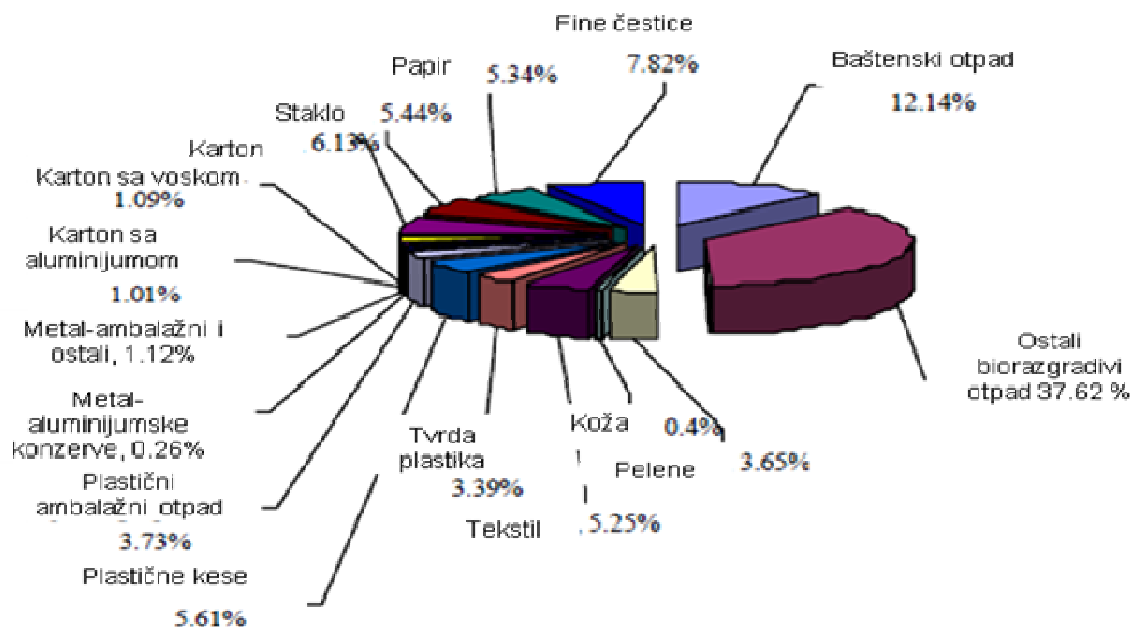
У извештају о стању животне средине Агенције за заштиту животне средине Републике Србије (СЕПА, 2009. година), стоји да је количина комуналног отпада, коју генерише просечан становник у Србији, у периоду 2006.-2009. година:

Табела. Индикатори везани за комунални отпад у Србији

Индикатор	Година			
	2006.	2007.	2008.	2009.
Средња дневна количина комуналног отпада по становнику (кг)	0,62	0,77	0,95	0,98
Средња годишња количина отпада по становнику (т)	0,23	0,28	0,346	0,36

Као што се види, у наведеном периоду дошло је до повећања генерисаног комуналног отпада, што није резултат повећане потрошње у Србији, већ као резултат унапређења сакупљања отпада и побољшања у прикупљању података о генерисаном отпаду на територији локалних самоуправа.¹

Национална стратегија управљања отпадом такође даје приказ морфолошког састава комуналног отпада у Србији:

По месту и извору настанка, разликује се неколико типова комуналног чврстог отпада, како је наведено у табели.

¹ Извештај о стању животне средине у Републици Србији у 2009. години, Агенција за заштиту животне средине РС

Табела. Типови комуналног чврстог отпада

ВРСТА		САСТАВ	ИЗВОРИ
Домаћи отпааци- "смеће"	Отпааци од хране	Отпааци од припремања, кувања и сервирања хране, пијачни отпааци од руковања, складиштење и продаја хране	Домаћинства, ресторани, институције, радње, пијаце
	Суви отпааци	Папир, картон, кутије, дрвена бурад, дрво, шушке, гране од дрвеће, отпааци од чишћења дворишта, дрвени намештај, метал, лимене конзерве, метални намештај, прљавштина, стакло, грнчарија, минералне сировине, пластична амбалажа, електронски и електрични отпад	
	Пепео	Остатак од сагоревања чврстог горива	
Улични отпааци		Отпааци од чишћења, прљавштина, лишће, сакупљени летећи отпааци, гране од дрвета	Улице, тротоари, алеје, слободне површине
Угинуле животиње		Мачке, пси, коњи, краве	
Напуштена возила		Неисправни аутомобили и камиони остављени на јавној површини, гуме, акумулатори	
Индустријски отпааци		Отпааци из индустрије прераде хране, шљака из котлова за сагоревање, старо гвожђе, метални отпааци, струготина	Фабрике, веће градске котларнице
Отпааци од рушења објеката		Дрвена грађа, цеви, зидарска цигла, асфалтни материјал и други грађевински материјал из срушених зграда и објеката	Обнова града, реконструкција постојећих и изградња нових путева
Грађевински отпааци		Дрвена грађа, цеви, бетон и други грађевински материјал	Нова изградња, реконструкција
Посебни отпааци		Опасни чврсти и течни отпад, експлозивни, патогени отпааци, радиоактивни отпааци	Домаћинства, хотели, болнице, завод за јавно здравље, ветеринарски отпааци трговине, индустрија
Остатак од третмана отпадне воде		Чврсти отпааци из грубог просејавања, центрифуге, муљеве	Постројења за обраду отпадне воде, лагуне, септичке јаме

Постојећи програм сакупљања и одлагања отпада

ЈКП „Зелен“ организовано сакупља и трајно депонује углавном помешани комунални отпад, са урбаног подручја града и подручја приградских сеоских месних заједница.

Комунални отпад се од затварања сметлишта у Вирову 2002. године, које се налазило на обали реке Моравице, привремено одлаже на сметлиште "Годовик" у општини Пожега, до почетка рада санитарне регионалне депоније у Ужицу, како је предвиђено Националном стратегијом управљања отпадом.

Поред тога, на подручју општине не постоје депоније за одлагање посебних категорија отпада, као што је грађевински отпад, животињски отпад и други отпад из пољопривреде (не постоји сточно гробље), нити је решено збрињавање опасног отпада.

ЈКП „Зелен“ врши услугу изношења смећа од 2430 корисника у категорији домаћинства и од 529 корисника у категорији установе, привредне и финансијске организације.

Један од већих проблема овог предузећа је функционисање такозване претоварне рампе, која се налази у Церови уз простор сточне пијаце. Овде се одлажу различите врсте отпада, од грађевинског отпада, кућног намештаја, апарата за домаћинство, као и свих врста биоразградивог отпада, и то свих приградских насеља, као и ближих МЗ које немају организовано скупљање отпада.

Накнада за одлагање на овој локацији се не плаћа, тако да овај простор све више личи на дивљу депонију, иако се чисти свакодневно, а отпад одвлачи на депонију „Годовик“ у општини Пожега у Годовик. У наредном периоду, а у склопу припрема за нови систем извлачења смећа за транспорт на регионалну депонију „Дубоко“, потребно је изградити

трансфер станицу за Општину Ариље, чиме би се стекли услови за укидање претоварне рампе.

Морамо напоменути да пројекат примарне сепарације који је започео 2007. године на две компоненте, пет амбалаже и папира, не функционише.

Табела. Преглед по насељима и број становника који користе услуге ЈКП „Зелен“

Р.б.	НАЗИВ НАСЕЉА	Број домаћинстава укупно	Број домаћинстава који користе услуге ЈКП „Зелен“	% домаћинстава који користе услуге	Разлог због кога се не користе услуге, односно не сакупља отпад
1.	Ариље	2227	1851	83,11	-
2.	Приградска насеља	1312	579	44,13	Виша зона није обухваћена због неприступачности
	УКУПНО	3539	2430	68,66	

Табела 18. Структура корисника услуга

Р.б.	Корисник	Укупан број корисника	Процењен број обухваћених становника	
1.	Породичне куће у приватном власништву	Градско подручје	1407	око 5000
		Сеоско подручје	579	око 2300
2.	Стамбене зграде/градско подручје		443	1055
3.	Производно друштвена и приватна предузећа/без индустрије		529	
	Здравствене установе: амбуланте, апотеке, дом здравља, вет. амбуланта			
	Угоститељски објекти: хотели, ресторани, кафићи, објекти брзе хране			
	Образовне институције			
	Општинска администрација, судство, полиција, ватрогасци, заводи, банке, комунална делатност, јавно-комунална предузећа			
	Индустријски објекти: текстил, дрвно-прерађивачка, прехранбена, метало-прерађивачка и друге			
	Објекти занатских и личних услуга: пекаре, месаре, обућарске радње, фризерске и козметичарске радње, аутоперионице, аутомеханичари, аутоелектричари, аутолакирери			
Остали конзументи: спортско рекреациони објекти, спортске хале, игре на срећу и други корисници који нису сврстани				

Постојећа опрема за сакупљање и транспорт отпада

Делатност уклањања комуналног отпада дефинисана је Одлуком о комуналним делатностима општине Ариље, објављеном у Службеном гласнику Општине. По члановима 45-47 предвиђено је да:

- свака стамбена зграда мора имати потребан број стандардизованих судова за смеће,
- у индивидуалним стамбеним зградама са више станова, на свака два стана мора постојати по једна канта за смеће,
- колективне стамбене зграде на сваких 10 станова морају имати контејнер за смеће,
- преуздзеће, државни органи и друге организације, власници, односно корисници пословних просторија и самосталних радњи морају имати потребан број стандардизованих судова за смеће или контејнера у које могу да депонују смеће за 7 дана.
- стандардизоване судове за смеће за индивидуалне стамбене зграде набављају власници, односно корисници тих зграда,

- за стамбене зграде са више станова судове за смеће набављају власници односно корисници станова солидарно.

Посуде за одлагање смећа у домаћинствима су нетипизирани и различитих димензија.

На територији Општине за сакупљање отпада се користе следеће посуде:

- металне и пластичне канте са поклопцем, запремине 80-140 литара,
- топлоцинковани контејнери, запремине 1,1м³,
- отворени метални кошеви/контејнери, запремине 5м³,
- различите нестандартне посуде (канте и бурад) за сакупљање отпада од 20-200 литара,

Прикупљање отпада (број посуда)	Комунални контејнери од 5 м ³	39
	Контејнери од 1.1 м ³	106
	Канте	око 2000

Контејнери од 1,1 м³

Укупан број контејнера запремине 1,1м³, који се користи за одлагање отпада, је **106 ком.** Већи број контејнера овог типа дуго је временски у употреби (преко 10 година), па њихово техничко – функционално стање није задовољавајуће.

Контејнери запремине 1,1 м³, који се третирају као јавни, у центру града немају довољну запремину за олагање постојеће количине отпада у центру града, где ни један корисник нема посуду за одлагање комуналног отпада.

Распоред контејнера

		КОМ
1	У градској зони	44
2	У приградској зони	62
	УКУПНО	106

Динамика пражњења контејнера од 1,1 м³ је следећа

- Контејнери у градској зони празне се свакодневно,
- Контејнери у приградској зони се празне се 2-3 пута седмично,

Функционалност контејнера

- **10 %** од укупног броја су нови контејнери;
- **80 %** контејнера технички и функционално задовољавају и у релативно су добром стању;
- **10 %** контејнера технички и функционално не задовољавају, али се принудно користе уз честе поправке и интервенције;

Отворени контејнери/кошеви запремине 5м³

Контејнери запремине 5 м³ користе се за сакупљање комуналног отпада у периферним градским зонама и сеоским зонама као и за сакупљање и превоз неопасног отпада из занатства и индустрије. Сада се користи 39 контејнера овог типа који покривају наведене зоне, индустрију и мала производна предузећа. Динамика изношења отпада усклађује се према потреби корисника услуга.

Контејнери од 5м³ у сеоским зонама и деловима периферних градских зона се празне према потреби, када представник месне заједнице или друга задужена лица позову ЈКП «Зелен».

Контејнери од 5 м³ су распоређени на следеће локације: Грдовићи (2 контејнера), ФАСИЛ (2 контејнера), ПРОЛЕТЕР (1 контејнер), ИСАК (1 контејнер), Церова (2 контејнера), ИНМ (1 контејнер), ЗЗ АРИЉЕ (3 контејнера), СИМОВИЋ РИБАР (1 контејнер), ЈП РЗАВ (1

контејнер), СТЕТЕКС (1 контејнер), Техничка школа (1 контејнер), ОШ АРИЉЕ (1 контејнер), МЕДИВЕТ (1 контејнер), СТЕФАН (1 контејнер), МЛИНАРЕВ САН (1 контејнер), АДР БОР (1 контејнер), ТРАНСПОРТ (1 контејнер), АРИЉЕ ПРОМЕТ (1 контејнер), Поглед (1 контејнер), Млекара (2 контејнера), Вране (2 контејнера), Панорама зграда (2 контејнера), Зелени пијац (2 контејнера), Симовић метал (1 контејнера), ИЗБОР (1 контејнер), ФРУКОМ (1 контејнер), ЈАСМИЛ (3 контејнера), Рудине гробље (1 контејнера).

Металне и пластичне канте

ЈКП „Зелен“ односи отпад који се сакупља и у металне и пластичне канте. Већина ових посуда је типска и стандардна, запремине 80-140 литара. Одређен број канти није типизиран ни по изгледу, ни по запремини. Преко 80% домаћинстава у Ариљу поседује канте. Канте су распоређене по домаћинствима и најчешће се налазе испред или у оквиру дворишта индивидуалних домаћинстава. Приликом пражњења, радници комуналног предузећа износе посуде на пут којим се креће возило у које се убацује отпад из посуда. Отпад из канти се прикупља у иста возила као и отпад из контејнера. Канте се празне једанпут седмично.

Метална бурад запремине 100-200 литара

Код једног броја домаћинстава постоји и нестандардан тип посуда за одлагање отпада (метална бурад).

Транспорт отпада

Транспорт сакупљеног комуналног отпада врши се специјалним наменским возилима – аутосмеђарима и аутоподизачима, а отпад са зелених површина и вртни /баштенски/ камионом са кипом.

Радна процедура током пражњења контејнера

За прикупљање отпада у комуналном предузећу су формиране екипе радника.

Екипа за сакупљање отпада из канти састоји се од 1 возача и 2 радника оперативца, који износе посуде из дворишта корисника, празне отпад из њих у возило и празне их враћају у дворишта корисника.

Екипа за сакупљање отпада из контејнера састоји се од једног возача и једног радника који привлачи пуне и враћа празне контејнере на своје место.

Одржавање возила и комуналне опреме

ЈКП „Зелен“ нема радионицу за поправку возила. Ове услуге се обављају преко набавке услуга. Контејери се не перу јер предузеће не поседује наменско возило за прање контејнера.

Одлагање отпада у постојећим условима

Одлагање отпада насталог на територији општине Ариље врши се на депонији општине Пожега – Годовик, на основу споразума између општина Ариље и Пожега. По отварању Регионалне депоније „Дубоко“, престаће одлагање отпада на депонији „Годовик“.

Активности приватног сектора

Прикупљање папира и ПЕТ амбалаже

На подручју општине Ариље пословима прикупљања папира и ПЕТ амбалаже бави се предузеће ЕКО ГРИН СЕРВИС. Ова фирма месечно прикупи око 60-70 тона папира и пет амбалаже. Своје активности углавном заснивају на сарадњи са већим фирмама, као и са јавним установама. Отпад прикупљају по позиву или једном седмично.

Тренутно опслужују око 50 фирми у којима имају постављене своје посуде за прикупљање наведених врста отпада.

Даљи планови ове фирме се односе на проширење обухвата привредних субјектата, набавку наменских кошева и набавку специјалних возила.

Количина и морфолошки састав отпада у општини Ариље

На основу података ЈКП „Зелен”, који се заснивају на броју тура камиона за превоз смећа, у Ариљу се за један дан сакупи, транспортује и одложи на депонију у Пожеги око 18,28 тона, а месечна количина износи 550 тона, и то:

- око 10,2 тона/дан из домаћинства,
- око 8,08 тона/дан пореклом из:
 - a. трговине, угоститељства, занатске и личне услуге,
 - b. здравствених, школских и предшколских установа,
 - c. друштвених и приватних предузећа разних профила делатности,
 - d. индустријских објектата,
 - e. као отпад са јавних површина (ризла, земља) и јавно зелених површина,

За потребе прецизнијег утврђивања морфолошког састава отпада коришћени су искуствени подаци радника ЈКП Зелен, као и анализе које су рађене у општинама и градовима у окружењу.

Морфолошки састав комуналног отпада представља масени удео појединих врста отпадака у карактеристичном узорку отпада. На морфолошки састав утиче број становника и степен резовја града, годишње доба, клима и географски положај. У Ариљу, морфолошки састав отпада одређен је на бази процене комуналног предузећа те је врло вероватно да одступања постоје.

Табела. Процена морфолошког састава отпада у општини Ариље

	Учешће
Пет амбалажа	4%
Фолија, кесе	6%
Стакло	5%
Картон, папир	9%
Биоразградиви отпад, баштенски	48%
Метали	2%
Текстил	4%
Тврда пластика	4%
Тетрапак	1%
Кућни посебан отпад	2%
Пелене	2%
Недефинисани отпад (земља, пепет, шут, фини елементи, остало)	15%

Присутно у комуналном отпаду је и следеће: батерије и други електро материјал, канте и конзерве са остацима боје, уља, хемикалијама за домаћинства и базене, агенци за стерилизацију, лекови итд. Иако ове компоненте представљају мали удео у комуналном отпаду, оне су нарочито проблематичне зато што имају карактеристике опасног отпада, хемијски су нестабилне, а поступак њихове рециклаже или регенерације је веома скуп. Ту се даље могу наћи и канистери са аеросолима, животињски измет који се брзо деградира и постаје агресиван због дејства мириса. Гамад, муве и птице нападају овај отпад.

Податак о количинама говори да у комуналном отпаду највише има био отпада, разне врсте амбалажног отпада, папира, картона.

Количина комуналног отпада из домаћинства

Према подацима ЈКП Зелен о количинама отпада који стварају домаћинства просечан становник у општини Ариље генерише око **1,2 кг/дан** отпада,

У градском и приградском подручју се процењује да један становник генерише **1,3 кг/дан** отпада,

У приградском подручју процењује се да грађани генеришу око 80 % од количине која је на градском подручју, што износи **1,04 кг/дан**, јер у отпаду који долази са овог подручја је мања количина био отпада и пепела.

Табела. Количина комуналног отпада у зонама где се врши организовано сакупљање отпада (базна 2011.година)

Р.б.	НАЗИВ НАСЕЉА	Укупан број становника	Број обухваћених становника до 2011.г.	Количина отпада	
				кг/ст/дан	т/дан
1.	Ариље – градска зона	6800	6000	1,3	7,8
2.	Приградска зона	4000	2300	1,04	2,4
	УКУПНО	10800	9100		10.2

Кабастни отпад

Са градског подручја се свакодневно уклања кабастни отпад: одбачена кућна техника, намештај и текстил, затим покошена трава, грање, корење, лишће. Грађани овај отпад углавном остављају поред постојећих контејнера. Такође, ЈКП “Зелен”, у периоду појачане вегетације, редовно сакупља зелени отпад (траву, грање, лишће, остатке поломљених или уклоњених стабала). Кабастни и зелени отпад, овако сакупљен, углавном се одлаже на депонију „Годовик“.

На сеоском подручју, у зонама организованог сакупљања отпада, грађани поред контејнера углавном остављају душеке, стару кућну технику, старо посуђе и слично. Овај отпад ЈКП “Зелен” одвози на депонију „Годовик“.

Део кабастог отпада са сеоског подручја, које није у зони организованог сакупљања се углавном одлаже на дивља сметлишта.

Процењује се, да се на овај начин додатно на депонију одложи око **400 м³** (200 тона) кабастог и зеленог отпада у току године.

Количина отпада пореклом из привреде и јавног сектора,

У привредним објектима, јавном сектору и образовним установама продукује се око 2300 тона отпада годишње.

Укупна количина отпада која се отпрема на депонију у Пожеги

У следећој табели је приказана процена количине отпада који се одложи на депонију прикупљеног организованим системом, без отпада који се одложи на депонију повременим акцијама чишћења града и појединих јавних површина и уклањањем дивљих депонија са територије општине.

Табела. Укупна количина отпада (базна 2011.година)

Врста отпада	тона/год
Комунални отпад из домаћинства	4380
Инертни отпад из привреде, установа	2300
Кабастни и зелени отпад	200
УКУПНО	6.880,00

Посебни токови отпада

У складу са Стратегијом дефинисани су **посебни** токови отпада:

- Медицински и фармацеутски отпад
- Отпадне гуме
- Отпадна уља
- Отпадна возила
- Отпад животињског порекла
- Истрошене батерије и акумулатори
- Отпад од електричне и електронске опреме
- Отпад контаминиран дуготрајним органским загађујућим супстанцама (POPs отпад)
- Отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу
- Амбалажни отпад
- Грађевински отпад и отпад од рушења
- Пољопривредни отпад
- Муљ из уређаја за пречишћавање комуналних отпадних вода
- Отпад који садржи азбест
- Отпад од експлоатације минералних сировина и отпад од енергетике
- Отпад из индустрије титан диоксида

Медицински отпад

Медицински отпад је сав отпад настао у здравственим и ветеринарским установама и при пружању здравствених услуга, без обзира на његов састав, особине и порекло, тј. хетерогена мешавина отпада који има особине комуналног отпада, инфективног, патолошког, фармацеутског и лабораторијског отпада, као и дезифицијенаса и амбалаже, а посебно радиоактивни и хемијски отпад.

Фармацеутски отпад укључује фармацеутске производе, лекове и хемикалије који су расути, припремљени, а неупотребљени или им је истекао рок употребе, или се морају одбацити из било ког разлога.

Произвођач и власник фармацеутског отпада, дужан је да са фармацеутским отпадом поступа као са опасним отпадом.

Третман медицинског отпада

Министарство здравља Републике Србије је набавило уређаје за потребе Здравственог центра у Ужицу. Извршена је набавка и постављање два стерилизатора и уређаја за механичко ломљење (млевање) стерилисаног материјала. Према плану који има Одсек за третман медицинског отпада Болнице у Ужицу, у 2011. години планира се третман медицинског отпада из Дома здравља Пожега, Косјерић, Ариље, Чајетина и Бајина Башта.

Посебан проблем представља медицински отпад настао при кућној нези (туфери, газе, завоји, шприцеви, игле и слично). Количине овог отпада се тешко могу утврдити.

Принцип поступања са медицинским отпадом је такав да се сав отпад који настане на местима где се пацијентима пружају медицинске услуге квалификује као медицински отпад. Пут отпада надгледа медицинско и помоћно особље. Неколико категорија медицинског отпада се одваја у кесе различитих боја.

Кесе и кутије се пре одношења прописно затварају, на њих се ставља попуњена декларација са датумом, ознаком одељења и именом особе која одлаже отпад.

Поступање са фармацеутским отпадом

Апотека „Ужице“ је здравствена установа регионалног карактера На територији општине обавља фармацеутску делатност у 1 јединици за издавање готових лекова. У складу са

законским прописима, сав фармацеутски отпад (лекови и фармацеутске хемикалије са истеклим роком употребе), који је настао у објектима „Апотеке“ Ужице предат је на даље управљање предузећу “INVESTFARM-IMPEX” д.о.о. Београд. Наведено предузеће поседује Интегралну дозволу за сакупљање, транспорт и складиштење фармацеутског отпада. У току је израда Плана управљања отпадом који ће између осталог дефинисати поступак преузимања неупотребљивих лекова од грађана.

Према информацијама добијеним од власника **приватних апотека**, мање количине лекова са истеклим роком трајања и неупотребљивих хемикалија се чувају у посебној амбалажи и просторијама и за сада се не отпремају. О овим лековима и хемикалијама се води уредна евиденција од стране овлашћене инспекције.

Отпадна уља

Отпадна уља, у смислу Закона о управљању отпадом, јесу сва минерална или синтетичка уља или мазива, која су неупотребљива за сврху за коју су првобитно била намењена, као што су хидраулична уља, уља или течности за изолацију или пренос топлоте, остала минерална или синтетичка уља, као и уљни остаци из резервоара, мешавина уље-вода и емулзије.

Отпадна уља се не смеју испуштати на земљиште, у површинске и подземне воде, као и канализацију. Такође је забрањено мешање отпадних уља током сакупљања и складиштења са материјама које садрже халогене, полихлороване бифениле, полихлороване трифениле или пентахлорофеноле и са материјама које нису отпадна уља или мешање са опасним отпадом.

Поступци третмана отпадних уља ради поновног коришћења (регенерација и рерафинација) имају предност у односу на коришћење у енергетске сврхе или друге одговарајуће поступке третмана.

Генератори отпадних уља у општини Ариље су углавном аутомеханичарске радње.

Идејним пројектом сакупљачке станице, која је планирана да се изгради, предвиђен је простор за одлагање отпадних уља, углавном од физичких лица која их поседују.

На основу података из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, процењује се да се око 125 тона различитих отпадних уља годишње продукује у општини Ариље.

Отпадне гуме

Отпадне гуме, у смислу Закона о управљању отпадом јесу гуме од моторних возила, пољопривредних и грађевинских машина и сл. након завршетка животног циклуса.

Отпадне гуме не могу се одлагати на депонију. Управљање отпадним гумама је скуп мера које обухватају сакупљање, транспорт, складиштење и третман отпадних гума.

Сакупљање отпадних гума врши се на прописан начин, односно њихово складиштење врши се у складишту отпадних гума које може бити затворено или отворено и које има опрему за утовар и истовар отпадних гума, у складу са посебним прописом.

Третман отпадних гума обухвата рециклажу отпадних гума и коришћење у енергетске сврхе. Рециклажа отпадних гума обухвата најмање 80%, а коришћење у енергетске сврхе највише 20% од укупне количине сакупљених отпадних гума у претходној години (новогенерисане отпадне гуме).

У Ариљу је регистровано преко 20 аутомеханичарских радњи и сервиса, вулканизерских радњи, сервиса за прање возила и више предузећа чија је основна делатност камионски транспорт и која имају сопствене радионице за одржавање возила. У радионицама ових предузећа настају отпадне гуме. Не постоји прецизна евиденција о отпадним гумама.

Идејним пројектом сакупљачке станице, предвиђен је простор за одлагање отпадних гума, углавном од физичких лица која их поседују.

На основу података из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, процењује се да се око 150 тона отпадних гума годишње продукује у општини Ариље.

Отпадна возила

Управљање отпадним возилима и њиховим деловима је скуп мера које обухватају сакупљање, транспорт, складиштење и третман отпадних возила и одлагање отпада и остатака након третмана отпада.

Власник отпадног возила предаје отпадна возила лицу које врши сакупљање отпадних возила и/или лицу које врши транспорт отпадних возила и/или лицу које врши складиштење отпадних возила, односно лицу које врши третман отпадних возила.

Ако је власник отпадног возила непознат, сакупљање и предају возила обезбеђује јединица локалне самоуправе у складу са одлуком којом је уређен поступак сакупљања и предаје отпадних возила на њеној територији.

Уз отпадно возило предаје се копија саобраћајне дозволе, односно записник комуналне инспекције ако је возило непознатог власника, односно записник о увиђају саобраћајне незгоде ако је отпадно возило настало у саобраћајној незгоди.

Постојећа регистрована предузећа чија је делатност складиштење и третман углавном металног отпада, су обавезна да свој рад, када је у питању поступање са отпадним возилима, прилагоде новом Правилнику.

Отпад животињског порекла

Животињски отпад настаје у кланицама, постројењима за прераду меса преживара и риба, у објектима за узгој животиња, угоститељским објектима, итд. Успостављање система управљања отпадом животињског порекла је у надлежности Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде - Управа за ветерину.

Локална самоуправа, у складу са законом, дужна је да на својој територији организује зоохигијенску службу која треба да обавља следеће послове:

- Хвата и збрињава напуштене животиње у прихватилишта за животиње;
- Нешкодљиво уклања лешеве животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња;
- Транспорт или организовање транспорта лешева животиња са јавних површина и објеката до објекта за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по друге животиње, људе или животну средину.

Када је животиња угинула под околностима које се не сматрају уобичајеним, леш животиње може бити уклоњен само по налогу ветеринарског инспектора.

Министар надлежан за послове пољопривреде прописује ближе услове за сточна гробља и јаме гробнице, као и начин закопавања и спаљивања лешева животиња.

Такође, према Закону о ветеринарству, кланица је дужна да води евиденцију о отпацима животињског порекла, као и да исте, уз пратећу документацију, отпреми у објекте у којима се отпаци или лешеве животиња уништавају.

На територији општине има неколико месарских радњи. Приликом обављања делатности у месарама јавља се извесна количина кланичног отпада, првенствено кости, масно ткиво, свињска кожа, месни отпаци и слично.

У постојећим условима, један део отпадних материја из месара и кланица се одвози у кафилерију у Ћуприји, један део се одлаже на депонију са комуналним отпадом, док један број власника кланица са подручја Општине, овај отпад одлаже на непознат начин.

Отварањем Регионалне депоније “Дубоко”, кланични отпад више неће моћи да се одлаже на постојећи начин, већ у складу са ветеринарским прописима мора се отпремити у кафилерију.

Веома честа су угинућа домаћих животиња која се дешавају у објектима за држање животиња (стаје, мини фарме), али и угинућа као последица гажења на јавним путевима и улицама. Због непостојања сточног гробља на територији општине, лешеве угинулих животиња збрињавају власници ископом јама на свом имању.

Када су у питању угинућа на јавним путевима и улицама, комунална служба ЈКП „Зелен“ врши уклањање лешева животиња са градских улица и јавних путева на територији Града. Лешеве се углавном односе на депонију у Пожеги и тамо затрпавају без посебне процедуре.

У складу са законом, локална самоуправа треба да одреди и опреми сточно гробље за збрињавање отпадака животињског порекла, првенствено лешева животиња са целе територије општине.

Према расположивим подацима из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, количина кланичног отпада, који се генерише у општини Ариље је 200 тона годишње.

Истрошене батерије и акумулатори

Истрошене батерије и акумулатори се састоје из две основне фракције: коришћени акумулатори и мале алкалне и пуњиве батерије.

Преузимање истрошених батерија и акумулатора

У продајном простору на видном месту, истиче се обавештење односно информација за крајњег корисника о месту и начину сакупљања истрошених батерија и акумулатора. Такође, у продајном објекту од крајњег корисника преузимају се истрошене батерије и акумулатори из продајног програма тог објекта, без обзира на произвођача, укључујући истрошене батерије и акумулаторе који могу бити саставни делови уређаја које продаје.

Трговац предаје истрошене батерије и акумулаторе сакупљачу и/или лицу које врши складиштење и/или лицу које врши третман уз попуњени Документ о кретању опасног отпада.

Лице које врши сакупљање, складиштење и третман истрошених батерија и акумулатора мора да има дозволу, да води и чува евиденцију о истрошеним батеријама и акумулаторима и количини која је сакупљена, ускладиштена или третирана и податке о томе доставља Агенцији за заштиту животне средине.

Сакупљање из домаћинства

Истрошене батерије и акумулатори из домаћинства сакупљају се одвојено од комуналног и осталих врста отпада. Истрошене батерије и акумулатори одвојено се сакупљају према врстама у посебно означене контејнере, а према Програму за сакупљање опасног отпада из домаћинства, који треба да донесе Општина.

Према реперима које користи РПУО количина малих батерија може бити 0.4 кг по становнику годишње, тако да се у општини Ариље произведе око 7,5 тона малих батерија.

Не постоји успостављена услуга за управљање малим батеријама, одређени типови литијумских батерија могу бити прикупљани од стране дилера због вредности метала.

Подаци из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, указују да се око 1.300 тона оловних акумулатора очекује да буде генерисано у региону годишње, односно око 60

тона у општини Ариље. Због вредности олова постоји тржиште за рециклажу ове врсте отпада.

Према стандарду који важи у земљама ЕУ, 1 милион становника произведе око 2000 тона отпадних оловних акумулатора. Преведено на услове Општине Ариље и број пописаних становника (око 18.700), ова количина отпадних акумулатора износи око 40 тона/годишње.

Електронски и електрични отпад

Према Стратегији управљања отпадом потребно је успоставити систем одвојеног сакупљања отпада од електричних и електронских производа, како би се рециклирали поједини делови. Компоненте отпада од електричних и електронских производа које садрже РСВ обавезно се одвајају јер припадају категорији опасног отпада и обезбеђује се њихово адекватно раздвајање.

Истиче се обавеза произвођача или увозника електричне и електронске опреме коју ставља у промет да на видном месту обезбеђује читко и неизбрисиво постављен знак о обавезном одвојеном сакупљању отпадне опреме.

Крајњи корисник предаје дистрибутеру, сакупљачу, оператеру или колективном оператеру:

- отпадну опрему из домаћинства, уз потврду о примопредаји;
- отпадну опрему која није из домаћинства, уз попуњени Документ о кретању опасног отпада.

Крајњи корисник не може предати отпадну опрему као неразврстани комунални отпад. Крајњи корисник чува одвојено отпадну опрему до предаје тако да се отпадна опрема не меша са другим отпадом, односно да њена поновна употреба или рециклажа није онемогућена.

Ако отпадна опрема садржи материје и материјале које треба пре растављања уклонити и у складу са посебним прописима којим се уређује одлагање опасних материја, крајњи корисник обезбеђује да отпадна опрема буде у таквом стању да се одлагање тих материја или материјала може спровести на прописан начин.

У постојећим условима управљања комуналним отпадом и другим отпадом пореклом из домаћинства на територији Општине, електронска опрема се не сакупља организовано.

На основу података из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, процењује се да је генерисана количина у општини Ариље око 12 тона годишње.

Отпад контаминиран дуготрајним органским загађујућим супстанцама (ПОПс отпад)

Под ПОПс отпадом се подразумева отпад :

- пореклом од отпадних пестицида,
- отпадна, претежно трафо уља загађена са ПЦБ, као и опрема која их садржи, под заједничким називом, ПЦБ отпад,
- ненамерно настале хемикалије.

Отпад који садржи РСВ одвојено се сакупља. РСВ јесу полихлоровани бифеноли, полихлоровани терфенили (РСТ), монометил-тетрахлородифенилметани, монометил-дибромодифенилметани или било која смеша која садржи неку од ових материја у концентрацији већој од 0,005 процентног масеног удела.

Власник РСВ и РСТ отпада дужан је да обезбеди њихово одлагање, односно деконтаминацију. Власник уређаја у употреби који садржи РСВ или за који постоји

могућност да је контаминиран садржајем РСВ, дужан је да изврши испитивање садржаја РСВ преко овлашћене лабораторије.

Лице које врши сакупљање, третман, деконтаминацију или одлагање РСВ отпада мора да има дозволу, да води и чува евиденцију о количини која је сакупљена, третирана или одложена и податке о томе доставља Агенцији за заштиту животне средине.

Према подацима којима располажемо, у Општини Ариље јесте евидентиран отпад са РСВ (електрични уређаји као што су трансформатори, кондензатори, РСВ уља и сл.). Овај отпад се привремено складишти код генератора. Због непостојања објеката за третман опасног отпада у Републици Србији, генератори овај отпад повремено предају регистрованим предузећима, која их извозе на даљу прераду.

Нема података да ли на територији општине има пестицида са истеклим роком.

На основу података из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, око 10 тона отпада, који је контаминиран ПЦБ-ом је идентификовано у општини Ариље (трансформатори и кондензатори који садрже ПЦБ и отпорници).

Отпадне флуоресцентне светиљке које садрже живу

Када је у питању управљање овим отпадом у Општини, не постоје поуздани подаци о његовој количини. Највећи број светиљки које садрже живу је у надлежности ЈП“Дирекција за изградњу“ Ариље, која по уговору ангажује предузећа чији је задатак да врше замену прегорелих светиљки.

На градском и приградском подручју је постављено око 1650 светиљки на стубове јавне расвете, од којих су испод 200 живине. Одлагање отпадних светиљки са живом сада се не врши у складу са законом и највећи број се одложи на депонију са осталим отпадом.

ЈП“Дирекција за изградњу“ планира замену и преосталих живиних светиљки са ужареним влакном, са натријумовим светиљкама високог притиска.

У складу са Правилником, потребно је отпадне светиљке одвојено одлагати у затворене непропусне посуде, које ће се налазити у оквиру сакупљачких станица. Овај опасан отпад ће у складу са уговором, преузимати овлашћени оператер.

Амбалажни отпад

Амбалажни отпад јесте свака амбалажа или амбалажни материјал који не може да се искористи у првобитне сврхе, изузев остатака насталих у процесу производње. Амбалажа је производ направљен од материјала различитих својстава, који служи за смештај, чување, руковање, испоруку, представљање робе и заштиту њене садржине, а укључује и предмете који се користе као помоћна средства за паковање, умотавање, везивање, непропусно затварање, припрему за отпрему и означавање робе.

На територији Општине се не врши озбиљно примарно одвајање амбалажног отпада. Присутно је делимично одвајање у продавницама и другим пословним објектима, кроз одлагање картонске амбалаже у наменске контејнере и предаја овлашћеним оператерима. Преузимање овако одвојеног отпада се врши према уговору између генератора и овлашћеног оператера. Такође, папирни отпад настао у штампаријама преузима овлашћени оператер.

Картонски амбалажни отпад из продавница углавном завршава у контејнерима за комунални отпад. Канцеларијски отпад, настао у јавним и школским објектима повремено преузима овлашћени оператер. ПЕТ амбалажа, пореклом из стамбених јединица се организовано сакупља у неколико наменских жичаних контејнера овлашћеног оператера,, који су распоређени у централном делу града.

Стаклена амбалажа, иако је већином неповратна, не сакупља се јер за истом тренутно нема интересовања у Србији.

Лименке од алуминијума се налазе у малом проценту у комуналном отпаду. Највише се генеришу у угоститељским објектима. С обзиром на прихватљиву цену овог отпада, власници угоститељских објеката исти директно предају овлашћеним оператерима.

Према реперима који се користе у Регионалном плану управљања отпадом, процењује се да се у општини Ариље продукује око 820 тона амбалажног отпада годишње.

Грађевински отпад и отпад од рушења

Не постоје прецизни подаци о генерисању грађевинског отпада и отпада од рушења на територији Општине, из простог разлога што је овај отпад у досадашњој пракси у већини случајева одлаган на депонију као прекривни материјал, или је служио за насипање депресија дуж јавних путева, а веома често је одлаган на дивља сметлишта. Количина генерисаног отпада првенствено зависи од интензитета градње на подручју Општине.

Током 2012 године је потребно да општина Ариље дефинише, уреди и опреми локацију за одлагање грађевинског отпада и отпада од рушења објеката. Такође, треба да се успостави и управљање и надзор над одлагањем овог отпада.

Пољопривредни отпад

Пољопривредни отпад је отпад кога чине остаци од пољопривреде, шумарства, прехранбене и дрвне индустрије, и представља значајну количину отпада. Течни стајњак чини велики део отпада.

Нема прецизних података о количини биомасе, као нус производа пољопривредне производње, ратарске производње, као и производње индустријског и осталог биља, пореклом са мини фарми и стаја за стоку (стајско ђубре), као и биљном отпаду који заостане на њивама и ливадама после убирања летине. Највећа количина стајског ђубрета се искористи за побољшање квалитета земљишта.

Количина пољопривредног отпада, према подацима из Националне стратегије управљања отпадом 2010-2019, се процењује на око 40.000 тона годишње.

Отпад који садржи азбест

Отпад који садржи азбест је посебна категорија и одвојено се сакупља, пакује, складишти и одлаже, а подаци о томе се достављају Агенцији. Азбестни отпад мора се припремити за транспорт и одлагање поступцима површинског очвршћивања или солидификације или уништавањем азбестних влакана, тако да се спречи ослобађање и разношења азбестних влакана у животну средину.

Слабо везани азбестни отпад мора се упакovati у одговарајућу непропусну сертификовану амбалажу. Азбестни отпад мора се пре одлагања третирати, упакovati и прекрити на начин да се избегне испуштање азбестних влакана или прашине у ваздух или изливања течности које садрже азбестна влакна. Азбестни отпад се може одложити на депонију неопасног отпада без претходне анализе елуата, ако је познато његово порекло, а под условом да: не садржи друге опасне материје осим чврсто везаног азбеста; укључује грађевински отпад који садржи чврсто везани азбестни отпад и буде одложен у посебне касете за азбестни отпад, одвојено од осталог отпада на депонији. Касете где је затворен и одложен азбестни отпад не треба отворати, како би се спречило ослобађање азбестних влакана и прашине у животну средину.

Нема података о количини генерисаног азбестног отпада на територији општине. Такође, повремено замењене водоводне азбестцементне цеви се не одлажу у складу са законом, као ни оштећена кровна прекривка израђена од азбест цемента.

Муљ из уређаја за пречишћавање комуналних отпадних вода

На територији општине Ариље не постоје уређаји за пречишћавање комуналних отпадних вода.

Индустријски отпад

О стању управљања индустријским опасним отпадом у општини Ариље не постоји довољно података. Подаци које поседује ЈКП „Зелен” се односе на део отпада који се одвози из индустријских постројења на депонију, у количини од око 2300 тона/год. Овај отпад поседује карактеристике неопасног и инертног отпада.

Евиденција опасног индустријског отпада се дужи низ година није вршила систематски од стране власника отпада. Помак је направљен захваљујући позитивној законској регулативи која условљава одређене дозволе и услове пословања уколико се испуне одређени услови из заштите животне средине, односно из управљања отпадом.

У складу са прописима Републике Србије, генератор отпада је обавезан да изврши карактеризацију отпада код овлашћених организација, односно категоризацију отпада (Министарство животне средине и просторног планирања), да адекватно ускладишти свој отпад и да о томе обавештава надлежне институције и сходно карактеристикама и количини плаћа накнаду (Уредба о врстама загађивања, критеријумима за обрачун накнаде за загађивање животне средине и обвезницима, висини и начину обрачунавања и плаћања накнаде („Сл.гл.РС”, бр.113/05, 06/07, 08/10 и 102/10).

У Ариљу се индустријски отпад одлаже на посебна складишта или на депоније у кругу фабрике и то врло често на неадекватан начин (пластична и метална бурад, пластичне вреће, бетонски платои често без надстрешнице, разне бетонске или друге касете, резервоари). У Србији не постоји складиште опасног отпада, које задовољава основне критеријуме безбедног одлагања, као ни постројење на коме би се овај отпад третирао.

Најзначајнији корисници опасних материја и произвођачи опасног отпада на подручју плана су: Пролетер а.д., Фасил а.д., Земљорадничка задруга Ариље.

Присутни проблеми у процесу сакупљања, одвожења и одлагања отпада

У обављању делатности сакупљања, транспорта и депоновања отпада од стране ЈКП „Зелен” јављају се бројни субјективни и објективни проблеми:

- Недовољан број посуда за сакупљање комуналног отпада, већи део постојећих посуда је у незадовољавајућем стању,
- Коришћење неадекватних посуда за отпад, првенствено у индивидуалним домаћинствима,
- Немогућност приступа потенцијалном кориснику услуга (иако је исказана потреба од стране корисника) у смислу неприступачности терена, непоседовања адекватног комуналног возила, што доводи до формирања дивљих депонија,
- Сметње које ствара остављени шут и грађевински материјал поред контејнера и у контејнерима,
- Неадекватно опремљене локације за посуде (нема довољно боксова за контејнере, контејнери се веома често налазе на самој улици),
- Продавнице и радње и поред обавезе (по Одлуци о комуналном уређењу) немају своје контејнере, отпад одлажу заједно са становништвом у исте посуде;
- Недовољно развијен систем за сакупљање отпада на сеоском подручју,

- Све улице и путеви нису приступачни возилима за сакупљање отпада (неасфалтиране, стрме, „слепе“ и узане улице, велики број паркираних возила, заштитни стубићи, итд),
- Незадовољство грађана због обрачуна услуга изношења смећа по квадрату стамбене површине, а не по количини произведеног отпада, односно броју корисника,
- Недовољан број возила и застарео возни парк;

Проблем представља и незадовољавајућа квалификациона структура запослених, недовољно знања о вредности отпада, третману - примарној селекцији, значају и обавези испитивања количина и морфологије отпада, непостојање развојних програма унапређења делатности прикупљања и третмана отпада.

Дивље депоније и сметлишта

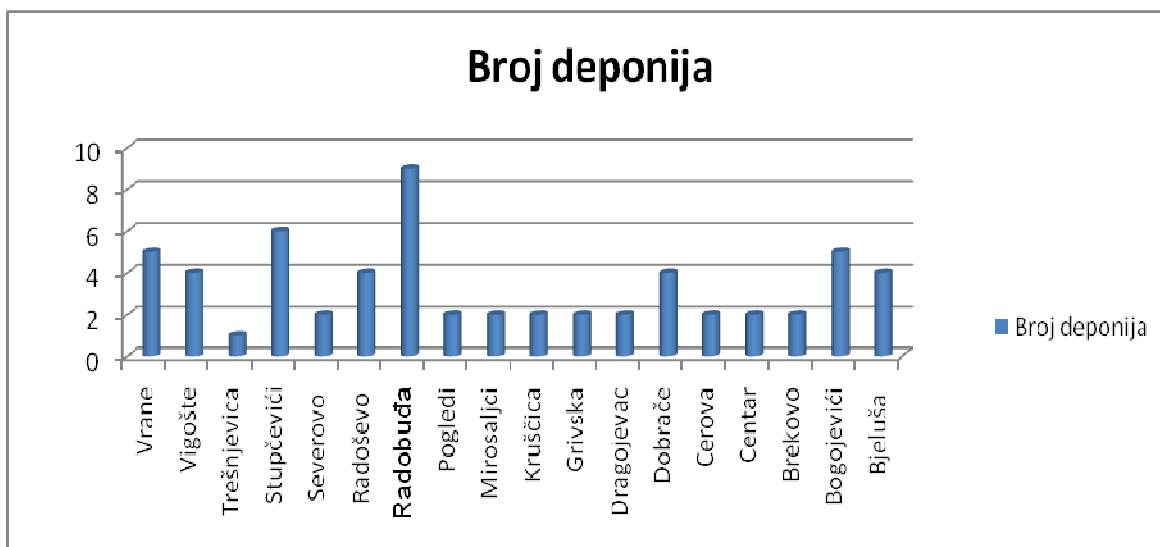
По правилу, дивље депоније настају на простору где не постоје адекватни услови да грађани одлажу отпад који свакодневно стварају. Производња отпада је резултат дневних човекових активности, а количина зависи углавном од стандарда становништва.

Производња отпада је својствена, како становништву на градском подручју, тако и на сеоском подручју, па се намеће закључак да имају иста права када је у питању доступност комуналне опреме и коначно безбедно збрињавање отпада.

Када комунална опрема није свима доступна, када не функционише организовано сакупљање отпада, настаје проблем, стварају се дивље депоније. Урбано подручје града је у великом проценту обухваћено сакупљањем и одвозом отпада (скоро 100%). Сеоско подручје је делимично покривено, углавном центри месних заједница и простор дуж јавних путева.

Општина Ариље је током 2011 године, у оквиру пројекта „Смањимо отпад заједно – нови корак ближе Европи“, спровела активности на попису сметлишта и дивљих депонија и формирала базу података о сметлиштима и дивљим депонијама на подручју општине Ариље.

На територији општине Ариље је регистровано 60 дивљих депонија од којих се у руралним, брдско-планинским областима налази 80%. У већини случајева дивље депоније се налазе у сеоским срединама и последица су, у првом реду, недостатак средстава за побољшање квалитета система прикупљања отпада и лоше организације управљања отпадом на локалном нивоу.

Слика. Заступљеност дивљих депонија у насељима

Површина општине Ариље износи 349 км² док је површина под дивљим депонијама **453 ара**.

Запремина отпада на дивљим депонијама на територији општине Ариље износи **4106 м³**.

На територији општине, највише дивљих депонија се налази у насељу Радобуђа у којој је регистровано 9 депонија. У дијаграму на слици 1 је показана заступљеност дивљих депонија у насељима на целој територији општине Ариље.

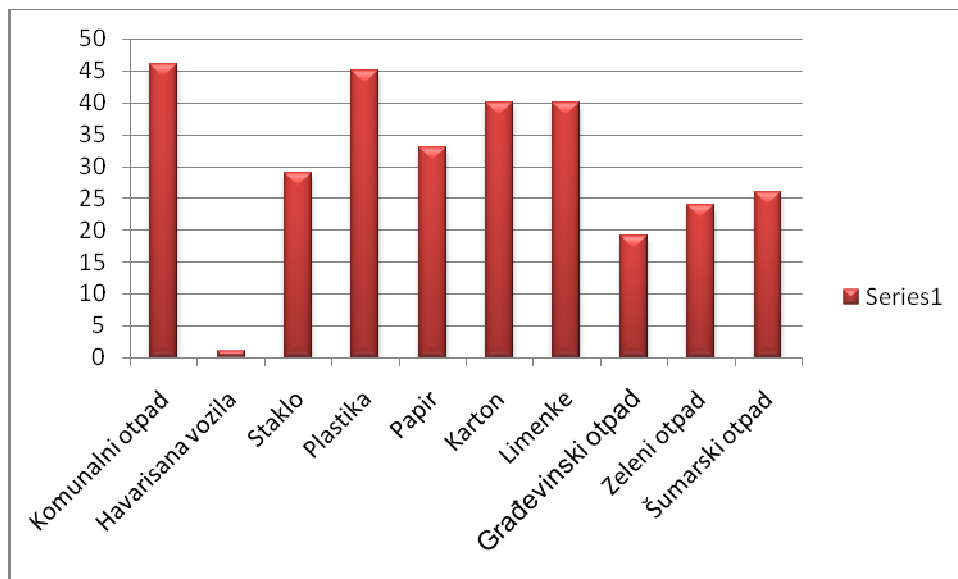
Осим пописа дивљих депонија, утврђена је и врста отпада као и количина која се на депонијама налази. Ове вредности нису тачно утврђене због недоступности терена, густе вегетације и као и немогућност препознавања врсте отпада због вишегодишњег складиштења и слагања отпада који де временом и разложио. На основу претпоставке, утврђене су горепоменуте вредности и добијени оквирни подаци који су у већини случајева повећани због плана чишћења.

Према Правилнику о утврђивању отпада наведене су отпадне материје које се могу наћи на дивљим депонијама и на основу тога је урађена класификација отпада на дивљим депонијама на територији општине Ариље.

Врста отпада	Број депонија
Комунални кућни отпад.	57 дивљих депонија садржи комунални кућни отпад
Метални отпад и делови кућних апарата.	25 депонија садрже гвожђе у различитим облицима, углавном као делови кревета, делова кућних апарата нема регистрованих
Хаварисана возила.	1 хаварисано возило
Амбалажни отпад (стакло, плалстика, папир, картон и лименке).	Амбалажни отпад је заступљен на свих 60 депонија. Најзаступљенија је пластика, на 58 депонија, картон на 50 депонија и лименке на 48
Пољопривредни отпад и отпад са пољопривредних газдинстава.	Пољопривредни отпад је заступљен на 58 локације у траговима јер су у процесу разлагања
Грађевински отпад.	Грађевински отпад је регистрован на 22 локације и састоји се од шута и цигли.
Електронски отпад.	Електронског отпада нема
Опасни отпад (хемикалије, уља, батерије, боје, лекови, акумулатори..).	Опасан отпад је заступљен на 50% депонија у облику пластичних флаше од отрова и уља. Акумулатори нису пронађени
Медицински отпад (потенцијално инфективни, фармацеутски).	Медицински отпад није пронађен
Животињски отпад (угинуле животиње, отпад из кланица).	Животињски отпад није регистрован, што не значи да га нема, јер је подложен распадању и по мирису препознатљив.
Отпадне гуме.	Отпадних гума нема
Зелени отпад из башти и окућница и јавних површина.	Зелени отпад постоји на скоро свим локалитетима, јер су депоније смештене углавном у руралним подручјима где је изражена пољопривредна производња
Шумарски отпад и отпад од прераде дрвета.	Шумарски отпад заступљен на 33 депоније што је више од 50% заступљености а може се користити у домаћинствима за огрев
Муљеви/талози/пепео/шљака/јаловина/блато.	Ове врсте отпада нема

Кабастни отпад није поменут у табели, али га има на 11 локалитета, углавном старих кревета.

На дијаграму, слика 2, приказана је врста отпада на посматраним депонијама и утврђено је да је на 83% локација заступљена пластика (пластичне кесе и пластичну амбалажу) и на 86,79% локација комунални отпад.

Слика. Заступљеност отпада на депонијама

Типичан састав отпада на дивљим депонијама на територији општине Ариље чини: гајбе од воћа, кофе, канте, кутије, кесе и боце. Пластичне боце могу бити и амбалажни али и опасан отпад који се на депонијама налазе а које садрже отрове и уља. Од отрова, ту спадају разна средства која се користе у пољопривреди као што су пестициди, фунгициди и др, која штетно утичу на земљиште и загађују подземне воде. Осим ових средстава за пољопривреду, у боцама се налазе и машинска уља која су такође јако штетна.

Слика. Типичан састав отпада на дивљим депонијама

Од 60 регистрованих депонија само је једна потпуно неприступачна за чишћење и налази се на путу Ариље - Радобуђа са леве стране пута преко металне ограда, што значи да има

оцену 1. (слика 4); 10 депонија има оцену 5; 20 је приступачно за ручно уклањање са оценом 4; 25 депонија има оцену 3 и 4 депоније имају оцену 2, што значи да је могућ приступ са друге стране депоније у односу на ону са које се отпад баца.

С обзиром да је територија општине брдско планинска, сасвим је логично да се депоније налазе на падинама. 80% депонија се налази у сливовима река и потока, у ствари се баца с пута, у реци се зауставља тежак и неразградив отпад, док лакши односи вода.

Слика. Амбис

Табела 22. Локације и карактеристике дивљих сметлишта на територији општине Ариље

	Село	Опис локације	Дужина	Ширина	Површина м2	Запремина м3
1	Радобуђа	Засеок Стојадиновићи	20°03'12,56"	43°43'56,43"	250	55
2	Радобуђа	Пут за Вранеше, поред потока	20°02'56,94"	43°44'01,58"	180	36
3	Радобуђа	Пут за доње Војиновиће	20°02'46,38"	43°43'02,98"	675	202
4	Радобуђа	Поред пута, испод куће Обрада Стојадиновића	20°02'41,63"	43°43'03,39"	300	30
5	Радобуђа	Поред пута, испод куће Обрада Стојадиновића	20°02'41,12"	43°43'00,44"	300	30
6	Радобуђа	Пре скретања за Војиновиће	20°02'12,00"	43°43'49,63"	50	10
7	Северово	Код скретања за Драшкиће	19°58'00,00"	43°43'49,63"	25	25
8	Северово	Засеок Савићи	19°57'05,21"	43°45'00,08"	150	15
9	Гривска	Вуковића крш	20°01'57,24"	43°41'37,21"	500	70
10	Гривска	Код Пантовића стене	20°02'02,04"	43°42'30,82"	3000	100
11	Радобуђа	Испод гробља	20°02'12,76"	43°43'38,82"	120	12
12	Радобуђа	На путу за Велики врх у Буквама	20°01'19,33"	43°43'42,92"	1200	80

Локални план управљања отпадом на територији општине Ариље

13	Радобуђа	На путу за Велики врх у Буквама	20°01'22,12	43°43'44,03"	2	1
14	Крушчица	Центар села	19°58'52,85	43°41'34,05"	50	10
15	Крушчица	Велики Јалак	19°57'40,99"	43°41'24,49"	430	70
16	Радошево	Пут ка засеоку Брајковићи	19°56'17,06	43°40'03,86"	10	2
17	Радошево	Пут од центра ка Висоци	19°55'59,77"	43°39'28,19"	200	4
18	Радошево	Испод хладњаче Бомбина	19°56'35,08"	43°40'11,64"	165	66
19	Висока	Пут према Висоци, 2 км од хладњаче Маринела	19°57'22,22"	43°38'33,28"	5000	250
20	Бјеслуша	Грчко гробље	20°00'22,21"	43°37'12,78"	60	6
21	Бјелуша	Мрки до	20°00'44,82"	43°36'38,79"	1562	312
22	Бјелуша	Засеок Сретеновићи	20°01'36,21"	43°37'05,65"	630	315
23	Бјелуша	Остојића поток	20°01'27,08"	43°36'48,64"	1000	100
24	Бјелуша	Пут из Бјелуше. после дрвене баракe	20°02'10,33"	43°37'26,05"	300	30
25	Бреково	Мост на реци Пањици	20°02'29,62"	43°37'40,99"	1600	160
26	Добраче	Ђукића брдо	20°03'18,04"	43°38'23,20"	1500	80
27	Добраче	Код школе	20°04'03,83"	43°39'19,14"	150	75
28	Добраче	Пут за засеок Кут	20°02'53,54"	43°40'05,25"	2500	250
29	Добраче	Клисура	20°05'37,25"	43°39'47,96"	5000	60
30	Поглед	Код Поповића чесме	20°28'58,24"	43°44'40,38"	72	7
31	Поглед	Пут према Клику	20°04'58,89"	43°44'34,90"	312	62
32	Вране	Пут за Андриће	20°04'53,81"	43°45'31,46"	75	7
33	Вране	Пут према Гавриловићима	20°04'37,91"	43°45'32,99"	14	2
34	Вране	Пиперчића поток	20°03'05,33"	43°45'15,56"	100	10
35	Вране	Каменолом	20°03'58,52"	43°45'10,19"	2500	250
36	Вране	Жираве	20°02'58,46"	43°45'02,04"	1500	120
37	Ариље	Код општине	20°05'59,80"	43°45'00,93"	50	5
38	Ариље	Бојовића поток	20°06'06,85"	43°44'50,30"	100	10
39	Вигоште	Поред СУР Слобода	20°05'33,29"	43°44'15,33"	1050	50
40	Вигоште	Пут ка Косани	20°08'30,68"	43°44'21,04"	200	20
41	Вигоште	Код Бента на Морави	20°06'34,51"	43°44'29,99"	100	20
42	Вигоште	Николића поток	20°06'12,40"	43°44'27,84"	450	100
43	Церова	Иза куће Б. Цветића код Мораве	20°06'22,10"	43°45'19,31"	450	15
44	Церова	Код бента са церовачке стране	20°06'40,02"	43°44'31,15"	800	80
45	Драгојевац	Код рибњака	20°08'13,90"	43°44'03,34"	20	2
46	Драгојевац	Божовићи, на путу за рибњак	20°07'55,80"	43°43'45,91"	500	50
47	Миросалци	Пут преко Копљаче	20°07'40,87"	43°42'11,12"	2000	200
48	Трешњевица	Копљача	20°07'36,84"	43°41'43,95"	2000	160
49	Трешњевица	Поред моста према Градини	20°07'45,07"	43°40'21,65"	100	10
50	Ступчевићи	Изнад Брусничког брда	20°06'56,24"	43°40'09,29"	900	90
51	Ступчевићи	Према Илића брду	20°06'52,89"	43°41'44,59"	150	15
52	Ступчевићи	Изнад гробља	20°05'40,78"	44°41'14,18"	1500	15

Локални план управљања отпадом на територији општине Ариље

53	Ступчевићи	Скретање ка Бруснику	20°05'28,18"	43°41'14,50"	400	20
54	Ступчевићи	Код Луке Неедљковића	20°05'18,59"	43°41'07,89"	400	20
55	Ступчевићи	Код табле "Не бацај смеће"	20°06'25,65"	43°41'39,69"	1400	100
56	Богојевићи	Каменолом Стјеница	20°05'45,53"	43°42'32,81"	500	40
57	Богојевићи	Растоке	20°07'07,73"	43°43'25,26"	50	25
58	Богојевићи	Засеок Јовичићи	20°06'55,48"	43°43'44,91"	200	80
59	Богојевићи	Гарића бунар	20°05'10,52"	43°43'12,21"	250	50
60	Богојевићи	Од резервоара за воду други пут десно	20°06'22,79"	43°43'37,09"	250	25

СТРАТЕШКИ ОКВИР И ПОТРЕБНЕ ПРОМЕНЕ

Интегрално управљање отпадом подразумева сагледавање отпада од његовог настајања, минимизације, преко сакупљања, транспорта, третмана и одлагања. Систем за прикупљање, прераду и коначно одлагање комуналног чврстог отпада заснива се на следећој хијерархији:

- Предузимање свих акција у циљу минимизирања отпада на месту настајања
- Обнављање материјалних ресурса на местима настајања отпада кроз примарну и/или секундарну селекцију и рециклажа тако издвојених секундарних сировина (често коришћена под заједничким именитељем – рециклажа отпада) ;
- Изградња трансфер станица у којима се, осим претовара из транспортних возила у возила за трансфер, врши и сабијање отпада;
- Алтернативно, зависно од бројних фактора:
 - a. Коначно одлагање непрерађеног отпада на санитарну депонију;
 - b. Прерада отпада у постројењу за обнављање материјалних и енергетских ресурса, па коначно одлагање инертног остатка и пепела на санитарну депонију и опасног отпада на депонију опасног отпада ;
- Компостирање отпада.

Савремену опрему за обнављање материјалних, а поготово енергетских ресурса, која функционише без неповољног еколошког утицаја на животну средину карактерише висока цена и велика техничко-технолошка сложеност. Зато су и инвестициона улагања која треба извршити у релативно кратком року велика. При пројектовању оваквих постројења искључен је било какав генерализован приступ, будући да свако поједино постројење мора бити у високом степену прилагођено специфичним локалним условима, а пре свега расположивој количини отпада и потребама индустрија која мора редовно откупљивати добијене секундарне сировине и енергију.

Из свега овога проистиче да санитарна депонија, без обзира на то да ли се и на који начин врши обнављање материјалних и енергетских ресурса, обавезно мора бити интегрални део сваког система за прикупљање, прераду и одлагање комуналног чврстог отпада. Укључивање постројења за обнављање ресурса у систем само продужава експлоатациони период санитарне депоније, а у систем се може укључити у току његове експлоатације, када се за то стекну технички и финансијски услови. У нашим условима, у Републици Србији, када се управљање чврстим отпадом налази у зачетку, очигледно је, бар у овом почетном периоду, да санитарно одлагање сировог отпада на санитарним депонијама, уз претходно издвајање његових корисних компоненти - секундарних сировина на месту његовог настајања од стране грађана, а без претходне прераде у постројењима за обнављање материјалних и енергетских ресурса, практично нема алтернативу.

Национална Стратегија за управљање отпадом Републике Србије разматра следеће опције управљања отпадом:

- Смањење отпада на извору,
- Поновна употреба,
- Рециклажа,
- Компостирање,
- Анаеробна дигестија,
- Инсинерација отпада,
- Остали поступци третмана отпада (пиролоза, гасификација, плазма процес, отпад као гориво, солидификација),
- Одлагање отпада на депоније.

Сакупљање и транспорт отпада

Под појмом сакупљања отпада подразумева се уклањање отпада са места настанка и његов транспорт до места одлагања (депоније) или места његове обраде (постројење за третман отпада).

Сакупљање отпада у урбаним областима представља комплексну и веома захтевну активност са организационог, техничког и финансијског аспекта. Разлози за комплексност је разноврсност извора и категорија отпада, с обзиром да се унутар једног урбаног комплекса као извори отпада јављају домаћинства, комерцијална предузећа, индустријска предузећа, јавне површине, итд., а сваки од извора има специфичне карактеристике у погледу количина и састава отпада.

Иако су проблеми у погледу организације и рада система за сакупљање отпада одувек постојали, последњих година они долазе до изражаја због пораста количина произведеног отпада али и због пораста трошкова рада и одржавања елемената система.

У многим развијеним земљама 50-70 % од укупних трошкова управљања чврстим отпадом чини управо сегмент сакупљања и транспорта отпада. Ово треба истаћи из разлога што процентуално мала побољшања у погледу сакупљања отпада у односу на цео систем узрокују значајно смањење укупних трошкова. Процес сакупљања отпада се не може посматрати као једнофазни процес. Наиме могуће је дефинисати бар пет одвојених сегмената сакупљања. Прво власник домаћинства мора пренети све што сматра отпадом до посуде за одпатке. Други сегмент би био пренос посуде за сакупљање до возила за сакупљање. Треће камион за сакупљање мора сакупити отпад из много домаћинстава на најбољи могући начин, а када је камион пун мора однети отпад на депонију или трансфер станицу то би био четврти сегмент. Пети сегмент система за сакупљање отпада односи се на локацију места за одлагање или трансферне станице.

Тип система за сакупљање

Постоје више система за сакупљање отпада :

- систем директног транспорта великих контејнера аутоподизачима,
- систем стационарних контејнера,
- систем канти,
- систем кеса и
- комбиновани систем.

Примена *система директног транспорта великих контејнера* је погодна у реонима са високом продукцијом отпада с обзиром на релативно велику запремину контејнера (најчешће 5 и 7 m³). Употреба великих контејнера смањује време потребно за руковање контејнером (подизање и пражњење), а због различитих капацитета и повољности за употребу свих категорија чврстог отпада (посебно индустријског) су изузетно флексибилни. Предност система великих контејнера је и у томе што је за затворен циклус сакупљања и транспорта отпада довољно једно возило и један возач, за разлику од система стационарних контејнера, што је од великог значаја са економског аспекта. Економске предности су очигледне и у случајевима када се рукује са отпадом који се може добро сабијати, а који је потребно транспортовати на веће удаљености.

Код система са директним транспортом великих контејнера разликујемо 2 модела:

- **Стандардни модел** подразумева преузимање пуног контејнера на одређеној локацији, транспорт до трансфер станице или депоније, пражњење и враћање празног контејнера на локацију са које је узет.
- **Модел са разменом контејнера** подразумева почетак радног дана са доношењем празног контејнера на почетну локацију, остављање празног контејнера на тој локацији и преузимање пуног контејнера, транспорт до трансфер станице или

депоније, пражњење и транспорт празног контејнера до следеће локације на којој се празан контејнер практично замењује пуним.

Систем стационарних контејнера који се већ примењује у неким општинама је погодан за сакупљање претежно отпада из домаћинства због типа опреме и начина пражњења контејнера (механички или ручни). Овај систем сакупљања примењује се у градским срединама где због услова саобраћаја и конфигурације улица није могуће приступити возилима већих габарита. За разлику од система директног транспорта великих контејнера, систем стационарних контејнера захтева већу радну екипу која допрема контејнере до механизма за подизање на возилима, или која ручно празни контејнере, а затим, у оба случаја враћа контејнере на првобитну позицију.

Систем посуда за одлагање где су највише заступљене канте (најчешће 120 L) функционише на исти начин као и системе контејнера, тј. канте се празне у транспортно возило и по попуњености возила, возило одвози отпад на одлагалиште. Овај систем се добар показао код индивидуланих домаћинства, где је наплата отпада на тежинском принципу, или по броју попуњених канти. Такође, овај систем расподеле канти по домаћинствима се добро показао у брдско-планинским подручјима као и у подручјима где нема свакодневног одношења отпада, као и у насељима где је већ организована рециклажа (зелене и плаве канте).

Оптималне руте за сакупљање отпада унутар градских реона се одређују на релативно једноставан начин ручном методом (без помоћи специјализованих софтвера). За овај поступак потребно је на располагању имати мапу града веће размере са уцртаним важним локацијама (гараже, радионице, бензинске пумпе, природне баријере, једносмерне и "слепе" улице, улице оптерећене интензивним саобраћајем, објекти).

Приликом уцртавања рута треба поштовати следећа правила:

- Руте не треба прекидати и међусобно преклапати. Свака рута би требало да буде јединствена, обухватајући стамбене блокове у једној географској целини.
- Укупно време за сакупљање и транспорт отпада би требало да буде уједначено за све руте.
- Отпад у улицама оптерећеним интензивним саобраћајем не би требало сакупљати у време саобраћајног "шпица".
- Активности у „слепим“ улицама треба обављати у оквиру активности у улицама које секу. У циљу максималног избегавања скретања улево, у „слепе“ улице треба улазити када су оне са десне стране регуларних улица.
- Отпад у стрмим улицама би требало сакупљати истовремено са обе стране, ако је могуће, а возило треба да се креће наниже. Ово повећава сигурност и ефикасност радника, али и смањује замор возила и потрошњу горива и мазива.
- Више крајеве града би требало опслуживати на почетку руте.
- Када се отпад сакупља на једној страни улице, смер кретања би требало, колико год је то могуће, да буде у правцу кретања казаљке сата. Ово умањује број скретања улево, која су генерално тежа и захтевају више времена од скретања удесно.
- Када се отпад сакупља на обе стране улице, препоручује се да рута буде што дужа и по могућству права.

Циљеви које треба остварити

Општи циљеви

- Смањење количине отпада који се одлаже на депонију, развојем селекције и третмана отпада и поновном употребом,
- Превенција настанка отпада едукацијом становништва у најширем смислу те речи,

- Успостављање система организованог прикупљања отпада на целој територији општине,
- Изградња и опремање сакупљачке станице за оне врсте отпада које се не могу одложити у контејнере за комунални отпад,
- Успоставити систем управљања посебним токовима отпада (отпадним гумама, истрошеним батеријама и акумулаторима, отпадним уљима, отпадним возилима, отпадом од електричних и електронских производа, медицинским и фармацеутским отпадом, грађевинским отпадом и отпадом који садржи азбест, отпадом животињског порекла),
- Повећање процента издвајања отпада који се поново користи и/или рециклира,
- Развој система управљања биоразградивим отпадом,
- Укључивање свих грађана у решавање проблема управљања отпадом (учешће у селекцији),

Краткорочни циљеви (2012-2016.)

- Развити систем примарне селекције отпада;
- Повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпада на 98 % на градском подручју и до 50 % на сеоском подручју до 2014. године ;
- Изградити регионалну санитарну депонију до 2011. године са постројењем за сепарацију рециклабилног отпада и постројењем за биолошки третман отпада;
- Изградити Трансфер станицу ди 2013.
- Санирати постојећу депонију у Вирову и дивља сметлишта на територији општине, која представљају највећи ризик по животну средину;
- Изградити и опремити једну сакупљачку станицу за оне врсте отпада које се не могу одложити у контејнере за комунални отпад,
- Опремити рециклажна острва за амбалажни отпад и батерије,
- Посебно сакупљати зелени отпад и изградити компостану за обраду биоразградивог отпада .

Дугорочни циљеви (2016-2022.)

- Јачање професионалних капацитета за управљање опасним отпадом;
- Постићи стопу поновног искоришћења амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Обухватити целокупно подручје општине Ариље са организованим прикупљањем комуналног отпада.

РАЗВОЈ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ОПШТИНИ АРИЉЕ

Очекиване врсте, количине и порекло отпада

На територији општине дневно се генерише око 18,28 тона отпада пореклом из домаћинства (градско и сеоско подручје), из јавних, васпитно образовних и здравствених установа, са зелених површина и неопасног индустријског отпада. Од ове количине око 11.2 т/дан чини отпад из домаћинства.

С обзиром да се планира проширење подручја на коме се прикупља отпад, процењује се да ће дневна количина отпада из општине Ариље износити око 22 тоне.

На годишњем нивоу ће се генерисати око 8000 тона комуналног и зеленог отпада.

Да би се испунили захтеви дефинисани Стратегијом за управљање отпадом и успоставио систем одрживог принципа, успостављен је потпуно нов систем управљања отпадом у Региону, који чине градови – Ужице и Чачак и општине – Лучани, Ивањица, Пожега, Ариље, Косјерић, Бајина Башта и Чајетина. Овај систем подразумева нову организацију, изградњу нових постројења и потпуно нови концепт сакупљања и транспорта, уз минимизацију отпада који треба сакупити и истовременим ширењем зоне сакупљања отпада.

Према споразуму и уговору који су потписале општине/градови, учеснице у изградњи Регионалне санитарне депоније „Дубоко“, сав генерисан комунални отпад и секундарне сировине издвојене из комуналног отпада, који настаје на територији наведених општина/градова, припада депонији „Дубоко“ и исти ће се на одговарајући начин третирати или на самој депонији „Дубоко“ или на трансфер станицама у општинама/градовима.

Општина Ариље не располаже капацитетима за прераду посебних токова отпада, тако да ће се у друге локалне самоуправе отпремати следећи отпад:

- Град Ужице је одређен као регионални центар у коме ће се изградити регионална санитарна депонија, за девет градова и општина златиборског и моравичког округа.
- Према концепцији Министарства здравља у Болници у Ужицу се врши термички третман медицинског отпада,
- Отпадне гуме у цементару у Поповцу, или неку другу фирму која има еколошку дозволу за коришћење отпадних гума као енергента. Нису доступни подаци о количинама овог отпада који ће се отпремити у цементару.
- Отпадна уља, која настају у већим предузећима, сервисним радионицама, отпремају се овлашћеним оператерима који имају дозволу за третман отпадних уља.
- Кланични отпад, сада око 20 % произведеног отпада, власници објеката за клање и прераду меса отпремају у кафилерију у Ђуприју (или другу регистровану), према уговору са истом .
- Отпадни акумулатори, због своје примамљиве цене, у целости се, преко овлашћених оператера отпремају или у домаће фабрике, које рециклирају акумулаторе (Шабац и Сомбор) или се извозе.
- Електрични и електронски отпад ће се сакупљати на сакупљачке станице и предаваће се овлашћеним оператерима који имају постројења за рециклажу (Панчево, Београд, Ниш, Врдник и др.). Тачне количине се не могу предвидети јер се ради о релативно новом отпаду. Поједина предузећа, која поседују велики број електронских и електричних уређаја, могу самостално предавати овај отпад овлашћеним оператерима.

- Отпад од дрвета (пиљевина, комади дрвета) су постали тражена сировина за производњу енергетског брикета и пелета и предаваће се фирмама које се баве овим пословима. Нису познате количине овог отпада.
- На територији општине нема овлашћеног оператера који се бави рециклажом ПЕТ-а, папира и картона, стакла. Све количине овог отпада, које сакупе углавном „ЕКО ГРИН СЕРВИС“ и ЈКП „ЗЕЛЕН“, али и други мањи оператери, биће испоручене предузећима која су овлашћена и регистрована за рециклажу овог отпада.
- ПОПс отпад и ПЦБ отпад који се привремено складишти у магацинима генератора, биће испоручене у складу са прописаном процедуром, регистрованим предузећима која имају уговор са страним предузећима, која овај отпад третирају.

Програм сакупљања, транспорта и одлагања отпада у периоду 2012.-2016.

Овај програм представља основ за почетак развоја примарне селекције отпада на територији Општине. Циљ програма је смањење количине комуналног чврстог отпада за депоновање и повећање поновне употребе отпада, превенцијом настанка отпада, селекцијом отпада и третманом селектованих компоненти.

Програм управљања комуналним отпадом кроз примарну селекцију

Развој примарне селекције се планира у целокупној градској зони, као и у сеоским насељима за која се од стране ЈКП утврди да постоји оправданост.

У првом периоду развоја примарне селекције комуналног отпада треба обухватити **Централну зону града** - појас унутар следећих улица у централној зони града:

- Са севера улица Браће Вукотића,
- Са истока улице Војводе Степе и Светолика Лазаревића,
- Са запада улица Војводе Мишића
- Са југа улица Виктора Зевника – до кружног тока у Пискавицама,

Даље проширење примарне селекције ће се вршити у 5 додатних етапа:

- друга етапа: Млекара, магистрални пут,
- трећа етапа: Пискавице, Рудине,
- четврта етапа: Рашкова Бара
- пета етапа: Поглед, Вране, Грдовићи, Церова,
- шеста етапа: остала сеоска насеља

Овај програм обухвата неколико фаза:

- Примарна селекција отпада на месту настанка
- Сакупљање и транспорт,
- Морфологија и мерења количина отпада,
- Продаја „суве“ компоненте отпада
- Предаја „мокре“ компоненте отпада на санитарно одлагање депонији „Дубоко“

I ФАЗА – Обухвата примарну селекцију отпада на месту настанка, у становима (колективно и индивидуално становање). Она подразумева селекцију отпада на три компоненте, тзв. „мокру компоненту“ и суву компоненту, која садржи посебно папир и посебно ПЕТ амбалажу“.

ПАПИР се одлаже у плаву полиетиленску кесу.

ПЕТ амбалажа се одлаже у жуту полиетиленску кесу.

Кесе би грађани би добијали од радника комуналног предузећа или овлашћених оператера. Са кесама би се делило упутство о врстама отпада који би се одлагао у кесу. Док се не

напуни, кеса се чува на најпогоднијем месту (тераса, подрум, гаража). Обично се ова кеса пуни неколико дана, а отпад који се налази у њој није подложен биолошкој разградњи, што је веома значајно у данима са високом спољном температуром. Изнад места где се налази кеса, власник стана поставиће упутство о отпаду који се у кесу одлаже. Када се кеса напуни, иста се завеже и односи у обележен контејнер запремине 1,1 м³ или се оставља поред канте за „мокру фракцију“ или се предаје овлашћеном оператеру, уколико се грађани одлуче да папир и ПЕТ амбалажу не предају ЈКП Зелен.

У упутству које се буде делило грађанима, треба јасно назначити да се ПЕТ и друге пластичне боце, пре одлагања у кесу, стисну у циљу смањења запремине. Такође, треба препоручити грађанима да ПЕТ боце у које су биле паковане течности попут јогурта, млека, сокова и сличне течности, у кухињи исперу са мало воде и потом их одложе у жуту кесу. На овај начин одложене ПЕТ боце имају већу употребну вредност.

Уколико се укаже потреба да се одложи амбалажни отпад (картонске кутије, већа амбалажна паковања од картона и слично) исти треба спаковати на мањи запремину и одложити директно у контејнер за папир или поред канте за „мокру фракцију“.

Мокри отпад одлаже се у постојеће канте које се обично налазе у кухињи или на тераси стана. Уобичајено је да се мокри отпад дневно сакупља у мање пластичне кесе, које се потом одлажу у кућну канту за отпад (сада само за мокри отпад).

Прикупљање пепела од ложења, првенствено у зони града, је сезонског карактера. Комунално предузеће треба да организује прикупљање пепела у посебне металне посуде. Са постепеном гасификацијом града, престајаће потреба за овом врстом посуда.

Исти модел примарне селекције, на три компоненте, примениће се у угоститељским објектима, минимаркетима, јавним и образовним установама.

Такође и предузећа, мала и средња предузећа и предузетници имаће обавезу да одвајају комунални отпада на ове три фракције.

Комунално предузеће ће утврдити најповољнији начин примопредаје кеса.

II ФАЗА-Обухвата одвојено сакупљање и транспорт папира, ПЕТ амбалаже и мокре компоненте отпада. Сува (папир и ПЕТ) компонента се предаје даље на рециклажу. Мокри отпад се утовара у постојећа наменска возила и директно одвози на локацију депоније „Дубоко“.

III ФАЗА-Обухвата анализу и утврђивање морфолошког састава комуналног отпада као и прикупљање података о укупној маси генерисаног отпада у складу са Правилником о методологији за прикупљање података о саставу и количинама комуналног отпада на територији јединице локалне самоуправе („Сл.гласник РС“, бр. 61/2010).

IV ФАЗА-Обухвата продају суве компоненте комуналног отпада.

V ФАЗА-Обухвата предају мокре компоненте комуналног отпада на трансфер станици ЈКП „Дубоко“ о чему се води евиденција. Док се не изгради компостана, мокра компонента отпада ће се санитарно одлагати у касетама депоније „Дубоко“.

Даљим развојем примарне селекције комуналног отпада на територији општин Ариље треба обухватити периферну зону, али уз истовремено покривање комуналном опремом оних делова који до сада нису били покривени.

ЈКП Дубоко ће омогућити продају прикупљеног материјала за рециклажу, а до краја 2013. године испитати могућност укључивања приватних предузећа за ову специфичну активност.

Даљим развојем примарне селекције комуналног отпада на сеоском подручју треба обухватити периферну зону сеоских насеља (издвојене групације кућа, засеоке, појединачне куће). Постојећи начин сакупљања отпада у контејнере је створио „лоше“ навике када је у питању плаћање услуга за сакупљен и одвежен отпад.

Рециклажна острва

Концепт рециклажних острва подразумева постављање група наменских контејнера и специјално дизајнираних посуда на прометним местима, као што су близина школа, шеталишта, паркинзи, тржни центри и слично. Уобичајено је да се у њима сакупља папир, картон, стаклена, метална и пластична амбалажа, истрошене батерије.

Овај концепт сакупљања одређених врста отпада је паралелан концепту примарне сепарације отпада у домаћинствима, на суви и мокри отпад, практично његова надградња. С обзиром да је дефинисано шта припада сувом и мокром отпаду, грађанима се пружа могућност да у непосредној близини становања, у засебне контејнере одложе и друге врсте отпада који настаје у домаћинствима.

Локације за постављање рециклажних острва треба да задовоље критеријум да максимална удаљеност од места становања до места за постављање рециклажних острва буде од 350-500 м и да гравитира од 700-1000 становника (искуства Хрватске).

На локацији рециклажног острва поставили би се метални (или пластични) контејнери запремине 1,1 м³ за следеће врсте отпада:

- Лименке и други метални отпад, 1 контејнер, поклопац сиве боје,
- ПЕТ и друга пластика, 1 контејнер, поклопац жуте боје,
- Стакло (обојено и бело), 1 контејнер, поклопац зелене боје,
- Папир и картон, 1 контејнер, поклопац плаве боје,
- Истрошене батерије (дугмасте, округле, квадратне и сличне), 1 наменска посуда запремине 120 лит.

Потребан простор за контејнере, уколико се ради о паркингу аутомобила, је око 2 паркинг места, ако се возила паркирају једно иза другог. Простор не треба ограђивати, подразумева се да је подлога бетонирана или асфалтирана. Рециклажно острво треба да буде јасно означено, са упутством за које је врсте отпада. Контејнери су стандардни, са наменским поклопцима у боји и отворима за одговарајућу врсту отпада (фотографија). За сакупљање ПЕТ-а могу да се користе постојећи жичани контејнери са џамбо врећом.

Контејер за папир и картон

Рециклажно острво

ЈКП "Зелен" одвози отпад који је сакупљен у контејнерима на рециклажним острвима. Израдиће се програм пражњења, тако да се једним возилом прво покупи једна врста отпада, затим друга и тако редом.

Истрошене батерије с обзиром да имају карактеристике опасног отпада, сакупљају се из наменских посуда и мањим возилом одвозе и одлажу у наменски контејнер који се налази на простору сакупљачке станице.

У другој фази ширења мреже рециклажних острва, уредили би се простори у центрима сеоских месних заједница, који би уједно служили и као локације за одлагање кабастог отпада.

Сакупљачка станица

Према концепцији која је развијена у Министарству животне средине и просторног планирања, на сакупљачкој станици, предвиђено је сакупљање отпада чији је третман предвиђен законским одредбама, тј. амбалажног отпада, као и посебних токова отпада.

У општини Ариље се планира изградња типске сакупљачке станице.

Није предвиђено да се врши прихват, манипулација и привремено складиштење оних врста отпада које могу угрозити здравље људи и животну средину (опасног отпада), односно:

- медицинског и фармацеутског отпада,
- хемијски опасног и штетног отпада,
- радиоактивног отпада,
- кланичког отпада и тела угинулих животиња,
- опасног запаљивог отпада,
- експлозивних средстава, укључујући и резервоаре у којима су држани гасови под притиском или нафтни деривати и
- оружја и делова оружја.

Ограничења за сакупљање и складиштење отпада на сакупљачким станицама односе се и на грађевински отпад, стара возила, као и на отпад органског порекла (био-масу).

Приоритет се даје најзаступљенијим врстама отпадних материјала који настају у домаћинствима (укључујући и неке врсте које су у широкој употреби, а имају карактеристике опасног отпада):

- папир и картон,
- пластика и ПЕТ,
- ферозни и обојени метали,
- стакло,
- азбест,
- текстил, обућа
- кабасти отпад из домаћинства,
- електрични и електронски отпад (бела техника, кућни апарати, рачунари, мобилни телефони и сл),
- отпадне гуме,
- истрошени акумулатори и батерије,
- отпадна уља, пестициди са истеклим роком,
- флуо цеви.

Концепција рада сакупљачке станице заснована је на два основна модела сакупљања отпада:

- организовано сакупљање од стране комуналног предузећа, и
- доношење отпада од стране грађана, физичких и правних лица.

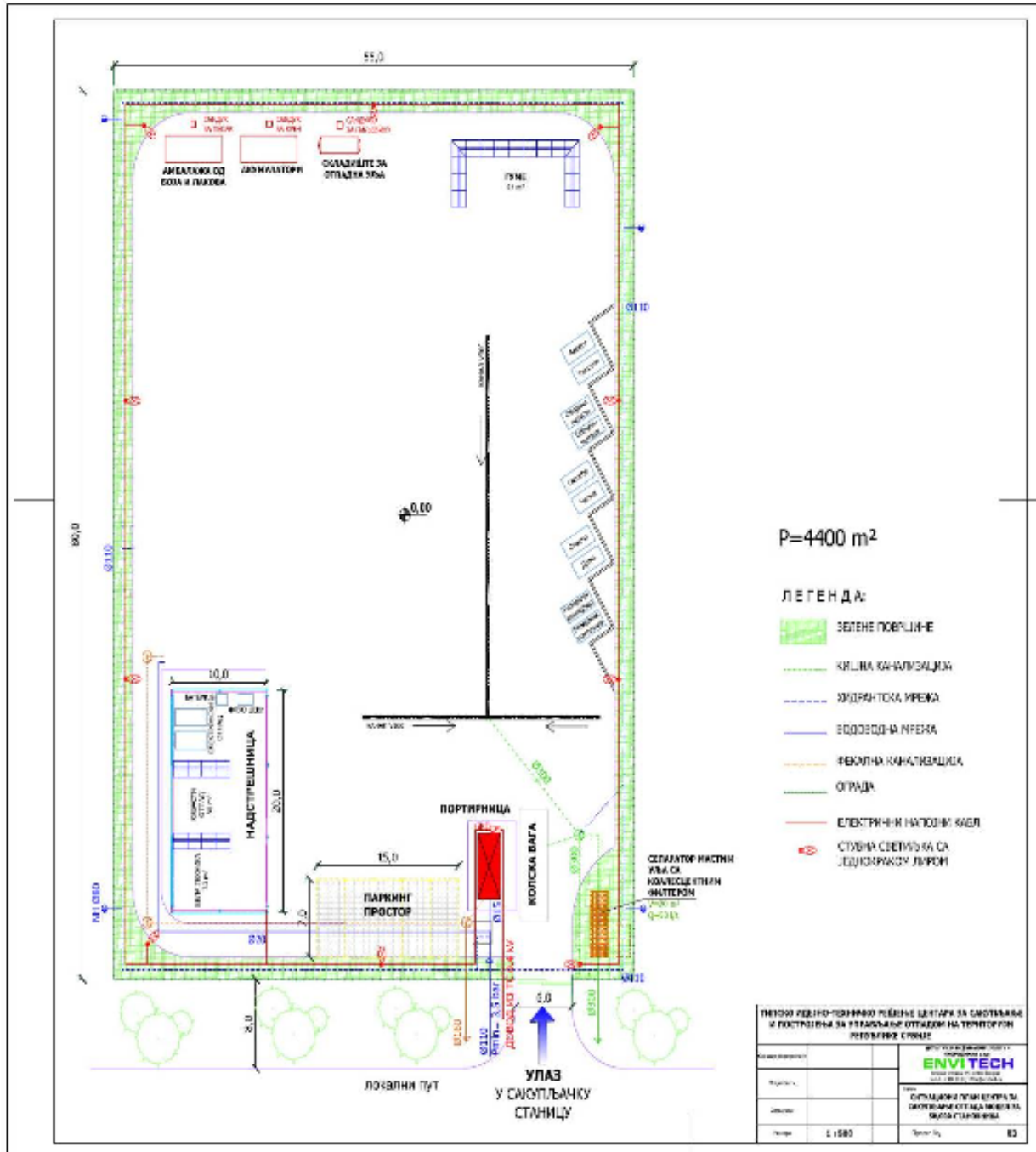
Отпад сакупљен током акције сакупљања кабастог и посебних токова отпада према програму ЈКП "Зелен", као и отпад сакупљен са локација рециклажних острва (осим амбалажног отпада), довози се на сакупљачку станицу возилима комуналног предузећа.

За сакупљање кабастог отпада потребно је набавити камион са грајфером, што би знатно убрзало и олакшало утовар.

Грађани и правна лица могу својим возилима донети кабасти отпад и остали отпад који није комунални и одложити га у одговарајуће боксове, без обзира да ли се тог дана у њиховој месној заједници сакупљају ове врсте отпада.

На сакупљачкој станици, за поједине врсте отпада, предвиђен је засебан контејнер (стакло, дрво, ферозни метали, обојени метали, азбест, текстил, обућа). Бетонски бокс је предвиђен

за старе гуме. Амбалажа од боја и лакова и отпадни акумулатори би се одвајали у специјалне водонепропусне пластичне контејнере/каде са поклопцем. Отпадно уље би се прихватало у челичну цистерну са танкваном. Пестициди са истеклим роком трајања, донешени у оригиналној амбалажи, одлагали би се у посебне контејнере. За прихват беле технике и кабастог отпада предвиђена је надстрешница са боксовима за неведене отпаде, а за електронски и електрични отпад, батерије и флуо цеви предвиђена је иста надстрешница, али са контејнерима за сваку врсту отпада. Амбалажни отпад (ПЕТ, мешана пластика, картон, папир, стакло) сакупљен на рециклажним острвима, одвозио би се на трансфер станицу.

Отпадна уља, хемикалије, пестициде и отпадне акумулаторе, грађани и правна лица (предузетници, свиси и сличне категорије) треба да донесу директно на сакупљачку станицу и предају овлашћеном лицу које ради на станици, из разлога што би одлагање овог отпада поред контејнера могло да угрози раднике и безбедан транспорт.

Сав отпад који се донесе на сакупљачку станицу мора се преконтролисати, измерити, евидентирати и ускладиштити на место одређено за дату врсту отпада. Никаква мешања отпада нису дозвољена.

Сакупљачка станица је пројектована тако да пружи довољно простора за вишедневно ускладиштење, а да при томе не буде уgroжен локални транспорт, манипулација, функционисање људи, машина, опреме и инфраструктуре.

Проширење подручја на коме се прикупља отпад

Постојеће подручје на коме се прикупља отпад и које обухвата насеље Ариље и делове насеља Вигоште, Поглед, Вране, Грдовићи и Церова биће проширено на делове насеља Богојевићи, Латвица, Ступчевићи, Трешњевица, Миросаљци, Драгојевац и то на оне делове који су приступачни за комунална возила.

Динамика ширења обухвата подручја на кое се прикупља комунални отпад ће се вршити постепено, с тим да буде у потпуности завршена најкасније до краја 2013 године.

Програм сакупљања опасног отпада из домаћинства

Опасан отпад из домаћинства подразумева пре свега: истрошене батерије, мобилне телефоне, електронски отпад, расхладне уређаје, боце за дезодорансе под притиском, отпадне акумулаторе, амбалажу од боја и лакова, отпадна уља, амбалажу од пестицида, разне хемикалије као и амбалажу од истих. Такође у домаћинствима се генерише и извесна количина медицинског отпада који настаје при кућној нези (туфери, завоји, газе, шприцеви, игле и слично) и улази у састав суве компоненте отпада.

Опасан отпад који генеришу домаћинства представља опасност, уколико заврши на депонији. Зато ЈКП Дубоко и ЈКП Зелен, кроз кампању подизања јавне свести о отпаду, треба да промовише правилно одлагање опасног отпада.

ЈКП Дубоко би требало да до краја 2013. године испита одговарајуће опције за одлагање ове врсте отпада, што обично подразумева извоз у иностранство.

Концептом сакупљачке станице је предвишено да се може одложити опасан отпад из домаћинства који није запаљив, експлозиван и хемијски штетан. Отпад из домаћинства који има ове карактеристике (неустрошени пестициди, неупотребљиве боје и лакови, хемикалије) треба чувати на безбедном месту у домаћинству, док држава не изабере локацију и изгради постројење за складиштење и третман опасног отпада.

У претходном поглављу је наведено да грађани могу одложити део опасног отпада у оквиру рециклажних острва у граду (истрашене батерије), део могу предати током акција сакупљања кабастог и посебних токова отпада (електронска опрема, расхладни уређаји, азбест), а остали отпад треба да однесу и одложе на сакупљачку станицу у посебне контејнере (акумулатори, флуо цеви са живом, амбалажа од боја, лакова и пестицида), односно посуде (отпадна уља).

Програм сакупљања комерцијалног отпада

Комерцијални отпад јесте отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама, које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада.

Усвајањем принципа примарне селекције комуналног отпада који је предложен овим Локалним планом, стварају се предуслови да се амбалажни отпад, као део комуналног отпада, одваја на месту настанка у домаћинствима. Такође и комерцијалном сектору,

трговини и услугама стварају се услови да се амбалажни отпад примарно разврстава и одлаже у посебне контејнере.

Програм управљања индустријским отпадом

Индустријски отпад јесте отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома. Са становишта последица по здравље људи и животну средину, углавном је опасан. Проблем управљања индустријским отпадом је веома изражен, како у целој Србији, тако и на територији општине Ариље. Проблем индустријског и опасног отпада у Ариљу је специфичан по бројности малих и средњих предузећа.

Стратегијом управљања отпадом од 2010.-2019. год., као и Просторним планом Републике Србије предвиђено је отпочињање решавања питања индустријског отпада. Изградња система за управљање опасним отпадом, у који спада и део индустријског отпада, обухвата успостављање прописног сакупљања и транспорта опасног отпада, изградњу пет централних регионалних складишта опасног отпада који се чува ради третмана, изградњу постројења за физичко – хемијски третман опасног отпада у оквиру центра за управљање опасним отпадом, затим изградњу два инсинератора за спаљивање опасног отпада, као и депоније опасног отпада. Пожељно је искористити капацитете цементне индустрије и термоелектрана за спаљивање одређених врста отпада, уз потпуну контролу емисија.

Правилник о методологији израде националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података („Сл.гласник РС“, бр. 91/10) обавезује све генераторе отпада, који послују на територији града да податке о отпаду достављају надлежном органу до 31.марта текуће године.

Општина Ариље треба да до краја 2013. године развије сет правила који ће захтевати од великих индустрија да развију сопствене планове за управљање отпадом. Ови планови треба да опишу начин одлагања отпада.

ЈКП Дубоко треба заједно са локалним самоуправама да развије систем наплате, којим би мотивисали предузећа и индустрију да обезбеде сопствене услуге у управљању отпадом.

Предлог за поновну употребу и рециклажу компонената комуналног отпада

Корисне компоненте отпада су све врсте пластике, све врсте стакла, гумено-техничка роба (играчке и слично), папир и картон, вишеслојна амбалажа свих врста, ситни дрвени предмети, порцелан, керамика, текстил, обућа и слично. У овој фракцији отпада се могу наћи и компоненте које у себи садрже опасне супстанце, као на пример живине сијалице, батерије, шприцеви и игле. Овај отпад се завршном селекцијом на траци уклања и одлаже у посебне контејнере у оквиру Центра. Са њим се поступа у складу са прописима који регулишу управљање опасним отпадом. С обзиром да ће се у граду поставити рециклажна острва, већи део овог отпада ће бити одложен у наменске посуде. Такође, већи део медицинског отпада биће подвргнут третману у самој Болници.

Издвојене секундарне сировине ће се испоручивати овлашћеним оператерима на рециклажу.

Посебни токови отпада, сакупљени у сакупљачкој станици (старе гуме, ЕЕ отпад, отпадна уља, акумулатори, батерије, азбест, метали и други отпад који се овде сакупља) се уз одговарајућу пратећу документацију предаје оператерима који имају дозволу за сакупљање и транспорт отпада и који ће га предати оператерима који поседују дозволу за складиштење и третман отпада. Кабастни отпад (кућна техника намештај и слично) уколико се може поново користити могу преузети грађани који би га поново користили или исти предати овлашћеним оператерима.

Програм смањења количина биоразградивог отпада у комуналном отпаду

Компостирање је један од поступака биолошког третмана отпада. Компост је органско ђубриво добијено ензиматском разградњом биљног материјала. Циљ компостирања биоразградивог отпада јесте добијање квалитетног компоста, по могућству без икаквих примеса штетних материја, који ће моћи да се користи као средство за побољшање квалитета земљишта.

Биљни остаци из комуналног отпада су биоразградиви и њиховим одлагањем на депонију долази до спонтане микробиолошке разградње. У природним условима ови процеси се одвијају стихијски, услед различитих услова разградње, присуства, односно одсуства ваздуха. Услед микробиолошке разградње биљних остатака, температура је знатно повишена, тако да веома често долази до паљења градских депонија и до појаве дима. Овај проблем је посебно изражен у одсуству ваздуха (анаеробна разградња), уз појаву експлозивног метана.

Постројење за компостирање представља контролисано разлагање биолошки разградивог отпада или фракција отпада. Ензиме производе микроорганизми који су присутни у природи, или су додати као селекована култура микроорганизма. Ту спадају бактерије и гљивице, односно микроорганизми који у природи производе хумус.

Компостирање се може организовати на различите начине сходно материјалним могућностима и потребама као:

- кућно компостирање, у двориштима индивидуалних домаћинстава или у блоковима зграда,
- компостирање у оквиру образовних институција,
- компостна поља - компостане, за мање градове или посебне намене,
- индустријска постројења за градове или регионе са већим бројем становника.

Органски (биоразградив отпад) настаје у домаћинствима, радњама, угоститељским објектима и зеленим градским површинама. С обзиром на начин становања у граду, где су највише заступљене индивидуалне куће, предлаже се да се компостирање спроводи:

- у индивидуалним домаћинствима, компостирањем отпада у дворишту,
- на простору дефинисаном за КОМПОСАТАНУ где би се компостирао зелени отпад сакупљен са градских површина.

ЈКП „Зелен“ треба да буде носилац активности на развоју компостирања биоотпада пореклом са јавних зелених површина (исечено дрвеће, трава, сакупљено зеленило...). Да би се овај поступак реализовао у потпуности, потребно је набавити возило за сакупљање грања и био отпада (камион са грајфером) и дробилицу за дрво и грање која ситни отпад дрвета до величине погодне за брзу биолошку разградњу.

Компостирање у индивидуалним домаћинствима

Када је у питању компостирање баштенског отпада и отпада од хране, носиоци активности су грађани и угоститељске радње, а компостирање се реализује у индивидуалним кућама тј. двориштима, што доводи до смањења биоразградивог отпада на депонији. Ово је нарочито потребно спровести у сеоским насељима, где постоји значајна количина и зеленог отпада од пољопривреде, кога је корисно прерадити у циљу поновне употребе. Овај отпад, након завршеног процеса компостирања, може да се меша са стајњаком. Финални производ- компост може да се користи у пољопривредни као кондиционер земљишта.

Кућни компостери се производе најчешће од пластике, као жичани, од дрвета са бочним отворима за циркулацију ваздуха. Запремина компостера је од 250-450 литара. Веома често се користи и стартер култура за убрзано компостирање отпадака из домаћинстава и вртова, која се меша са биоотпадом током његовог додавања у компостер. Био отпад може

бити самлевен или ситно исецкан (мање грање). Температура у компостеру варира од 30-50 °C, са честим повећањем до 70 °C када се мешавина мора залити водом.

Компостери се могу поставити у обдаништима и школама, градским и приградским домаћинствима која поседују окућницу и слично.

Пре употребе компоста у пољопривреди потребно је извршити хемијску анализу компоста (када се производе веће количине компоста).

Фотографије: Жичани и пластични компостер

За компостирање се може користити сав биљни отпад из кухиње, врта, воћњака и травњака. Квалитетан компост се може добити ако се добро измеша што више различитог и уситњеног биљног материјала.

Биоотпад богат азотом - 50 %

- остаци воћа и поврћа
- коре воћа и поврћа
- талог кафе и чаја
- покошена трава
- коров и остаци биљака из врта
- увенуло цвеће

Биоотпад богат угљеником - 50 %

- лишће
- уситњено суво грање
- слама и сено
- остаци код орезивања воћака и лозе
- пиљевина
- иглице четинара

ЈКП Дубоко треба да подржи активност кућног компостирања покретањем кампање у одабраним местима и набавком канти за компост грађанима. Кампања ће бити покренута до краја 2012. године и биће уско повезана са кампањом подизања јавне свести о отпаду.

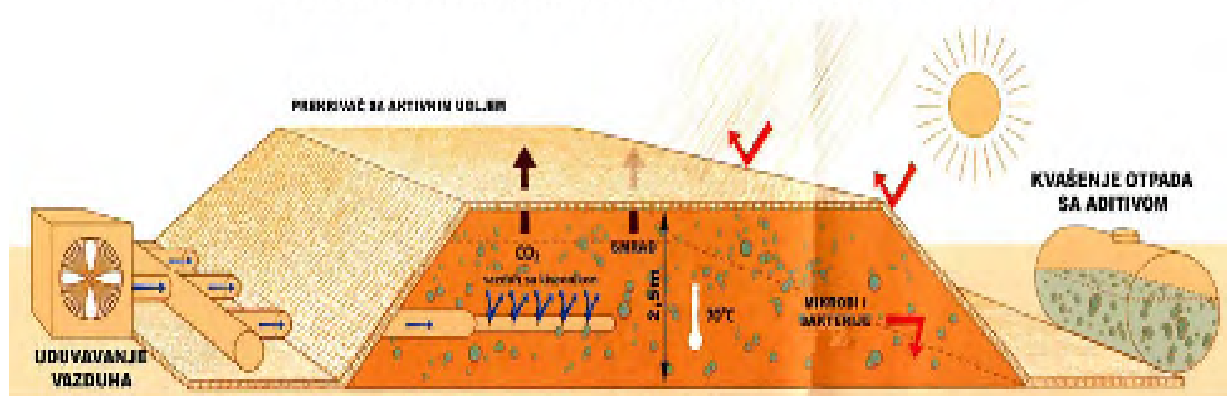
Компостирање отпада пореклом са јавних површина

Зелени отпад се сакупља углавном у вегетационом периоду редовним одржавањем јавних зелених површина у граду.

Приликом компостирања органског отпада настају процедурне воде које би могле да угрозе површинске и подземне воде уколико би дошло до њиховог отицања. Да би се то спречило, површине на којима се одвија процес компостирања се изолују непропусним материјалима, а процедурне воде се сакупљају у базенима који не пропуштају воду. Ова вода се може користити за повремено влажење материјала током компостирања.

Компостирање се може спроводити тако што се гомиле припремљеног отпада постављају преко перфорираних цеви кроз које струји ваздух. Биолошки отпад се помеша са културом микроорганизама и прекрива мембраном чија је функција да пропушта створене гасове.

Током процеса компостирања, отпад се повремено влажи и непрекидно се убацује ваздух из спољне средине. После предвиђеног времена (око 30 дана), компост се може просејавати или одмах користити за пољопривреду.

Скица: Изглед компостног поља

Корак даље у компостирању се може спроводити у металним компостерима који се пуне машински припремљеним биолошким отпадом. Систем од неколико контејнера се повезује на централни довод свежег ваздуха који обезбеђује аеробне услове у самом контејнеру. Припремљена маса се претходно добро измеша са селектованом културом микроорганизама који убрзавају поступак разградње биомасе до компоста.

Да би се транспортни трошкови свели на најмању могућу меру, неопходно је да се приликом одабира локације за постављање компостних поља или компостера поведе рачуна о местима на којима отпад углавном настаје, али и о удаљености површина на које ће се готов компост наносити.

Када је инфраструктура одређеног локалитета у питању, неопходно је за спровођење компостирања и постојање прикључка на путну мрежу, прикључка на електричну мрежу као и снабдевање водом у довољним количинама.

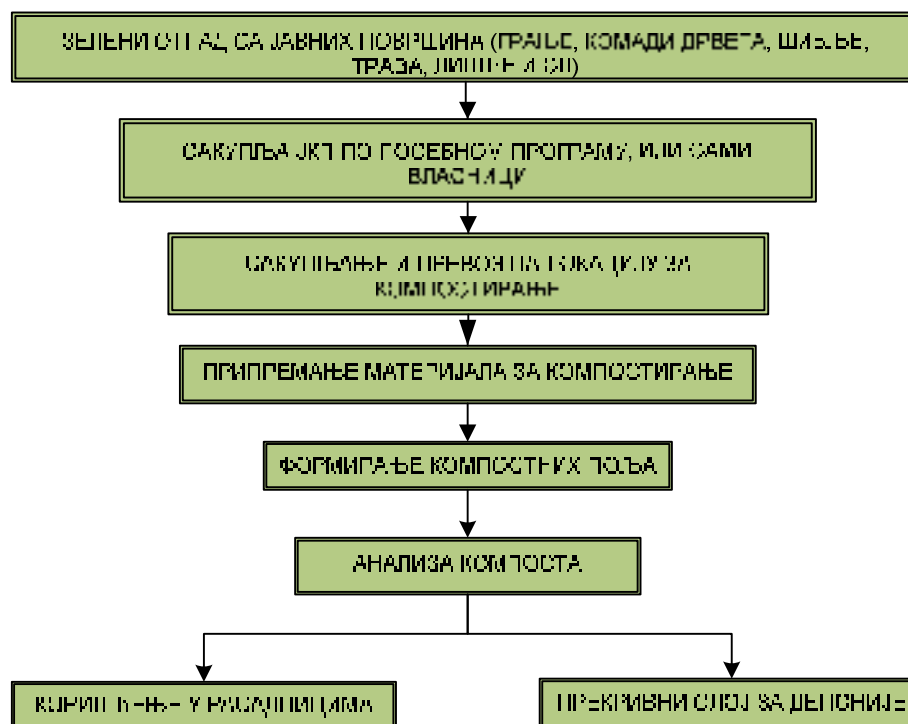
Дробилица за отпад дрвета

Компостирање у контролисаним условима

Према РПУО ЈКП Дубоко ће до краја 2012. године набавити одговарајућу опрему која ће омогућити компостирање зеленог отпада. Опрема ће се поделити по локалним самоуправама које ће идентификовати и промовисати посебне локације за одлагање зеленог отпада. Поред тога, локалне самоуправе ће спроводити активности компостирања и користити произведени материјал у случају да за њега не постоји неко друго решење.

ШЕМА УПРАВЉАЊА ЗЕЛЕНИМ ОТПАДОМ ПОРЕКЛОМ СА ЈАВНИХ ПОВРШИНА

Програм развијања јавне свести о управљању отпадом

Едукација становништва о управљању отпадом се показала као неопходан и незаменљив инструмент. Суштински је неопходно показати јавности утицај погрешног поступања са отпадом на животну средину и здравље људи.

Без активног учешћа целокупне друштвене заједнице није могуће значајно смањити негативан утицај отпада на животну средину, јер не постоји грађанин нити правно лице које свакодневно не генерише отпад.

Кључ успеха будуће примарне селекције отпада у општини Ариље је разумевање концепта од стране свих учесника, а посебно разумевање личне улоге и одговорности сваког појединца. Да би се то постигло, неопходна је масовна промоција концепта самог пројекта, као и прецизна едукација свих учесника, што је заправо и најважнија и најсложенија активност на пројекту. С тим у вези, као један од специфичних циљева пројекта појављује се и едукација грађана и представника привреде о селекцији отпада на месту настанка, као и формирање нових позитивних навика и повећање одговорности код свих релевантних субјеката.

Становништво мора у будућности променити свој однос према отпаду и из става „**да је отпад нешто што се баца тамо негде**“ прећи у схватање да је „**отпад ресурс, да га ја стварам и да ја морам да се о њему бринем на одржив начин**“

Развој људских ресурса за одговарајуће и одрживо управљање отпадом се може поделити у три главне области :

- Професионална обука кадрова (укључујући и обуку генератора индустријског и биохазардног отпада),
- Образовање и
- Развијање јавне свести.

Циљ обуке кадрова и развијања јавне свести је стварање препорука за акције које ће :

- Повећати ниво свести најширег становништва о проблемима животне средине,
- Осигурати адекватну техничку и професионалну компетентност на свим нивоима у институцијама и организацијама, са одговорношћу за управљање чврстим отпадом.

Стратегија управљања отпадом у Србији јасно наводи да постоје потребе за развијањем јавне свести свих произвођача отпада. Локална власт треба да изради план и спроведе кампање за развијање свести о управљању комуналним отпадом. Свака кампања треба да се фокусира на посебно питање управљања специфичним отпадом (кампања за рециклажу) и треба да се спроведе са имплементацијом локалног плана управљања отпадом.

Свака кампања треба да се састоји од три основна нивоа :

- **Претходно истраживање** – проценити однос и понашање према идентификованим питањима о превенцији отпада пре предузимања акција.
- **Кампања** – интезивно локализовано предузимање мера које се спроводи у шестомесечном периоду у сарадњи са локалном влашћу, добровољним групама, пензионерима, приватним сектором итд.
- **Истраживање након кампање** – проценити однос и понашање према идентификованим питањима превенције отпада после предузимања мера и оценити ефективност различитих примењених метода кампање.

Овај облик ће омогућити локалној власти да прати напредак према одрживом јавном понашању у управљању отпадом и развоју модела добре праксе за промену става јавности према смањењу настајања отпада, поновном коришћењу и рециклажи.

Прве акције односе се на следеће:

- У сарадњи са месним заједницама развити образовну и стратегију за развијање јавне свести која прати почетак новог система сакупљања и инфраструктуре управљања отпадом.
- Промовисати и развити јавну свест у граду кроз све секторе.

Пре покретања успешне кампање, мора се одговорити на следећа питања:

- Шта је циљ кампање? (изградња нове санитарне депоније, развијање јавне свести итд.)
- На кога се односи кампања, односно која је циљна група?
- Који је ниво знања циљне групе? (ниво свести о проблемима отпада, трошковима итд.)
- Шта је интерес циљне групе? (смањење трошкова, заштита животне средине итд.)

Према искуствима Града Чачка, у коме је заживео пројекат примарне селекције отпада, ради се са два модела масовне едукације грађана:

- *Едукација у предшколским установама*-популарно назван едукација три генерације, где се стално организује прикупљање пластике и папира у чему учествују родитељи, баке и деде и деца. Навике које деца стекну у овом узрасту су трајне и обезбеђују одрживост система у будућности. Град обезбеђује перманентно образовање васпитачица.
- *Едукација у оквиру основних и средњих школа*-вршњачка едукација. Овај модел подразумева учешће школа као главних актера у едукацији становништва. Организују се едукативни семинари чији програм се односи на упознавање младих са проблемима отпада, с посебним акцентом на проблеме отпада на локалном нивоу, као и практична обука полазника за вршњачку едукацију и усвајање модела селекције отпада на територији града. Програм треба реализовати кроз кратка предавања и низ радионица, које треба конципирати тако да се сваком учеснику омогући да креативно изрази своје мишљење и идеје. Пожељно је да радионице у оквиру семинара буду осмишљене тако да свако дете успе да покаже своје квалитете.

ЈКП Дубоко ће у блиској сарадњи са ЈКП Зелен развити кампању за подизање јавне свести о отпаду која ће покрити период од две године. Кампања ће на годишњем нивоу бити евалуирана и мењана.

У 2014. години ЈКП Дубоко ће спровести истраживање о ставовима који грађани имају када је реч о смањењу отпада, како би се дефинисао ниво посвећености према правилном управљању отпадом.

Учешће јавности

Архуска Конвенција је усвојена на IV министарској конференцији која је организована у граду Архусу (Данска) 1998. године. Конвенција представља резултат дугогодишњих напора држава региона у области животне средине.

Ставовима који су од непосредног значаја за саме циљеве Конвенције ближе се одређују начини постизања општих циљева. У том смислу :

- Указује на неопходност да грађани имају приступ информацијама, да имају право да учествују у одлучивању и да имају приступ правосудним органима,
- Констатује да побољшан приступ информацијама и учешће јавности доприносе квалитету и бољем спровођењу одлука, популаризацији питања везаних за животну средину и омогућује јавности да изрази своје ставове и забринутост о одређеним питањима,
- Поставља као циљ унапређење одговорности и транспарентности одлучивања и јачања подршке јавности у овој области, при чему се транспарентност проглашава пожељном у свим деловима јавне власти,
- Указује на потребу да јавност буде упозната са поступком њеног учешћа у одлучивању, да зна да користи тај поступак и да има слободан приступ поступку и
- Наглашава улога коју у области животне средине имају грађани појединачно, невладине организације и приватни сектор.

Сходно горе наведеним ставовима Конвенције неопходно је укључивање јавности у ток управљања отпадом у Ариљу, кроз дефинише активности медија, локалне заједнице и локалне самоуправе на развијању јавне свести становништва.

Активности медија

- Афирмација медија за еколошке теме
- Организовање манифестација од ширег значаја
- Сарадња са медијима и представљање пројекта сепарације отпада на извору настанка најширој заједници
- Организовање наменских емисија на радију и телевизији
- Spreмање извештаја за штампане и електронске медије

Активности локалне заједнице

- Акције усмерене ка становницима града
- Акције усмерене ка ученицима школа
- Истраживање ставова локалног становништва
- Огласне кампање (у локалним медијима)
- Огласне кампање локалног стамбеног комуналног преузећа
- Волонтерске акције од врата до врата
- Спољно оглашавање акција

Активности локалне самоуправе

- Рад на креирању корпоративне културе
- Осмишљавање едукационих програма за запослене
- Едукација запослених
- Обележавање значајних еколошких датума.

Предложене акције треба спроводити на свим нивоима паралелно.

Локација депоније и транспортне руте

Локација Регионалне санитарне депоније „Дубоко“ налази се североисточно, на удаљености од око 4 км (ваздушном линијом) од центра града Ужице, односно око 3,8 км регионалним путем 263/Р Ужице – Косјерић и око 2,5 км локалним путем кроз засеок Лазовине. Тело депоније налази се на левој долинској страни Турског потока, са падом у правцу југоистока.

Депонија заузима површину од 150.000 м². Међутим, због стрмих косина тела депоније, само око 1.110.433 м³ отпада се може одложити на депонију. Садашње прогнозе у вези количина прикупљеног и одложеног отпада показују да ће капацитет депоније омогућити рад у наредних 12-15 година. ЈКП Дубоко је свесно ове чињенице и тренутно је у процесу добијања и земљишта на супротној страни од постојеће парцеле, чиме ће се повећати запремина и капацитет депоније.

На локацији ће такође бити и постројење за сортирање за ручну прераду секундарних сировина. Намера је да се издвојене фракције продају, а у неком дугорочном периоду врши и производња горива из отпада (РДФ) за употребу у термичким процесима.

Општи задатак ЈКП Дубоко је да обезбеди пренос прикупљеног чврстог отпада из општине Ариље до локације Дубоко.

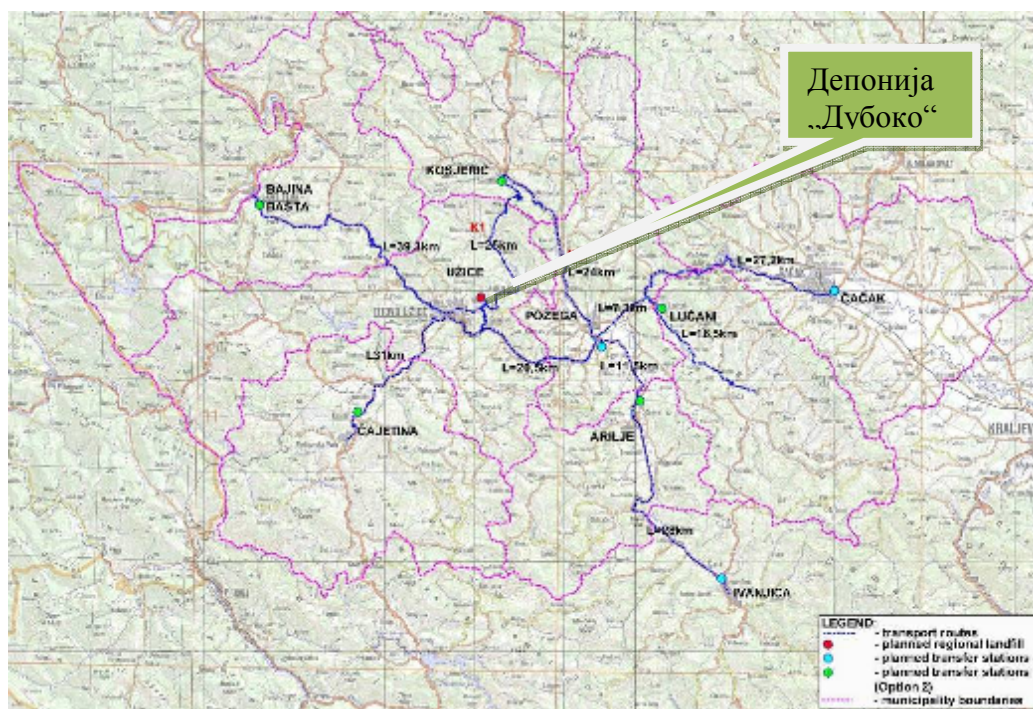
Да би се ово постигло, ЈКП Дубоко ће успоставити трансфер станицу у општини Ариље (примарна трансфер станица).

Примарне трансфер станице ће углавном имати функцију у преносу отпада из камиона смећара у камионе за трансфер.

ЈКП Дубоко треба да у општини Ариље изгради и управља примарном трансфер станицом. Локацију морају обезбедити локалне самоуправе.

Трансфер станице могу прерасти у центре за минимизацију отпада, преумеравање отпада, па чак и за рециклажу. Контејнери ће се сакупљати од стране предузећа за рециклажу отпада, или ће се транспортовати до центра за управљање отпадом у Дубоком.

Транспортне руте и планиране трансфер станице:

Мере за спречавање кретања отпада који није обухваћен планом

У поглављу „ПОСЕБНИ ТОКОВИ ОТПАДА“ у највећој мери су описане врсте и количине посебних токова отпада. Приказане су и технологије поступања са овим врстама отпада, као и мере које се примењују или треба применити да се количине ових отпада минимизирају.

Због непостајања прецизнијих података о количинама неупотребљених хемикалија за заштиту биљака и спречавање корова у пољопривреди (пестициди, хербициди, инсектициди и слични), овим Планом је дата препорука да се исте чувају на безбедном месту у овину постојећих објеката. Један од разлога је и тај што Република Србија није одредила локацију за изградњу постројења за складиштење и третман опасног отпада. Привремено складиштење овог отпада на било ком месту на територији града, у овом тренутку није оправдано јер би то захтевало значајнија средства за припрему и обезбеђење локације, као и обучавање људи за складиштење и чување на једном месту веће количине опасних материја различитог хемијског састава и отровности. Стицањем услова да се ове опасне материје безбедно ускладиште на једном месту у Србији, израдиће се План преузимања истих од власника.

Мере за поступање са отпадом у ванредним ситуацијама

Ванредна ситуација је стање када су ризици и претње или последице катастрофа, ванредних догађаја и других опасности по становништво, животну средину и материјална добра таквог обима и интензитета да њихов настанак или последице није могуће спречити или отклонити редовним деловањем надлежних органа и служби, због чега је за њихово ублажавање и отклањање неопходно употребити посебне мере, снаге и средства уз појачан режим рада.

У складу са чланом 79. Закона о ванредним ситуацијама (Сл.гл.РС бр.111/09) и чланом 62. став.2. тачка 2. Закона о управљању отпадом, привредно друштво и друго правно лице треба да изради План заштите од удеса у случају:

- када се први пут региструје за обављање послова и активности са опасним материјама, најмање три месеца пре пуштања у рад погона и постројења;
- када обавља послове и активности са опасним материјама, за нове погоне и постројења најмање три месеца пре пуштања у рад;
- када већ обављају послове и активности са опасним материјама, за постојећа постројења најкасније шест месеци од дана ступања на снагу Закона о ванредним ситуацијама;
- када већ обављају послове и активности са опасним материјама, за постројења чије су активности биле такве да су опасне материје биле присутне у количинама мањим од прописаних, у случају повећања до количина прописаних Правилником о Листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте документа које израђује оператер севесо постројења, односно комплекса (Сл.гл.РС бр.41/10), најкасније три месеца од дана промене.

Мере санације неуређених депонија

По правилу, дивље депоније настају на простору где не постоје адекватни услови да грађани одлажу отпад који свакодневно стварају. Производња отпада је резултат дневних човекових активности, а количина зависи углавном од стандарда становништва. Производња отпада је својствена, како становништву на градском подручју, тако и на сеоском подручју, па се намеће закључак да имају иста права када је у питању доступност комуналне опреме и коначно безбедно збрињавање отпада.

Начин санације дивљих депонија зависи од приступачности терена и осетљивости подручја на којима се депоније налазе. Депоније које се налазе у сливном подручју акумулације „Шевел“, првенствено у близини главних речних токова и потока, морају се санирати тако што ће се отпад сакупити ручно и механизацијом и исти транспортовати на регионалну депонију. Друге депоније, приступачне за машинско чишћење, такође треба очистити.

Неке депоније које је технички тешко санирати уклањањем отпада, санирати тако што ће се ручно сакупити видљиви и кабаста отпад, а остатак санирати затрпавањем инертним материјалом са најближег позајмишта.

Поред места где су биле дивље депоније, на видном месту поставити таблу са натписом да је забрањено одлагање отпада на том месту, као и обавештење о запрећеним казнама за физичка и правна лица. Уписати и број телефона комуналне инспекције и полиције.

Истовремено са уклањањем дивљих депонија, надлежне градске службе треба да донесу одговарајуће одлуке о организованом сакупљању отпада на широј територији сеоских насеља, а у сарадњи са ЈКП“Зелен“ треба да обезбеде финансијска средства за примену усвојеног модела сакупљања отпада.

НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ И МЕРА

На основу члана 20. Закона о управљању отпадом («Сл.гл.РС“ бр. 36/09) јединица локалне самоуправе доноси план управљања отпадом, обезбеђује услове и стара се о његовом спровођењу, а Министарство животне средине и просторног планирања, у складу са чланом 84. наведеног закона, контролише спровођење и ажурирање локалних планова управљања отпадом.

Општина Ариље ће формирати радно тело за вршење надзора и праћење реализације плана, које ће чинити:

- Председник општине, односно лице које он овласти;
- Један члан Општинског већа;
- Запослено лице у општинској управи на пословима заштите животне средине;
- Запослено лице у општинској управи на пословима инспекције;
- Запослено лице у општинској управи на пословима финансија;
- Два представника ЈКП «Зелен».

ПРОЦЕНА ТРОШКОВА И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Финансијски аспекти морају бити укључени у све фазе планирања управљања отпадом. У даљој конкретизацији пројекта управљања отпадом потребна је детаљна финансијска анализа којом ће се обезбедити поуздани финансијски извори за покриће расхода у периоду имплементације пројекта.

За обезбеђивање екстерних извора финансирања потребна је техничко-економска документација, која доказује одрживост пројекта. Студија изводљивости (Feasibility study) је документ у коме се разматра економска оправданост планираних инвестиционих улагања. Код разматрања модела финансирања мора се имати у виду да је то питање повезано са политиком цена. Отуда у моделу финансирања развоја управљања отпадом постоје две граничне опције. Према првој опцији цене обезбеђују покривање укупних трошкова и представљају економску категорију, док према другој опцији цене представљају социо-економску категорију и не обезбеђују покривање укупних трошкова.

План управљања отпадом у Ариље у будућем периоду базира се на инвестиционим трошковима за следеће намене:

- Санирање и рекултивација старе градске депоније у Вирову
- Санирање дивљих депонија и сметлишта
- Набавка потребне механизације и опрема
- Инвестиције у завршетак регионалне санитарне депоније Дубоко.

Санирање и рекултивација дивљих депонија и сметлишта

За ове намене израђен је Пројекат санације, затварања и рекултивације депоније Вирово. У пројекту су обрађени сви потребни радови на реализацији пројекта и предвиђена финансијска улагања износе: 15.000.000,00 РСД.

Потребна средства за санацију осталих дивљих депонија износе: 8.000,000,00 РСД.

Набавка опреме и механизације

Набавка контејнера, кеса и потрошног материјала

Према предложеном моделу примарне селекције отпада, потребно је набавити следећу опрему и потрошни материјал:

Табела 23. Потребна опрема и материјал

ОПШТИНА АРИЉЕ	Контејнери 1,1 м ³	Контејнери 5 м ³	Кесе за ПЕТ амбалажу и папир ком./год.	Канте за рециклажна острва	УКУПНА ЦЕНА
Комада	120	40	1.200.000	100	
Цена ком. (РСД)	30.000,00	60.000,00	5,00	2.000,00	
УКУПНО	3.600.000,00	2.400.000,00	6.000.000,00	200.000,00	12.200.000,00

Опремање сакупљачке станице

Процењују се трошкови за припремање локације, изградњу потребних објеката, набавку опреме износе око **10.000.000,00 динара**.

Фонд за заштиту животне средине РС ће финансирати набавку опреме, а остале трошкове треба да обезбеди Општина или из донације.

Набавка опреме и механизације за ЈКП

Увођење примарне селекције отпада и ширење зоне сакупљања отпада изискује набавку нове опреме и механизација.

Планира се набавка следеће механизације и опреме:

Врста	Комада	Јединична цена (РСД)	Укупна цена
Дробилица за грађевински отпад	1	1.000.000,00	1.000.000,00
Преса за пластику	1	800.000,00	800.000,00
Комбиновано возило за прање контејнера и превоз отпада	1	12.000.000,00	12.000.000,00
Дробилица за дрвени отпад и зелену масу.	1	2.000.000,00	2.000.000,00
Возило за транспорт зеленог и кабастог отпада (камион са грајфером)	1	8.000.000,00	8.000.000,00
УКУПНО			23.800.000,00

Трошкови едукације и медијске кампање

Процена је да је за ове намене потребно издвојити око 300.000,00 РСД годишње.

Потребна додатна радна снага

За спровођење свих новопланираних активности потребно је додатно ангажовање 6 радника у оквиру ЈКП Зелен:

- два радника за потребе рада на сакупљачкој станици,
- један радник за рад на постројењу за компостирање,
- три радника на примарној селекцији

МОГУЋНОСТИ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ДВЕ ИЛИ ВИШЕ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛЕ САМОУПРАВЕ

Град Ужице је обезбедио локацију за изградњу регионалне санитарне депоније на локацији „Дубоко“. Потписан је међуопштински споразум и уговори о заједничкој изградњи санитарне депоније са центром за селекцију између градова Ужице и Чачак и седам општина златиборског и моравичког округа 2005. године. Очекује се да ће питање безбедног одлагања комуналног отпада бити решено у дужем периоду.

Непостојање објеката за сакупљање и складишта за отпад животињског порекла је додатни проблем који надлежно министарство треба да реши у сарадњи са локалним самоуправама, које су надлежне за уклањање лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој и држање животиња (пунктови за привремено складиштење, до одвожења отпада анималног порекла на даљи третман).

Изградња сточног гробља може да буде заједнички пројекат Ариља са суседним општинама.

Приватно-јавно партнерство у области управљања отпадом је модел који је успео у земљама које су прошле кроз период приступања у ЕУ. Новим законским прописима ближе ће се регулисати ова област.

Акциони план

Р. Б.	НАЗИВ АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ	ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКЕ ВРЕДНОСТИ (динара)	РОК
1.	Набавка опреме и потрошног материјала за прикупљање комуналног чврстог отпада (контејнери, кесе, канте).	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	12.200.000,00	2015.
2.	Опремање сакупљачке станице.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	10.000.000,00	2013.
3.	Дробилица за грађевински отпад.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	1.000.000,00	2015.
4.	Преса за пластику.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	800.000,00	2013.
5.	Комбиновано возило за прање контејнера и превоз отпада.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	12.000.000,00	2014.
6.	Набавка дробилице за дрвени отпад и зелену масу.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	2.000.000,00	2013.
7.	Набавка возила за транспорт зеленог и кабастог отпада (камион са грајфером).	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	8.000.000,00	2013.
8.	Набавка опреме и опремање 10 рециклажних острва.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	1.400.000,00	2013.
9.	Санација дивљих депонија на територији Општине.	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	8.000.000,00	2013.
10.	Опремање локације за одлагање грађевинског отпада	Општина Ариље	1.000.000,00	2013.
11.	Изградња пункта за прихват отпада анималног порекла	Општина Ариље	Без процене у овом моменту	2013.
12.	Изградња сточног гробља	Општина Ариље	Без процене у овом моменту	2016.
13.	Израда и реализација годишњих акционих планова за развијање система примарне селекције отпада по дефинисаним зонама града	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	Биће дефинисана Акционим планом за сваку годину	2012.
14.	Набавка опреме за компостирање	ЈКП „Зелен“ Општина Ариље	Без процене у овом моменту	2014.
15.	Рекултивација депоније „Вирово“	ЈКП „Зелен“, Општина Ариље	15.000.000,00	2015
16.	Промена система наплате комуналних услуга	Општина Ариље ЈКП „Зелен“	Без процене у овом моменту	2015.
17.	Испитивање састава и количина комуналног отпада	ЈКП „Зелен“	Обавеза ЈКП „Зелен“	2012.
18.	Реализација едукативних програма и сталан рад на изради нових	Општина Ариље, ЈКП Зелен, ЈКП Дубоко, школе, вртићи, НВО, медији	Без процене у овом моменту	Сталан процес
19.	Израда неопходних студија (производња биогаза, термички третман отпада...)	Општина Ариље	Без процене у овом моменту	2015.
20.	Измена Одлуке о комуналним делатностима	Општина Ариље	Не захтева трошкове.	2012.